

Βαγγέλης Π. Λιάπης

**Πνευματική πορεία
της Ελευσίνας**

2002

Ο Βαγγέλης Π. Λιάπης γεννήθηκε στην Ελευσίνα το 1914. Σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου. Πήρε μέρος στην αντίσταση. Ενίσχυσε όλες τις πνευματικές προσπάθειες στην Ελευσίνα. Από το 1975 γράφει βιβλία ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου της περιοχής Ελευσίνας. Μετέχει σε διεθνή συνέδρια. Είναι μέλος της ΟΥΝΕΣΚΟ. Μέλος του Δ.Σ. του σωματείου “Ελληνικοί χοροί Δώρα Στράτου”. Επιστημονικός συνεργάτης στο επίσημο όργανο της Ακαδημίας Επιστημών της Αλβανίας KULTURA POPILORE και στο περιοδικό LIDJAMS της Καλαβρίας. Επιμελείται το περιοδικό ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ του Α΄ ΚΑΠΗ Ελευσίνας. Έχει τιμηθεί από τον Δήμο Ελευσίνας, από την Ακαδημία επιστημών της Αλβανίας με τίτλο DOCTOR ONORIS KAUSA και από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας της ίδιας χώρας με το χρυσό παράσημο NAIM FRAZERI. Κυκλοφορούν 26 βιβλία του.

Πνευματική πορεία
της Ελευσίνας

Έργα του ιδίου

ΕΛΕΥΣΙΝΑ αρχαία εποχή εκδ. 1974 του ιδίου
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 1941-1944 εκδ. 1978 του ιδίου
ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ 1980 του ιδίου, Β' έκδ. 1988 ΔΩΔΩΝΗ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟ
ΜΟΙΡΟΛΟΙ εκδ. 1985 ΔΩΔΩΝΗ
Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΕΣ εκδ. 1987 IFESTIA ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΑ
ΖΑΚΟΝΙΑ εκδ. 1988 ΔΩΔΩΝΗ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ εκδ. 1989 Β' ΚΑΠΗ Ελευσίνας
ΕΛΕΥΣΙΝΑ στα νεότερα χρόνια εκδ. 1993 του ιδίου.
ΔΗΜΗΤΡΑ θεατρικό εκδ. 1995 του ιδίου
ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ εκδ. "Συλλογές " 1995
ΠΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ εκδ. 1995 Β' ΚΑΠΗ Ελευσίνας. ΕΛΕΥΣΙΝΑ
συμπληρωματικά στοιχεία εκδ. 1997 του ιδίου.
ΠΑΛΙΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ εκδ. 1997 του ιδίου
ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ (ποίηση) εκδ. 1997 του ιδίου.
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΥ εκδ. 1997 του ιδίου
ΛΑΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΔΟΞΑΣΙΕΣ εκδ. Δήμου Ελευσίνας 1988 ΘΡΙΑΣΙΟ
εκδ. 1998 του ιδίου
ΛΟΥΛΕΤ Ε ΒΑΣΙΛΙΚΟΪ εκδ. 1999 διεθνής οργάνωση λαϊκής τέχνης (UNESCO-B)
ΜΑΓΟΥΛΑ εκδ. Κοινότητας Μαγούλας 1999
ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ανακοίνωση Η'
συμποσίου
ΑΝΤΙΓΟΝΗ 1999 εκδ. του ιδίου
ΤΟ ΧΡΕΟΣ εκδ. 2000 του ιδίου.
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ εκδ. 2000 (UNESCO-B)
ΤΑΒΕΡΝΕΣ εκδ. 2000 του ιδίου
ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ ΚΑΙ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ εκδ. 2000 του ιδίου.
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 1940-1944

Τίτλος: Πνευματική πορεία της Ελευσίνας

Συγγραφέας: Βαγγέλης Π. Λιάπης

Διεύθυνση συγγραφέα: Αγροτική περιοχή

Μαγούλας 19600 τηλ. 5550444

ISBN : 960-87110-1-0

Βαγγέλης Π. Λιάπης

Πνευματική πορεία
της Ελευσίνας

2002

Πρόλογος

Πάει λίγος καιρός που τελείωσα την έρευνά μου σχετικά με την διοικητική ιστορία της Ελευσίνας, από τότε που έγινε ελεύθερο κράτος η χώρα μας ίσαμε σήμερα. Πρόκειται για μια έρευνα, που κόστισε δύο χρόνια συνεχούς και αποκλειστικής απασχόλησης στα αρχεία του Δήμου.

Μέσα σ' αυτή την πορεία περιέχονται και στοιχεία πνευματικού περιεχομένου. Επειδή πιστεύω ότι πρόκειται για ένα σημαντικό κεφάλαιο, που πρέπει να καταστεί γνωστό γρηγορότερα, το δημοσιεύω χωρίς να πάθει τίποτα ο βασικός κορμός. Έτσι γνωρίζουμε την Ελευσίνα από μια ενδιαφέρουσα οπτική γωνία του ιστορικού της βίου.

Ανιχνεύοντας το πολιτιστικό τοπίο και τον πνευματικό κόσμο με τον τρόπο των εκδηλώσεών του κατά χρονικές περιόδους, ποριζόμαστε πληροφορίες για το πώς περπάτησε αυτή η πνευματική πορεία εδώ στην Ελευσίνα.

Αποκτούμε ακόμα και σαφή εικόνα της πολιτιστικής και πνευματικής δραστηριότητας, κάτι, που διευκολύνει στο να τοποθετηθεί όπως ταιριάζει ορίζοντας τον ορθό πνευματικό προσανατολισμό της Ελευσίνας.

Βαγγέλης Π. Λιάπης
Ιανουάριος 2001

Σκέψεις - Θέσεις

Δουλεύοντας τούτη την έρευνα, παρατήρησα ότι, όλες οι πνευματικές εκδηλώσεις που σημειώθηκαν στα τελευταία εκατό χρόνια του ιστορικού βίου της Ελευσίνας, περιέχουν μερικά κοινά σημεία που ανάγονται, τόσο στους δημιουργούς, όσο και σε πλέγμα συνθηκών που επικράτησαν σε δεδομένη στιγμή.

Στάθηκα σ' αυτό τον σύνθετο χώρο: Δημιουργός, δημιούργημα, υποδοχή, επιδράσεις και διάρκεια. Παρατηρείται ένα ξεκίνημα αναίτιο. Ένα ξάφνιασμα, που δημιουργεί κάποια, ευδαιμονία, κάτι σαν χαρά, μακαριότητα, απελευθέρωση. Το βλέπεις σαν φωτεινό σημάδι να ανυψώνεται, να στέκει κάμποσο να πέφτει σε δέσμη φωτεινών γραμμών και να χάνεται.

Πέρα από την πείνα για το ψωμί, υπάρχει και η πείνα της ψυχής που και αυτή ζητάει την τροφή της. Τροφή του πνευματικού δημιουργού είναι το έργο του. Η επιβεβαίωσή του. Τώρα νιώθει ελεύθερος. Άνετος. Βέβαιος για τον εαυτό του. Έχει κοπιάσει να δώσει πνοή στο έργο του. Να το κάνει δικό του πλάσμα. Φορέα του πνεύματός του. Της σκέψης του, του αισθήματός του. Της επιθυμίας του. Κοπιάζει να του δώσει τη δική του σφραγίδα.

Είναι δύσκολο έργο. Ο μόχθος και ο πόνος του δημιουργού βρίσκεται έξω από οποιοδήποτε υλικό κέρδος. Είναι γεμάτος από το άρωμα της πνευματικής δημιουργίας που

λάμπει από ηθικό κάλλος. Δικαιολογημένα, ο πνευματικός δημιουργός τιμάται σαν νικητής.

Η ελευθερία του πνεύματος είναι ακαταδάμαστη δύναμη. Είναι η μόνη που δε φοβάται τον τύραννο. Τίποτα δεν ανάγκασε το ελεύθερο πνεύμα να σκύψει το κεφάλι, να υποχωρήσει, να συμβιβαστεί. Τα σίδηρα, οι μακροχρόνιες φυλακίσεις, οι σιδερένιες κλούβες θανάτου, οι εξορίες, οι Σιβηρίες, τα τρελοκομεία και το ψυχρό έγκλημα, στάθηκαν ανίσχυρα μέσα (Ρίτσος, Κατράκη, Θεοδωράκης, Λόρκα, Βιγιόν, Ουγκώ, Πικάσο κλπ., κλπ.).

Δεν υπάρχουν σκαλοπάτια ιεραρχίας όταν κατακτάται η ύλη και η βία, όπου υψώνεται το ευγενές, το αληθινό, το ανθρώπινο καλλιτέχνημα. Είμαστε τρισδιάστατα όντα: βιολογικά, ψυχολογικά και κοινωνιολογικά. Έτσι πρέπει να δούμε τον εαυτό μας: Στερεοσκοπικά. Αυτή είναι η εσωτερική μας πληρότητα.

Σήμερα, που η ρευστότητα των πάντων, η αβεβαιότητα και το άγχος έχουν δημιουργήσει έναν συσκοτισμό διάνοιας και συνείδησης, το μόνο που μας μένει είναι να καλλιεργήσουμε το πνεύμα.

Ειδικότερα για την πνευματική πορεία της Ελευσίνας, ενδιαφέρει να εντοπίσουμε τα σημεία, τις αιτίες που παρουσίασαν τις όποιες πνευματικές εκδηλώσεις και τι συνέτεινε ώστε να παρουσιάσουν την όποια εξέλιξή τους.

Πιστεύω ότι θα μας βοηθήσει αυτό, στο να μπορέσουμε να επισημάνουμε τις αιτίες του κακού, αφού είναι γεγονός ότι δεν έχει βρει ακόμα τούτος ο τόπος το δρόμο του για την πνευματική του αποκατάσταση.

Οι πνευματικές εκδηλώσεις, όσες παρουσιάστηκαν, είναι αποσπασματικές ανησυχίες. Εκδηλώνονται κάθε τόσο σαν αναζητήσεις, δεν περιέχουν εκ των προτέρων συγκεκριμένους στόχους, ούτε προοπτικές. Το ότι εμφανίζονται συνεχώς και κατά διαστήματα, πείθει ότι λειτουργεί κάποιο

πνευματικό υπόβαθρο που θέλει να εκδηλωθεί. Όταν βγαίνει στο φως, χαίρεται για λίγο, κάποτε ενθουσιάζεται, χωρίς να γνωρίζει τι δυνατότητες περιέχει, πάντα όμως κάτι επιδρά και χάνεται αφού δεν βρίσκει κατάλληλο κλίμα να αναπτυχθεί.

Το φαινόμενο επαναλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο. Πρόκειται για κάτι ενθαρρυντικό, που δεν αντιλήφθηκαν τη σημασία του οι εποχές. Κι έτσι, κρυφοβράζει ίσαμε σήμερα.

Μερικές από τις πνευματικές εκδηλώσεις που αναφέρονται εδώ, έδειξαν ότι είχαν βρει το στόχο τους. Εάν είχαν καλλιεργηθεί κατάλληλα, από τότε θα είχε βρει το δρόμο της τούτη η ιερή πόλη, και θα είχε φθάσει σήμερα στο σημείο να παράγει πολιτισμό και πνευματικά δημιουργήματα ανωτάτου επιπέδου, ίσως μάλιστα και να είχε αποφύγει την εγκληματική συμπεριφορά της βιομηχανίας, η οποία έχει φτάσει στο σημείο να απειλεί να την εξαφανίσει.

Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια νέα στροφή στα πνευματικά και πολιτιστικά πράγματα της Ελευσίνας. Ευαισθητοποιείται η τοπική αυτοδιοίκηση, μέχρι το σημείο να δείχνουν τα πράγματα ότι παίρνει απάνω της όλο το φάσμα της πνευματικής δραστηριότητας. Από μια πρώτη θεώρηση, το πράγμα έδειξε ενθαρρυντικό, δόθηκε μάλιστα η εντύπωση ότι, με το παγκόσμιο Συνέδριο του 1985, που οργάνωσε ο Δήμος άνοιγε πλέον ο δρόμος. Δυστυχώς, κι αυτή τη φορά διαψεύστηκαν οι ελπίδες. Ενώ είχε πραγματωθεί με επιτυχία η αρχή, που δεν ήταν ρητορικό σχήμα ότι ήταν το μισό του όλου, εγκαταλείπεται, για να προστεθεί κι αυτό στη σειρά των χαμένων ευκαιριών.

Τα Αισχύλεια έχουν καταστεί πλέον θεσμός. Στην πορεία τους, παρουσίασαν ανοδική πορεία που έδειχνε ότι θα μπορούσε να επεκταθεί στον πνευματικό χώρο, έτσι ώστε να καλύψει τα πνευματικά δεδομένα της ελευσινιακής μας κληρονομιάς. Από ένα σημείο και μετά έδειξαν ότι δεν υπήρξε συνέχεια. Έτσι, παραμένει μια γιορτή διάρκειας ενός μηνος

κάθε Σεπτέμβριο, που έχει καταστεί υποχρεωτική. Σαν πολιτιστική εκδήλωση θεωρείται επιτυχημένη. Παρουσιάζει όμως αδυναμία στο να παράγει πνευματικό έργο . Αυτό το έργο που λείπει από την Ελευσίνα. Που να είναι γέννημα του εαυτού της. Από τα σπλάχνα της. Μέσα από τη δική της ιστορική κληρονομιά.

Η Ελευσινιώτικη πνευματική παραγωγή, όσες φορές παρουσιάστηκε στο πρόγραμμα των Αισχυλείων, συγκίνησε βαθύτατα. Έδειξε ότι υπάρχουν δυνατότητες σοβαρής παρουσίας. Δεν έγινε όμως αιτία προσανατολισμού προς αυτή την κατεύθυνση, έτσι ώστε να καλύψει κάποτε όλο το εορταστικό πρόγραμμα. Τότε, η Ελευσίνα θα είχε βρει τον εαυτό της.

Το αγορασμένο πνευματικό έργο είναι κατά πάντα αξιόλογο, αυτό καθ' εαυτό. Προσθέτει θετικά στην γιορτή. Δεν είναι όμως ντόπιας παραγωγής. Εδώ είναι το ζητούμενο. Δεν ανεβαίνει πνευματικά ο τόπος με αυτό τον τρόπο. Χρειάζεται ένα πνευματικό επιτελείο έρευνας και μελέτης σε συνεχή και αδιάκοπη ερευνητική προσπάθεια να ενεργοποιεί ολόκληρο το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας. Σημείωσα και πιο πάνω κάτι για την ελευθερία του πνεύματος γι' αυτή την ακαταδάμαστη δύναμη. Αυτή δε χωράει σε καλούπια επιτροπών. Πλαντάζει εκεί μέσα. Δε συμβιβάζεται με οδηγίες. Ας το καταλάβουμε κάποτε: Η τοπική αυτοδιοίκηση, όσο επιτυγχάνει στο υλικό έργο, τόσο αδυνατεί να επιτύχει το ίδιο και στο πνευματικό. Οι δυνάμεις εδώ δε βρίσκονται μέσα στις τεχνικές υπηρεσίες. Βρίσκονται έξω, γύρω, παντού, ελεύθερες, ανεξάρτητες. Η ενεργοποίησή τους δε γίνεται με οδηγούς, γιατί είναι εσωτερική δύναμη του δημιουργού. Μια τέτοια δύναμη μας χρειάζεται. Είναι η μόνη που εξασφαλίζει επιτυχίες. Που δημιουργεί θαύματα. Δεν είναι δύσκολο να στραφούμε προς τα εκεί. Αρκεί να το καταλάβουμε. Αρκεί να απαλλαγούμε από το σύνδρομο της κυριαρχίας και της παντογνωσίας.

Ο Δήμος μας, διαθέτει Πνευματικό Κέντρο και Δημοτική βιβλιοθήκη, που λειτουργούν σαν νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, έχουν, με άλλα λόγια, οργανισμούς με διοικητικά Συμβούλια, υπαλλήλους, και ό,τι χρειάζεται για να επιτελέσουν την αποστολή τους.

Αυτό που μπορεί να πει κανείς, σχετικά με το Πνευματικό Κέντρο στα όσα χρόνια λειτουργεί, είναι ότι παρουσιάζει σταθερά επίπεδη πορεία. Ενώ κατά καιρούς παρουσιάζει επιτυχημένες καλλιτεχνικές και άλλες εκδηλώσεις, απουσιάζει το πνευματικό έργο. Θα έλεγε κανείς ότι, ο τίτλος του, δε συμβαδίζει με την ουσία. Δεν παράγει πνευματικό έργο. Πολύ περισσότερο, μένει ανενεργό εκείνο το οποίο αποτελεί ουσία της αποστολής του, που είναι: η ενεργοποίηση του πνευματικού δυναμικού της Ελευσίνας, η ενθάρρυνσή του με ηθικά και υλικά μέσα, η προβολή και ο προγραμματισμός. Με αυτόν τον τρόπο απέχει του να συνδέεται με το πνευματικό δυναμικό που διαθέτει ο τόπος. Δεν το χρησιμοποιεί.

Ιδεώδη λύση θα αποτελούσε η συστράτευση του δυναμικού της Ελευσίνας και η ανάθεση σ' αυτό να εργαστεί εν λευκώ, παράγοντας πνευματικό έργο το οποίο θα παρουσίαζε στο Πνευματικό Κέντρο και αυτό θα το υλοποιούσε σαν οργανώτρια υπηρεσία. Μια τέτοια αντίληψη, η μόνη ορθή, δεν φιλοξενείται στα γραφεία του. Και, ενώ παρουσιάζει διάφορες εκδηλώσεις, απέχει από το ουσιώδες, που είναι η παραγωγή και παρουσίαση πνευματικού έργου, που θα το αποτελούσαν εκδηλώσεις που σχετίζονται με την Ελευσίνα, που να παράγουν Ελευσίνα, από τον απέραντο πνευματικό, ηθικό, ιστορικό και θρησκευτικό θησαυρό της αιώνιας πόλης.

Θα ήταν τολμηρό να μιλήσει κανείς για περιφρονητική συμπεριφορά, για έπαρση, για υπεροψία και σπουδαιοφάνεια. Είναι υπερβολή έξω από τα όρια. Η έλλειψη όμως γνώσεων και ενημέρωσης, έστω και δικαιολογημένης, δεν παύει να αποτελεί σφάλμα πρώτου μεγέθους.

Όσο για την δημοτική βιβλιοθήκη, τα πράγματα δεν είναι καλύτερα, εάν λάβει κανείς υπ' όψη του, ότι, ένας τέτοιος οργανισμός θα μπορούσε να καταστεί φωτεινός πνευματικός φάρος στον τόπο. Μια βιβλιοθήκη για το κοινό δεν μετριέται, σαν αξία, από τον αριθμό των βιβλίων που φιλοξενεί (αν και δε φημίζεται γι' αυτό η βιβλιοθήκη της Ελευσίνας).

Το ουσιαστικό της μέλημα είναι να φέρει κοντά στο βιβλίο τον αναγνώστη. Υπάρχει ποικιλία τρόπων. Η βιβλιοθήκη της Ελευσίνας δεν στράφηκε προς τα εκεί. Ούτε - το κυριότερο - παρουσιάζει τον Ελευσινιώτη συγγραφέα, ή άλλον που αναφέρεται στην Ελευσίνα. Ούτε ενθαρρύνει προς τα εκεί.

Δε θέλω να παραδεχθώ ότι πρόκειται για διακοσμητικό όργανο, έστω και αν δεν απέχει αρκετά απ' αυτό. Θέλω μόνο να τονίσω ότι λείπει η πνοή από την βιβλιοθήκη μας και ότι επιτυγχάνεται αυτό, όταν την προβάλλουν δημιουργικές δυνάμεις με ιδιαίτερη πνευματική έξαρση. Μόνον αυτές βρίσκουν επιδέξιους τρόπους. Μόνον άτομα με ταλέντο και ξεχωριστή κλίση μπορούν να την λειτουργήσουν. Δημιουργοί, στοχαστικοί, χαρισματικοί και ταλαντούχοι. Πρόσωπα εμπνευσμένα από το κάλλος να μεταδίδουν τις πνευματικές αξίες. Και, ευτυχώς, διαθέτει τέτοια πρόσωπα η πόλη μας. Εδώ είναι το μέγα σφάλμα: Δεν ενεργοποιούνται.

Μέρος Πρώτο

Παραδοσιακά του πνευματικού βίου

Πολιτιστικά στα παλιά χρόνια

Τα πολιτιστικά πράγματα στην Ελευσίνα ήταν κάτι άγνωστο κατά τα πρώτα χρόνια του κοινοτικού της βίου. Δεν ήταν τότε αναπτυγμένο τέτοιο κλίμα. Δεν μπορούμε να ξέρουμε τι θα γινόταν αν δε συνέβαιναν οι ταραχές που συγκλόνιζαν τη χώρα η μια κοντά στην άλλη από τις αρχές του πρώτου μεγάλου πολέμου μέχρι την μικρασιατική καταστροφή. Ούτε παρουσιάστηκε κάτι στα αμέσως επόμενα χρόνια, όταν παντού προσπαθούσε ο κόσμος να αποκαταστήσει βλάβες και να γιατρέψει πληγές που είχε αφήσει πίσω της η πολυτάραχη αυτή εποχή.

Δεν παρουσίαζε η εποχή τέτοιες ανάγκες. Η κούραση της ημέρας στο μεροκάματο στο χωράφι και το πρόβλημα της αντιμετώπισης της φτώχειας, δεν μπορούσαν να τραβήξουν τον κόσμο σε τέτοια ενδιαφέροντα. Υπήρξε λοιπόν πλήρης ανυπαρξία παρόμοιου ενδιαφέροντος.

Στην Ελευσίνα, μέχρι το 1930 θα μπορούσαμε να σημειώσουμε δύο εορτές που διέκοπταν την καθημερινότητα: Ήσαν το τοπικό πανηγύρι με την εορτή του αγίου Γεωργίου και οι δυο Κυριακές στις αποκριές.

Αν και δεν πρόκειται για πνευματικές εκδηλώσεις, κρινόμενες με τα μέτρα της εποχής, αλλά και για ιστορικούς λόγους, μπορούμε να πούμε ότι έχουν θέση σε τούτη την έρευνα, γιατί περιέχουν ειδικά στοιχεία που εικονίζουν την εποχή και τον τόπο.

Στο πανηγύρι του άγιου Γιώργη

Κάθε χρόνο γινόταν πανηγύρι όπως όλα τα πανηγύρια αυτής της εποχής, τα οποία είχαν απογυμνωθεί εντελώς από το θαυμάσιο τελετουργικό των παλιότερων χρόνων. Το πανηγύρι στα παλιά χρόνια ήταν πραγματικά μια πολιτιστική ετήσια εκδήλωση πρώτου μεγέθους. (Η περιγραφή του, αν και έχει θέση εδώ δε χωράει σε τούτη την ιστορική αναδρομή λόγω μεγέθους. Διαθέτω πλήρη περιγραφή σε αδημοσίευτη εργασία μου).

Τόνο χαράς έδιναν στους μικρούς οι μικροπωλητές με τα εντυπωσιακά τους μικροαντικείμενα και τις φωνές τους που τα διαλαλούσαν, τοποθετημένοι γύρω από τον ναό σε επίκαιρα οδικά σημεία. Δεν έλειπαν και κάτι ζαχαρωτά παρασκευάσματα, άγνωστα και αρκετά εντυπωσιακά, μέτριας βέβαια ποιότητας. Όλα όμως αυτά αποτελούσαν μαγνήτες για τους μικρούς, τους οποίους εκκαλείτο να ικανοποιήσει η τσέπη του παππού.

Όλοι αυτοί οι ξενόφερτοι μικροπωλητές έδιναν ένα διαφορετικό χρώμα το οποίο επιδρούσε ανάλογα και στους μεγάλους.

Την παραμονή της γιορτής γινόταν πανηγυρικός εσπερινός. Οι καμπάνες του ναού, όλες μαζί, σκόρπιζαν χαρμόσινα μηνύματα, που έμπαιναν στις ψυχές.

Η παρουσία παπάδων από τα γειτονικά χωριά και κάποιου καλεσμένου ιεράρχη, έδιναν τόνο επισημότητας στην ιερή ακολουθία, περισσότερο δε η περιφορά της εικόνας του αγίου Γεωργίου.

Τον εορταστικό τόνο στο πανηγύρι έδινε ο χορός των κοριτσιών μπροστά στον περίβολο του ναού με την παραδοσιακή τους φορεσιά, που κουδούνιζε από το χρυσό φλουρί και με το τραγούδι τους, που υμνούσε τον έρωτα.

Όλη η Ελευσίνα και πολύς κόσμος, μαζεύονταν εκεί ν' απολαύσουν, οι μανάδες τις κοπέλες τους, τα παλικάρια τις διαλεχτές της καρδιάς τους και οι άλλοι, ένα θέαμα μιας χρυσοστόλιστης αλυσίδας που τραγουδούσε.

Ήταν πραγματικά κάτι υπέροχο. Τραβούσε η Ελευσίνα πλήθος Αθηναίων, που και αυτοί πρόσθεταν στο να παίρνει εορταστικό χαρακτήρα αυτή η ημέρα.

Δεν πρέπει να πούμε ότι, το πανηγύρι του αγίου Γεωργίου στην Ελευσίνα ήταν κάτι ξεχωριστό, σαν κάτι δηλαδή που ξεπερνούσε σε φήμη τα όρια του χωριού. Γιατί, το ίδιο γινόταν τότε σε όλα τα χωριά στο δικό τους πανηγύρι.

Η όλη οργάνωση, δεν ανήκε σε συγκεκριμένο φορέα. Στο εκκλησιαστικό μέρος έκαναν κουμάντο οι ενοριακοί επίτροποι. Οι μικροπωλητές που κρατούσαν μητρώο τοπικών πανηγυριών, παρουσιάζονταν και αποχωρούσαν, χωρίς κανείς να το είχε φροντίσει. Όσο για τον χορό των κοριτσιών, πρέπει να πούμε, ότι ήταν μια πανάρχαια εκδήλωση, που οι αρχές της εκτείνονται πολύ προς τα πίσω, τότε, που γυναίκες της Ελευσίνας χόρευαν έναν ολονύκτιο χορό γύρω από το καλλίχορο φρέαρ υμνώντας τη θεά της γέννας και της λεχωνιάς και τον καημό της μάνας θεάς Δήμητρας όταν της άρπαξαν την κόρη.

Ο χορός των γυναικών μετακόμισε κατά τα χριστιανικά χρόνια στο πλακόστρωτο του Τελεστήριου, όπου εκεί κοντά βρισκόταν και το εκκλησάκι του χωριού, ο άγιος Γιώργης.

Όταν μετακόμισε η Ελευσίνα από τον αρχαιολογικό χώρο γύρω στα 1882 και ο ναός μαζί, πήραν κοντά και τον χορό τους, που γινόταν, όπως σημειώθηκε πιο πάνω, μπροστά στον νέο ναό του αγίου Γεωργίου.

Στο πανηγύρι δεν μετείχε η Κοινότητα σαν διοικητικό όργανο, όπως άλλωστε και σε όλα τα χωριά. Ήταν κάτι, έξω από τα διοικητικά. Αυτό που γινόταν παντού, ήταν η επίσημη παρουσία του Κοινοτικού Συμβουλίου με επικεφαλής τον Πρόεδρο, οι οποίοι παρακολουθούσαν την θεία λειτουργία, την περιφορά της άγιας εικόνας καμαρώνοντας και ουδέν πέραν τούτου.

Από την δεκαετία του 1930 και μετά, παρατηρείται κάποια ευαισθησία της Κοινότητας. Θα την έλεγε κανείς βοηθητική, ή δευτερεύουσα.

Η δεκαετία αυτή, όπως θα μας δοθεί ευκαιρία ν' ασχοληθούμε πιο κάτω εκτενέστερα, παρουσίασε την πρώτη πολιτιστική και πνευματική άνθιση. Μέσα σ' αυτήν εντάσσεται και η ίδρυση της Φιλαρμονικής (1932) η οποία, με την παρουσία της, έδωσε επισημότερο τόνο στο πανηγύρι του αγίου Γεωργίου.

Από τότε είδε και χάρηκε ο έναστρος ουρανός τα θεαματικά βεγγαλικά (κοινοτική δαπάνη) και δεξιώσεις στο κοινοτικό μέγαρο.

Η δικτατορία του Μεταξά συνδέεται άμεσα με το πανηγύρι του αγίου Γεωργίου. Κοντά στα τόσα παράδοξα ιδεολογήματά της, η δικτατορία κουβαλούσε στη ράχη της και την καταπίεση και ωμή βία εναντίον της αρβανίτικης γλώσσας και των άλλων γλωσσών που μιλούνταν στην βόρεια Ελλάδα.

Αρκετοί τότε πιάστηκαν από τους παντοδύναμους

χωροφύλακες, οδηγήθηκαν στους σταθμούς χωροφυλακής, όπου βασανίστηκαν απάνθρωπα γιατί μιλούσαν αρβανίτικα, υπέστησαν δε και τον "καθαρισμό" του ρετσινόλαδου του περίφημου Μανιαδάκη.

Γινόταν ο χορός των κοριτσιών μπροστά στο ναό του αγίου Γεωργίου την ημέρα του πανηγυριού στα 1937. Κόσμος γύρω παρακολουθούσε λες και γινόταν ιεροτελεστία.

Ομάδα χωροφυλάκων όρμησε με προτεταμένο το όπλο, καταπάτησε τους θεατές, μπήκε και συνέλαβε τις χορεύτριες κοπέλες. Από τις αγριοφωνάρες τους καταλάβαμε ότι το "έγκλημά" τους ήταν που τραγουδούσαν στα αρβανίτικα. Αμέσως ξεπήδησε μέσα από τις ψυχές ιερή αγανάκτηση. Αυτή τη στιγμή έγινε κάτι που ήταν αδύνατο να το φανταστεί κανείς. Μανάδες και ηλικιωμένες, λες και τις είχε καταλάβει όλες βίαη μανία, όρμησαν εναντίον των χωροφυλάκων, τους απόπλισαν, τράβηξαν από τα χέρια τους τις κατατρομαγμένες κοπέλες και με το όπλο στο χέρι παρουσίασαν επιθετικές διαθέσεις εναντίον των ιερόσυλων, οι οποίοι τα είχαν χαμένα, αφού δεν περίμεναν να γίνει κάτι τέτοιο. Ήταν μια συγκλονιστική στιγμή. Τρέξαμε όλοι να προστατέψουμε τους χωροφύλακες. Δεν ξεχνάω την αγριάδα του προσώπου αυτών των γυναικών οι οποίες είχαν καταληφθεί από αμόκ. Η Τσεβούλα... με το όπλο στο χέρι φώναξε "σκύψε ρε χωροφύλακα να σου χάσω στον κόλο το όπλο σου".

Κάποτε καταλάγιασαν κάπως τα πράγματα.

Και ακολούθησε κάτι απερίγραπτο: Οι ένοπλες έγιναν μια ομάδα και πήγαν στο σταθμό χωροφυλακής εκεί κοντά, και παράδωσαν τα όπλα αφού στόλισαν για τα καλά τον σταθμάρχη. Ευτυχώς εκτίμησε σωστά την κατάσταση το όργανο της τάξης. Όλος αυτός ο κόσμος είχε μαζευτεί μπροστά στον σταθμό. Αμίλητος. Αυτός σήμαινε: έτοιμος για όλα.

Βοηθήσαμε, αν και με κόπο, να διαλυθεί ήσυχα ο κόσμος. Παρακαλέσαμε τον σταθμάρχη να μη δώσει συνέχεια αναπτύσσοντάς του τη σημασία του χορού των κοριτσιών και,

το μεν επεισόδιο έληξε χωρίς δυσάρεστα. Το μεγάλο δυσάρεστο όμως ήταν ότι είχε σκοτωθεί ο πανάρχαιος ιερός χορός.

Την επόμενη χρονιά είχαν ληφθεί μέτρα από την χωροφυλακή. Ο χορός δεν έγινε. Ο χορός των κοριτσιών στην Ελευσίνα πέθανε στα 1937. Το πανηγύρι του αγίου Γεωργίου είχε υποστεί ακρωτηριασμό.

Ακολούθησαν τα δύσκολα δικτατορικά χρόνια, ο πόλεμος, η κατοχή και η ταραγμένη μεταπολεμική περίοδος. Το πανηγύρι παρουσιάστηκε, όχι μόνον κουρασμένο, αλλά σαν κάτι που δεν έδειχνε τίποτα για πανηγύρι εκτός από την δεξίωση στην Δημαρχία και κάποια βεγγαλικά.

Ανατρέχοντας στα αρχεία του Δήμου, βρήκα, ότι επί δημαρχίας Μιχάλη Λεβέντη, παρουσιάζεται ενεργός συμμετοχή του Δήμου στο εορταστικό πρόγραμμα της εορτής του αγίου Γεωργίου με ανάληψη των εξόδων από το Δημοτικό Ταμείο. Πρόκειται για πρώτη ουσιαστική συμμετοχή η οποία τοποθετεί τον Δήμο στη θέση πρωταγωνιστή.

Τότε (1978) επιχειρήθηκε να γίνει και κάποια αλλαγή στο πρόγραμμα, όχι τόσο σαν νεωτερισμός, όσο σαν συμπλήρωση. Μπορεί να ήταν αποτέλεσμα πολιτικής ευαισθησίας της πλειοψηφίας του Δημοτικού Συμβουλίου: Προτάθηκε να συνεορτάζεται η εργατική πρωτομαγιά στην Ελευσίνα, με το τοπικό πανηγύρι. Ο εισηγητής της πρότασης προέκρινε ότι ταίριαζε στην Ελευσίνα, αφού ήταν μια εργατούπολη. Ακούστηκαν βέβαια αντιρρήσεις από την μειοψηφία: *"Δεν έχει σχέση η πρωτομαγιά με θρησκευτική εορτή"*. Δεν εισακούστηκε βέβαια. Η πρόταση έγινε δεκτή, εγκρίθηκε δε και ένα γενναίο χρηματικό ποσόν όπως μαρτυρείται από την σχετική απόφαση αρ.66/1978. Η Νομαρχία απέρριψε την απόφαση.

Αλλά, και σαν ιδέα, θεωρήθηκε ατυχής από τους

Ελευσινιώτες σε οποιαδήποτε πολιτική παράταξη κι αν ανήκαν (τότε οι θέσεις του καθενός επηρεάζονταν από την πολιτική θέση που ανήκε).

Από τότε ίσαμε σήμερα, η εορτή του αγίου Γεωργίου, παρουσιάζει επισημότητα και αποτελεί θρησκευτικό ενδιαφέρον για την εκκλησία και κοινωνικό για τον Δήμο, ο οποίος δεν ξεχνάει να χρησιμοποιεί την φιλαρμονική για την σχετική περιφορά και να καίει κάποια βεγγαλικά.

Αυτό που λείπει δια παντός είναι: η χαρά των μικρών και μεγάλων, ο χορός των κοριτσιών και το πανηγυριώτικο κλίμα.

Στα τελευταία χρόνια το πνευματικό κέντρο του Δήμου, έχει εντάξει στα ενδιαφέροντά του και την εορτή του αγίου Γεωργίου. Σαν προσπάθεια είναι επαινητή. Της λείπει όμως η ψυχή. Βλέπεις κάτι φτιαχτό, ίσως μάλιστα κι από ανίδια χέρια. Είναι πολύ δύσκολη σήμερα η αναβίωση κάποιας παραδοσιακής γιορτής, κάποιου παλιού εθίμου. Η γνώση της ψυχολογίας τέτοιων εκδηλώσεων και η τήρηση των λεγομένων και πραττομένων σε συνεργασία και με το περιβάλλον, μπορούν να μας δώσουν κάποια συνεπή εικόνα. Αυτό θα το καταλάβουμε από τον βαθμό συγκίνησης που θα νιώσει ο θεατής. Έχουμε να κάνουμε με οικοδομήματα που έχουν δική τους αρχιτεκτονική. Αν δεν τα έχουμε βιώσει, είναι αδύνατο να τα ζωντανέψουμε. Αν δεν ακολουθήσουμε το τελετουργικό τους πρόγραμμα είναι πολύ δύσκολο να τους δώσουμε κάποια πνοή.

Άλλωστε, βρισκόμαστε σε μια εποχή ισοπέδωσης των πάντων όπου, το ανθρώπινο στοιχείο κατάντησε να παίρνει εντολές από υπολογιστές, από τηλεοράσεις και άλλα συναφή.

Αποκριές στην Ελευσίνα

Οι αποκριές στην Ελευσίνα παρουσίαζαν και κάτι που δεν το συναντούσε κανείς σε άλλες περιοχές της χώρας.

Για το εορταστικό αυτό γεγονός, που μπορούμε να το πούμε παρεμβολή στο αποκριάτικο πρόγραμμα, που έμοιαζε σχεδόν ίδιο σ' όλη τη χώρα, έχω αναφερθεί εκτενέστερα σε άλλα βιβλία μου. Κρίνεται απαραίτητη η αναφορά και εδώ, για χάρη της πληρότητας τούτης της έρευνας.

Κατά τα απογεύματα των δύο Κυριακών της αποκριάς από το μεσημέρι μέχρι τη δύση του ήλιου, γύρω στις τρεις, τέσσερις ώρες, γινόταν μια εορταστική εκδήλωση μέσα στον αρχαιολογικό χώρο, που δεν είχε τον χαρακτήρα γλεντιού ή ξεφαντώματος όπως οι εβδομάδες της αποκριάς. Ήταν μια ενσωμάτωση σε άσχετο χώρο που μας οδηγεί σε παλιές εποχές. Νωρίς το απομεσήμερο έφταναν από την Μάνδρα και την Μαγούλα ομάδες κακοφορεμένων και μουτζουρωμένων νέων στο πλατύ πηγάδι της Ελευσίνας που βρισκόταν στην αρχή της σημερινής οδού Βενιζέλου όπου η οδός Ηρώων Πολυτεχνείου. Το πηγάδι αυτό εθεωρείτο ότι διατηρούσε ιερότητα από την

αρχαία ελευσινιακή λατρεία, κυρίως μετά την καταστροφή του ιερού, ειδικότερα δε, μετά το 395 μ.Χ. οπότε επεκράτησε ο Χριστιανισμός. Από τότε και μετά κατέβαιναν από τον ιερό λόφο οι νεράιδες του καλού κι έπαιρναν στο πηγάδι το λουτρό τους κάθε νύχτα, χορεύοντας εν συνεχεία γύρω στο πλατύ πέτρινο αλώνι και τραγουδώντας στιχάκια που αναφέρονταν στην θεά τους. Γριές της γειτονιάς που πρόφτασα, μου είπαν ότι έστηναν αφτί τη νύχτα και άκουγαν τα τραγούδια τους χωρίς να μπορούν να τις δουν, (μερικά τα έχω καταγράψει.) Αυτή ήταν η ιερότητα του πηγαδιού, το οποίο δυστυχώς επιχώθηκε από τους Αλάριχους τους νεότερους της Ελευσίνας.

Σ' αυτό το πηγάδι τους περίμεναν όμοιες ομάδες από νέους Ελευσινιώτες. Γινόταν γύρω χορός απ' όλους μαζί και ύστερα, πρόσφεραν οι Ελευσινιώτες στους επισκέπτες από μια κούπα νερό από το πηγάδι σαν αγίασμα.

Όλοι μαζί τραγουδώντας αγκαλιαστά, έφταναν μέσα στον ιερό χώρο της Ελευσίνας πιάνοντας ένα μέρος, όπου έκαναν χωριστά το χορό τους.

Οι ομάδες αριθμούσαν από οκτώ, εννέα άτομα έως περίπου δώδεκα. Η καθεμιά ομάδα διέθετε, τον ταουλιέρη της, τον τραγουδιστή (ποιητή) και δύο μικρούς που κουβαλούσαν από μια ξύλινη τσότρα γεμάτη κρασί. Πρέπει να σημειωθεί αυτό το αντάμωμα της κουντουριώτικης φάρας, που σαν συναισθηματικό στοιχείο, έχει την εξήγησή του. Αυτό που είναι να θαυμάσει κανείς είναι το θρησκευτικό μέρος. Η συμμετοχή των τριών χωριών, που και τα τρία ζούσαν από το Θριάσιο, μπορεί να μας οδηγήσει στη σκέψη ότι επρόκειτο για μια ευχαριστία προς την θεά του σταριού.

Ο αρχαιολογικός χώρος ήταν κατάμεστος από τα τρία χωριά, τον Ασπρόπυργο και την Σαλαμίνα. Οι παραδοσιακές φορεσιές των γυναικών, διαφορετικές στο στολίδι και στο χρυσάφι η μιά από την άλλη, χάριζαν ένα σπάνιο θέαμα στον εκτεταμένο χώρο. Ο χορός ήταν εντελώς άτεχνος πιάνονταν από τους λαιμούς σε κλειστό κύκλο έξι περίπου και έρχονταν

γύρω με χτυπητά βήματα στο ρυθμό του ταουλιού. Κάθε τόσο σταματούσαν, γονάτιζαν με το αριστερό και χτυπούσαν με την παλάμη τους το έδαφος φωνάζοντας μαζί: "Γη, τι κρύβεις από κάτω;". Και σαν αντηχητική διαβεβαίωση ακουγόταν από τους άλλους και τους γύρω θεατές τούτο: "Γη, εσύ είσαι η θεά μας". Έπαιρνε τις ομαδικές φωνές ο κάθετος βράχος του Τελεστήριου και απαντούσε το ίδιο. Βρισκόσουν μέσα σε ανάκατες φωνές, άλλες από το στόμα κι άλλες από αντήχηση, που δημιουργούσαν ένα περιβάλλον θεότητας. Οπωσδήποτε επρόκειτο για θρησκευτικό χορό. Δε γνωρίζουμε από πότε γινόταν. Το ότι όμως τον βλέπουμε να γίνεται με θρησκευτική ευλάβεια από κατοίκους της Ελευσίνας που δεν είχαν αρχαίες καταβολές, εναρμονισμένους εντελώς με το μυστήριο της γης να γεννάει ζωή, πείθει ότι είχαν αποδεχθεί εντελώς την όλη θρησκευτική φιλοσοφία της αρχαίας ελευσινιακής λατρείας. Αυτό, εκτεινόμενο στον χώρο, εξηγεί και την μεγάλη αγάπη των κατοίκων της Ελευσίνας κατά τα χριστιανικά χρόνια προς το χωριό τους, μια αγάπη περιβεβλημένη από ιερότητα. Γέροι μαζεύονταν στην πλακόστρωτη αυλή του Τελεστήριου και απαγγελναν στα αρβανίτικα τον ύμνο προς την θεά. Ο κόσμος αποχωρούσε σιγά-σιγά. Ο τόπος γευόταν την αιώνια γαλήνη.

Είχα την ευτυχία να γευτώ αυτή την ιερή συγκίνηση. Μια-δυό φορές έγινα και ιερός χορευτής. Οι γέροι άφηναν να αραιώσει ο κόσμος. Κατέβαιναν ομαδικά τον κατήφορο του ιερού κομματιού μέχρι τα μικρά προπύλαια. Στα δύσκολα των μεγάλων σκαλοπατιών των μεγάλων προπυλαίων δε βοηθούσε ούτε το μαστούνι. Τρέχαμε ποιός θα βοηθούσε να κατέβουν. Τρεις νέοι για τον καθένα.

Στην μεγάλη αυλή έστρεφαν προς τον ναό κι έκαναν το σταυρό τους ευχόμενοι και για τον χρόνο. Το ίδιο κάναμε κι εμείς. Ήταν ένας θρησκευτικός εμβολιασμός, που καταγραφόταν από γενιά σε γενιά κι έφτασε ίσαμε τις μέρες μας. Ήταν περισσότερο από βέβαιο ότι θα το συνεχίζαμε κι εμείς όταν θα φτάναμε στην ηλικία τους, ώστε να τον πάρουν τα παιδιά μας να τον συνεχίσουν.

Η εορτή στον αρχαιολογικό χώρο διακόπηκε στα 1932. Ύστερα από εντολή της αρχαιολογικής υπηρεσίας, απαγόρευσε η χωροφυλακή την είσοδο. Σημειώθηκαν κάποιες αντιδράσεις. Μερικοί επεχείρησαν να κόψουν το συρματόπλεγμα. Μερικοί ήλθαν στα χέρια με χωροφύλακες. Έγιναν μικροτραυματισμοί και συλλήψεις. Η παρέμβαση των ψυχραιμότερων δεν άφησε να μεγαλώσει το κακό. Οι συλληφθέντες αφέθησαν ελεύθεροι. Το τέλος είχε επέλθει. Χάθηκε όμως μαζί και η ψυχική επικοινωνία με την ιερότητα του χώρου από τις γενιές του 1932 και μετά. Η γενιά μας ήταν αυτή που δοκίμασε την πικράδα του τέλους. Είχε πάρει όμως μέσα της την ιερή γλυκάδα που την συνοδεύει εφ' όρου ζωής σαν σπάνιο εφόδιο αρετής.

Θέατρο Καλουτά

Το καλοκαίρι του 1926 αναστατώθηκε το χωριό από ένα πρωτοφάνερο διαλάλημα του μπάρμπα Σταμάτη Σκούρτη. *"Κάτω στην παραλία, στη μάνδρα του Μαρνέρη έχει έρθει ένα θέατρο. Τρέξτε να προφτάσετε"*.

Ο πατέρας των γνωστών αδελφών Καλουτά έστησε υπαίθριο θέατρο στην παραλία σ' έναν περιμανδρωμένο χώρο. Η υποδοχή ήταν αρκετά καλή. Το ρεπερτόριο αναφερόταν στα θεατρικά έργα του Περεσιάδη. Η φουστανέλα συγκινούσε περισσότερο από οτιδήποτε άλλο. Ο "αγαπητικός της βοσκοπούλας" και κυρίως η "Γκόλφω" έκαναν τις ερωτικές καρδιές να αναταραχτούν από έντονα συναισθήματα ερωτικής πίστης. Ήταν κάτι που ανέβαζε τον τόπο, τηρουμένων των αναλογιών της εποχής, κάτι πέρα από την μονοτονία της καθημερινότητας. Το θέατρο Καλουτά έδωσε την ευκαιρία να δουν πολλοί Ελευσινιώτες, κι άλλοι από τα γύρω χωριά, τι θα πει θέατρο, αλλά και στα αρραβωνιασμένα ζευγάρια, να μπορέσει ο αρραβωνιάρης να περιποιηθεί πολιτισμένα τη μέλλουσα σύζυγό του κι αυτή να καμαρώνει δίπλα του για την καλή της τύχη. Για την εποχή που αναφερόμαστε ήταν σημαντικό αυτό. Μόλις άρχιζε η εποχή που επιτρεπόταν στον γαμπρό να βγει περίπατο με την αρραβωνιαστικιά του, έστο και με συνοδεία της ανύπανδρης αδελφής η οποία, άθελά της, ασκούσε ανασταλτικό παράγοντα στην πρόοδο των σχέσεων του νέου ζευγαριού.

Δεν μπόρεσε να κρατηθεί για πολύ. Μόνον τρία καλοκαίρια κι αυτά για ένα κομμάτι ψωμί. Ο καημένος φώναζε "μ' έφαγαν οι τζαμπατζήδες". Ενώ δηλαδή έβλεπες πιασμένες τις περισσότερες καρέκλες, μόλις το ένα τρίτο είχαν μπει με εισιτήριο, όλοι οι άλλοι είχαν πηδήσει τον μανδρότοιχο. Και καλά εμείς οι μικροί, το έκαναν όμως και αρκετοί μεγάλοι "ανώτεροι πάσης υποψίας".

Το καζίνο

Είναι γεγονός ότι ο σκοπός που ο Θ. Πάγκαλος έφερε καζίνο στην Ελευσίνα ήταν καθαρά οικονομικός. Να μπουν λεφτά στο ταμείο της Κοινότητας. Πραγματικά, τα έσοδα από το καζίνο κάλυψαν το 35% των εξόδων για την ανέγερση των εκπαιδευτηρίων.

Οπωσδήποτε όμως, η παρουσία τόσων πολυτελών αυτοκινήτων στην παραλιακή περιοχή και η σχετική κίνηση που παρουσίαζαν τα παραλιακά κέντρα, ακόμα κι ένα μικροεμπόριο με τους οδηγούς των αυτοκινήτων, όλα αυτά δημιουργούσαν κάποιο κλίμα, όχι χωριάτικο. Η όψη της περιοχής ήταν διαφορετική από το βόρειο τμήμα του χωριού. Η Ελευσίνα δεν ήταν απομονωμένο χωριό. Κλειστή κοινωνία. Τώρα διαποτίζεται, περιβρέχεται από το καινούριο που εμφανιζόταν ύστερα από μια πολυτάραχη εποχή.

Το καζίνο στην Ελευσίνα δε δημιούργησε βέβαια πολιτισμό, ούτε ανέβασε πνευματικά τον τόπο. Αυτό που έκανε το καζίνο ήταν ότι έφερε κάποια διαφορετική κίνηση με την παρουσία ξένων και ότι, αυτό, έκανε δεκτικούς τους Ελευσινιώτες για κάτι νεότερο.

Η αυστηρή τήρηση των παραδοσιακών κανόνων κλονίζεται σιγά-σιγά. Ένας από τους παράγοντες που άσκησαν κάποια επιρροή, ήταν και η παρουσία του καζίνου σε μια συγκυρία που έτεινε προς την αλλαγή του κλίματος.

Εκδηλώσεις στον αρχαιολογικό χώρο

Την ίδια περίπου εποχή, επί δικτατορίας Παγκάλου, απόλαυσε η Ελευσίνα μια εντυπωσιακή θεατρική παράσταση στον αρχαιολογικό χώρο, που ξεσήκωσε όλο το χωριό και πλήθος Αθηναίων. Οι ηλικιωμένοι τότε έλεγαν ότι, τέτοιο πράγμα με τόσον ξένο κόσμο, ποτέ δεν το είχε γνωρίσει η Ελευσίνα.

Ήταν κάτι, που θα το έλεγε κανείς χορόδραμα. Αναφερόταν στην αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα και στην περιπλάνηση της θεάς μητέρας αναζητώντας την κόρη της.

Ήταν μια σπάνια πολιτιστική προσφορά, ή του περιβάλλοντος του Θ. Παγκάλου, ή πρωτοβουλία του ίδιου προς την Ελευσίνα.

Πριν από λίγες μέρες είχε ανακοινωθεί η ημέρα της εκδήλωσης με τον τελάλη ο οποίος διαλαλούσε ότι καλούσε όλους τους Ελευσιώτες ο Θ. Πάγκαλος. *"Να πάτε στα αρχαία: Άντρες, γυναίκες, μικροί και μεγάλοι ντυμένοι στα καλά σας κι όλα τα εισιτήρια τα πληρώνει ο Πρόεδρος"*.

Με τη δύση του ήλιου μια ανθρώπινη γραμμή ανηφόριζε από τις δύο εισόδους και σε λίγο είχε κατακλυστεί ο λόφος γύρω. Οι ηλικιωμένες και οι χήρες φορούσαν τα κυριακάτικά τους, αυτό όμως που είχε συγκινήσει τους πάντες, ήταν ότι, όλες, ως εκ συνθήματος, φορούσαν άσπρο μαντίλι.

Οι νεότερες βρήκαν ευκαιρία να ντυθούν την καλή τους φορεσιά, την χρυσαφένια. Ήταν μια απόλαυση για τους Ελευσινιώτες και θαυμασμός για τους Αθηναίους.

Ο Πάγκαλος είχε παραμερίσει την επισημότητά του. Υποδεχόταν σαν οικοδεσπότης τις χρυσοφορεμένες, μιλούσε με την καθεμιά, και τις τοποθετούσε στις πρώτες σειρές των καθισμάτων. Παρουσιάστηκαν και τρεις γέροι φουστανελάδες Ελευσινιώτες επικεφαλής ομάδας άλλων με την κουντουριώτικη σκούρτα. Η υποδοχή ήταν θερμότατη. Ο Θ.

Πάγκαλος χαιρόταν σαν μικρό παιδί. Οι Ελευσινιώτες τον χειροκρότησαν φωνάζοντας: "*Να μας ζήσεις καπετάνιε!*". Πήρε το χειροκρότημα το πλήθος γύρω κι άπλωσε παντού.

Είχε αρχίσει η παράσταση. Νεκρική σιγή γύρω. Μετά την αρπαγή της κόρης φάνηκε η μάνα με ξεπλεγμένα μαλλιά και καφετί σκισμένο φουστάνι να τρέχει δώθε-κειθε στα ερείπια φωνάζοντας: "*Περσεφόνη, Περσεφόνη!*". Όλοι είχαμε ανατριχιάσει. Και τότε έγινε κάτι συνταρακτικό: Τη νότια πλευρά του Τελεστήριου την είχαν πιάσει οι γυναίκες της κάτω γειτονιάς. Ξαφνικά ακούστηκε από εκεί μια ομαδική σπαρακτική κραυγή, που μας πάγωσε όλους: "*Αχ, εζέ, τς Τε μπερι κακούργγια!*" (Αχ, μαυρομάνα, τι σου έκανε ο κακούργος). Σηκώθηκε ο Πάγκαλος και στράφηκε προς τα εκεί βλέποντας αμίλητος. Δεν κρατήθηκε. Έκλαψε.

Από τους λόγους που ακούστηκαν φαινόταν καθαρά ότι σκοπός ήταν ν' αποτελέσει θεσμό η εορτή. Δεν αποκλείεται από τότε να είχε την αντιπροσωπευτική της γιορτή η Ελευσίνα. Τα γεγονότα που ακολούθησαν είναι γνωστά. Εάν είχε καταστεί θεσμός από τότε, το πνευματικό ανέβασμα της Ελευσίνας θα σημείωνε ανοδική πορεία και, ίσως σήμερα, θα μπορούσαμε να μιλάμε για εκδηλώσεις ανωτάτου επιπέδου με παγκόσμια εμβέλεια. Ίσως μάλιστα, αυτό ν' αποτελούσε αποτρεπτικό παράγοντα εναντίον του εγκλήματος της ρύπανσης της ελευσινιακής περιοχής από την ασυδοσία των βιομηχανιών.

Παρόμοια εκδήλωση έγινε λίγα χρόνια αργότερα στον ίδιο χώρο με πρωταγωνιστές το ζευγάρι του Βάσου και Τανάγρας Κανέλλου, το οποίο δεν παρουσίασε την λαμπρότητα της προηγούμενης. Ο ίδιος πίστευε - και μας διαβεβαίωνε - ότι θα ξεκουνιόταν όλη η Αθήνα. Ευτυχώς που κάλυψαν τα πέτρινα σκαλοπάτια του Τελεστήριου μερικοί Ελευσινιώτες.

Σημειώθηκε και τρίτη εκδήλωση στον ίδιο χώρο. Τούτη τη φορά με οργανωτή έναν σύλλογο με τίτλο "Ένωσις Φυσιολατρών Ελευσίνος". Η οργάνωση ήταν εντυπωσιακή. Όλοι έλεγαν ότι επρόκειτο για κάτι υπέροχο. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι ξεκινήθηκε η Αθήνα. Μερικοί όμως που γνωρίζαμε τα πράγματα, κρατούσαμε την αναπνοή μας όταν διαπιστώσαμε από τις πρόβες ότι το έργο εκάλυπτε μόνο μισή ώρα. Ο σκηνοθέτης έκανε του κεφαλιού του χωρίς να λογαριάζει κανέναν του συλλόγου.

Φαίνεται ότι, ο ιερός χώρος, ανάλαβε ο ίδιος να προστατέψει εαυτόν από την φοβερή ντροπή.

Είχαν περάσει είκοσι λεπτά απ' όταν άρχισε η παράσταση, οπότε άνοιξαν οι κρουνοί του ουρανού. Έβρεχε με το κανάτι. Οι κεραυνοί έλεγαν ότι δεν ήταν περαστική μπόρα. Ξεχύθηκε ο κόσμος προς τα κάτω. Οι επίσημες τουαλέτες των κυριών έγιναν ρέοντα ποταμάκια που δε σέβονταν τίποτα. Μάταια οι καθαλιέροι σκέπαζαν τις ντάμες τους με το σακάκι τους.

Αυτό που βοήθησαν οι θεοί του ιερού χώρου ήταν ότι δεν παρουσιάστηκε βραχυκύκλωμα στα υπαίθρια καλώδια, γιατί τότε θα θρηνούσαμε θύματα στα ερείπια του ναού.

Οι τρεις αυτές εκδηλώσεις στον αρχαιολογικό χώρο, ίσως να οφείλονταν στην κληρονομημένη ευαισθησία των Ελευσινίων. Αυτό όμως, εάν πράγματι συνέβαινε, δεν δημιούργησε επιθυμία να οργανωθεί κάτι με διάρκεια, όπως φάνηκε με την πρώτη εκδήλωση. Απόδειξη τούτου, αποτελεί το γεγονός ότι δεν παρουσιάστηκε κάτι στα χρόνια που ακολούθησαν.

Μέρος Δεύτερο

Πνευματικά φτερουγίσματα

Δεκαετία 1930-1940

Η δεκαετία 1930-1940 αποτελεί για την Ελευσίνα μοναδική χρονική περίοδο πνευματικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών. Όλες, όπως σημειώνονται αμέσως πιο κάτω, παρουσιάζονται σαν ιδιωτικές προσπάθειες. Εάν εξαιρέσει κανείς μια-δυό, κινούνται από προσωπικό ενδιαφέρον και μια απ' αυτές γεννήθηκε χωρίς να την προκαλέσει κανείς. Πιστεύω ότι βοήθησε η δικτατορία του Μεταξά στο να μην προκόψει τίποτα.

Σε όλα αυτά τα πνευματικά δρώμενα, όπως θα δούμε, η Κοινότητα μένει εντελώς αμέτοχη, ή, σε μια από τις περιπτώσεις, εκ των πραγμάτων, παρουσίασε κάποιο ασθενές ενδιαφέρον.

Στη συνέχεια παραθέτω περιπτώσεις πνευματικών και πολιτιστικών γεγονότων, που τις χαρακτηρίζω σαν ερεθίσματα, που προξενήθηκαν, όχι τόσο σαν ατομικές πρωτοβουλίες, αλλά σαν ατομικές επιταγές, σαν αξιώσεις της Ελευσίνας.

Στου Σπύρου Γκιόκα

Στο παραλιακό κέντρο του Σπύρου Γκιόκα, μαζεύοταν κάθε βράδυ μια παρέα από συνταξιούχους και ανώτατους αξιωματικούς εν αποστρατεία. Ήταν το στέκι τους. Είχαν το τραπέζι τους. Σαν αρχηγός παρουσιαζόταν ο Θ. Πάγκαλος.

Το ενδιαφέρον που παρουσίαζε στους άλλους αυτή η παρέα ήταν, ότι, το περιεχόμενο των συζητήσεών τους στρεφόταν μόνο σε επιστημονικά θέματα ανωτάτου επιπέδου.

Θα το λέγαμε: επιστημονική συνάντηση στρογγυλής τραπέζης που συνεδρίαζε κάθε βράδυ και διελύετο στις δέκα ακριβώς. Είχε γίνει γνωστή, γι' αυτό, και κάθε βράδυ, στο κέντρο δεν έβρισκες καρέκλα.

Βέβαια κανείς δε μιλούσε. Όλοι μόνον άκουγαν.

Μια ομάδα από μας τους εκκολαπτόμενους τότε, κρατούσαμε, δικαιωματικά το τραπέζι μας δίπλα τους και

παρακολουθούσαμε τα ενδιαφέροντα μαθήματα.

Ο Θ. Πάγκαλος έβλεπε το ενδιαφέρον μας. Όσπου, ένα βράδυ, είπε κι ενώθηκαν τα τραπέζια για να μετέχουμε κι εμείς στις συζητήσεις, αναπτύσσοντας θέματα της επιλογής μας. Αυτή η πρωτοβουλία, ενώ μας χαροποίησε, μας προβλημάτισε συγχρόνως. Έπρεπε να είμαστε προετοιμασμένοι, πράγμα που σήμαινε προηγούμενη μελέτη. Μας ενεθάρρυνε στους δισταγμούς μας, έφτασε δε να μας ορίζει εισηγητές αφού μας έδινε και χρόνο για προπαρασκευή. Θέλοντας και μη μελετούσαμε το θέμα της επιλογής μας, προσπαθούσε δε να μας αφήνει να συντονίζουμε τη συζήτηση.

Ήταν μια περίεργη περίπτωση. Έδινε την εντύπωση οργανωμένης επιστημονικής ομάδας, η οποία δεν αισθανόταν την ανάγκη να παρουσιαστεί και πιο έξω. Όταν είπαμε ότι έπρεπε να απλώσει ευρύτερα, το δέχτηκαν σαν ιδέα. Όσο για το ενδιαφέρον, το έδειχνε το γεμάτο κατάστημα. Δέχτηκαν να φανεί ότι σε μας τους νέους ανήκε μια τέτοια πρωτοβουλία. Αυτοί θα την χειροκροτούσαν με ενθουσιασμό και θα την φρόντιζαν όχι μόνον ηθικά, αλλά και υλικά. Εμείς θα ήμασταν οι διοικούντες κι αυτοί ενεργά μέλη, μετέχοντα στην υλοποίηση των προγραμμάτων που θα καταρτίζαμε.

Βρισκόμαστε στα 1939. Είχε ανάψει ο πόλεμος στην Ευρώπη. Το καλοκαίρι αυτής της χρονιάς αποχωρίστηκε από την μικρή επιτροπή εξαιτίας απόρρητης ατομικής πρόσκλησης για στράτευση. Ήταν το πρώτο κρούσμα. Ο Μίμης Παπαδάκης μαρκάρισε σε φορητό με τον Βασίλη Λάσκο, ήταν το δεύτερο. Κοντά έφυγε και ο Βαγγέλης και ο Χρήστος.

Ματαιώθηκε κάτι που πήγαινε να δημιουργηθεί. Τους άλλους τους πήρε η Αλβανία.

Ο πόλεμος διέλυσε την σπουδαία αυτή πνευματική κίνηση, η οποία συγκέντρωνε όλες τις προϋποθέσεις ανάπτυξης, μιας πνευματικής εστίας, η οποία μπορούσε να καταστεί μόνη, με ίσως τεράστια πνευματική προσφορά στον τόπο μας.

Γιώργος Δομέστοιχος

Άλλη μια πνευματική εστία υπήρξε το σπίτι του Γιώργου Δομέστοιχου που βρισκόταν στην γωνία των οδών Δραγούμη και Παγκάλου. Το ζευγάρι, ο Γιώργος και η Αμαλία είχαν κοινά πνευματικά ενδιαφέροντα.

Κάθε Πέμπτη βράδυ μαζεύονταν εκεί άνθρωποι της τέχνης και των γραμμάτων. Το προσωπικό ενδιαφέρον του ζευγαριού, μου επέτρεψε την είσοδο στο σαλόνι τους.

Καλλιτέχνες, τεχνίτες του λόγου και της τέχνης και επιστήμονες, μαζεύονταν εκεί μια φορά την εβδομάδα και συζητούσαν τα δικά τους. Είχα την σπάνια τύχη να γνωρίσω και ν' ακούσω αρκετές προσωπικότητες της τέχνης και των γραμμάτων. Μνημονεύω τον Ν. Καζαντζάκη και μένω στον Άγγελο Σικελιανό ο οποίος μου έδειξε πώς να πορευτώ.

Και εδώ, η κακιά μοίρα έβαλε το μαυροπόδαρό της. Είχαμε πει με το ζευγάρι να βρεθούν κι άλλοι Ελευσινιώτες, έτσι ώστε να ξεκινούσε με τον καιρό κάτι δικό μας.

Η δικτατορία του Μεταξά κατηγορήσε το ζευγάρι, ότι μαζεύει κομμουνιστές (Καζαντζάκης, Σικελιανός κ.ά.) με σκοπό την ανατροπή του "σωτηρίου καθεστώτος".

Έκλεισε το σαλόνι του πνευματικού ζευγαριού και πήρε μαζί του κάτι που πήγαινε να γεννηθεί.

Όμιλος αντισφαιρήσεως Ελευσίνος

Ο πολιτευτής Στέφανος Δραγούμης χάρισε στα 1926 ένα οικοπέδο του στην Κοινότητα μεγάλης έκτασης.

Έχω αναφερθεί σε άλλες εργασίες μου για τους αριστοκράτες της Ελευσίνος. Ήσαν πρόσωπα που δεν ακολούθησαν τη δουλειά των μεγαλοκτηματιών γονιών τους. Φόρεσαν τα φράγκικα και παρουσιάζονταν ψυχροί προς τον παραδοσιακό βίο της εποχής.

Με αυτούς ενώθηκαν οι μεγαλουπάλληλοι και

διευθυντές των βιομηχανιών, οι οποίοι δεν καταδέχονταν να κάνουν παρέα με οποιονδήποτε της Ελευσίνας. Η ομάδα των αριστοκρατών, τους πήγαινε στα μέτρα.

Ζήτησαν από την Κοινότητα να τους παραχωρήσει την χρήση του νοτινού κομματιού του οικοπέδου Δραγούμη για να φτιάξουν ένα γήπεδο τένις για την εξυπηρέτηση του συλλόγου που είχαν ιδρύσει. Με δικά μας λόγια, για να παίξουν εκεί τα παιδιά τους και όχι στις αλάνες που έπαιζαν τα ελευσινιωτάκια. Τους παραχωρήθηκε το οικόπεδο, κι έχτισαν στη γωνία μια αίθουσα όπου μαζεύονταν, έπιναν τον καφέ τους και τα έλεγαν.

Ήταν ένας κλειστός σύλλογος που δεν μπορούσες να γίνεις μέλος αν δεν ήσουν του σιναφιού τους.

Η αναφορά εδώ γίνεται γιατί συνδέεται ο χώρος αυτός με πολιτιστικές εκδηλώσεις. Εκεί έγιναν μουσικές και χορωδιακές συναυλίες από το παράρτημα Ελευσίνας του Ελληνικού Ωδείου καθώς και διαλέξεις, με παρουσία αρκετού κόσμου. Ήταν οπωσδήποτε, βήμα προόδου.

Αυτό που έχει σημαία είναι ότι αυτές οι εκδηλώσεις προέρχονταν απ' έξω. Οι ένοικοι δε διακρίνονταν για τέτοιες ευαισθησίες. Αυτό που γινόταν ήταν η παραχώρηση του χώρου, που ήταν περισσότερο από κατάλληλος.

Μουσική - αθλητισμός

Δύο βαρυσήμαντα μας έδωσε η δεκαετία, που επέδρασαν θετικά στην πολιτιστική ανάπτυξη της Ελευσίνας. Το ένα προέρχεται από τον κόσμο της μουσικής και το δεύτερο από τον χώρο της άθλησης. Στα 1932 ιδρύθηκε η φιλαρμονική και ο αθλητικός όμιλος Πανελευσινιακός στα 1931. Δύο από τις ευγενέστερες εκδηλώσεις που ευγενίζουν την ψυχή.

Θεωρώ ιδανική την συγκυρία. Μουσική και άθληση αποτελούν ένα δίδυμο αυτούσιο. Αυτό συνέβη τότε στην Ελευσίνα. Γιατί, ο αθλητισμός ξεκίνησε όπως τον γέννησε η αρχαία Ελλάδα, που στόχος του ήταν η άσκηση του σώματος

για την διατήρηση της ψυχικής και σωματικής υγείας.

Πρέπει να τονιστεί η σημασία της παρουσίας στην Ελευσίνα, της μουσικής και της άθλησης. Αυτά τα δύο περπάτησαν μαζί. Η επίδρασή τους ήταν τεράστια. Είδαμε μια αναγεννημένη Ελευσίνα. Είδαμε ηλικιωμένες από το Καλλιμπάκι, να κουβαλούν το ξύλινο σκαμνάκι τους, να φτάνουν στην παραλία, ή στην κεντρική πλατεία, για να παρακολουθήσουν μουσικές συναυλίες της Φιλαρμονικής, και τις ίδιες να φτάνουν στο γήπεδο του Πανελευσινακού, να απολαύσουν τα εγγόνια τους σε γυμναστικούς αγώνες και αθλητικές συναντήσεις.

Αυτές τις ημέρες αγαλλιούσε η Ελευσίνα . Το έβλεπες παντού. Ζούσες μέσα σε εορταστικό κλίμα.

Μα, τι άλλο μπορούσε να είναι αυτό από ψυχική και πνευματική απόλαυση;

α. Φιλαρμονική Ελευσίνας

Στην έρευνά μου για την διοικητική ιστορία της Ελευσίνας που αναμένει να βγει στην δημοσιότητα, περιέχονται όσα στοιχεία μπόρεσα και συγκέντρωσα και από τα αρχεία της Κοινότητας και του Δήμου. Η αναφορά εδώ σχετικά με τη φιλαρμονική είναι περιληπτική.

Ιδρυτές υπήρξαν μια μικρή ομάδα από την άνω Ελευσίνα εραστές της μουσικής, όπως την είχαν πάρει μαζί με τις πολύτιμες αποσκευές τους από την μάνα Ιωνία που γέννησε στην Ελλάδα την κλασική φιλοσοφική σκέψη. Απ' αρχής ενισχύεται οικονομικά από το κοινοτικό ταμείο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι εκάλυπτε τα έξοδα λειτουργίας της. Πρόκειται για μια συμβολική ενίσχυση, ίδια όπως και οι λοιποί σύλλογοι.

Η κατοχή ανέκοψε τη λειτουργία της φιλαρμονικής.

Παρουσιάζεται κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια.

Σημειώνω μια σοβαρή περιπέτεια που σημειώθηκε επί δημαρχίας Γ. Ρήγου, που την έφτασε σε πλήρη διάλυση γιατί ο Δήμαρχος ήθελε να μεταφέρει στην Νυκτερινή Σχολή και την

μουσική. Ο ΟΡΦΕΑΣ γνώρισε τον μεγαλύτερο πολέμιό του. *"Η επίσημος Δημοτική μουσική είναι αυτή του μουσικού συγκροτήματος ΚΕΛΕΟΣ"*. Χρειάστηκε να φτάσουμε στην νέα δημοτική αρχή για να αποκατασταθεί η λειτουργία της και να της αποδοθούν τα αρπαγμένα μουσικά όργανα.

Η περίοδος της Χούντας ενισχύει την φιλαρμονική. Το βλέπει από τη δική της σκοπιά: *"Διατίθεται προθύμως εις όλας τας υπό του Δήμου διοργανομένας εορταστικάς εκδηλώσεις εθνικού και θρησκευτικού περιεχομένου"*.

Επί δημαρχίας Μιχάλη Λεβέντη γίνεται νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και σταμάτησε η αβεβαιότητα και η ζητιανιά (αποφ.54/83). Έτσι την βρήκαν οι Δήμαρχοι που ακολούθησαν.

Έχουμε να κάνουμε με μια πολιτιστική προσφορά που πρέπει να καταστεί γνωστή, αλλά και να ενισχυθεί, έτσι ώστε να αποκτήσει την παλιά της αίγλη.

β. Πανελευσινιακός

Έχω επεξεργαστεί την αθλητική ιστορία της Ελευσίνας σε ολοκληρωμένη έρευνα, η οποία, αναμένεται να δει το φως της δημοσιότητας.

Το ότι χρησιμοποίησά εδώ τον τίτλο: Πανελευσινιακός και όχι αθλητισμός, οφείλεται στο γεγονός ότι η επίσημη αθλητική πορεία στην Ελευσίνα, που χρονολογείται από το 1931 και μετά, καλύπτεται εξολοκλήρου από τον ιστορικό αυτό αθλητικό σύλλογο. Άλλωστε αθλητισμός και Πανελευσινιακός θεωρούνται ταυτόσημες έννοιες για την Ελευσίνα γιατί, ο σύλλογος τον υπηρέτησε πάντα, σύμφωνα με το αρχαίο ελληνικό ιδεώδες.

Το κεφάλαιο: Πανελευσινιακός και πνευματική ανάπτυξη είναι ένα σπουδαίο ζήτημα που πρέπει να μην περάσει απαρατήρητο.

Εκτός από την ανάπτυξη της αθλητικής ιδέας, που θεωρείται μια από τις βασικές προϋποθέσεις ανάπτυξης

πολιτισμού, ο Πανελευσινιακός οικοδόμησε και πάνω σ' αυτό με εξωαθλητικές εκδηλώσεις ανωτάτου επιπέδου, πνευματικές, κοινωνικές και ηθικού περιεχομένου.

Ο Πανελευσινιακός συγκαταλέγεται μεταξύ των σπουδαιότερων συντελεστών πολιτιστικής και πνευματικής ανάπτυξης στην Ελευσίνα.

Στα 1995 είχε δημιουργηθεί διαφορετική αντίληψη γύρω από τον αθλητισμό. Αυτό μαρτυρείται από την υπ' αριθμ. 175/27-4-1995 απόφαση του Δ.Σ. με την οποία ιδρύθηκε ο "Αθλητικός Οργανισμός του Δήμου Ελευσίνος" σκοπός του οποίου είναι η δημιουργία νέων αθλητικών εγκαταστάσεων, η ανάπτυξη του μαζικού αθλητισμού και η οργάνωση κάθε είδους αθλητικής δραστηριότητας.

Ο αθλητισμός γίνεται πλέον καθ' ολοκληρίαν τομέας δημοτικής δραστηριότητας. Με την πιο πάνω απόφαση δημιουργείται νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου το οποίο διοικείται από 9μελές Συμβούλιο, ορίστηκε δε και ετήσια χρηματοδότησή του από τον Δήμο με αρχική 40.000.000 δρχ. Αυτό δεν σημαίνει ότι καταργούνται οι αθλητικές πρωτοβουλίες ίσια ίσα, αισθάνεται ο αθλητισμός ότι έχει αναγνωριστεί επίσημα σαν Δημοτική δραστηριότητα.

Νυκτερινή Σχολή Μηχανικών ΚΕΛΕΟΣ

Μια νυκτερινή σχολή μηχανικών στην Ελευσίνα, απ' ό,τι βρίσκω στα χαρτιά που σκαλίζω, αποτέλεσε στόχο της Κοινότητας από την ημέρα που γεννήθηκε στα 1914. Ακολούθησε ταραγμένη εποχή. Ξαναήλθε στην επιφάνεια, ουσιαστικά αυτή τη φορά, στα 1926 όταν ψηφίστηκε πίστωση 150.000 δρχ. για την αγορά οικοπέδου.

Το 1946 επανήλθε στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος.

Ο Δήμος έκρινε τότε ότι "συντελεί εις την αποκατάστασιν της νεότητας Ελευσίνος". Πραγματικά ήταν σωτήρια περίπτωση για την νεότητα της Ελευσίνας, που η

κατοχή την είχε αναγκάσει να διακόψει το σχολείο για να τρέχει να επιβιώσει. Η απελευθέρωση τους βρήκε ανεπάγγελτους, χωρίς καμιά ελπίδα αποκατάστασης.

Η Σχολή τους μάζεψε σαν στοργική μάνα και τους έδωσε μια τέχνη στο χέρι, και μάλιστα όχι εμπειρική.

Η Σχολή αναγνωρίστηκε από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Το Υπουργείο Βιομηχανίας προσφέρεται να κατασκευάσει κατάλληλο οικοδόμημα, αρκεί να του δέχεται ο Δήμος το οικόπεδο. Ο Δήμος έσπενσε, αλλά όλα έμειναν στα χαρτιά, ή επέδρασε το ότι στο Υπουργείο Παιδείας προβλεπόταν η ίδρυση Τεχνικών Σχολών.

Η Σχολή λειτούργησε μέχρι 30-1-1976. Δεν είχε πλέον λόγο να συνεχίσει.

Επί 30 χρόνια στάθηκε κοντά στα λαϊκά στρώματα της Ελευσίνας, μοναδικός συντελεστής επαγγελματικής αποκατάστασης με συνέπεια να στερεώσουν οι απόφοιτοί της όχι μόνον οικονομικά, αλλά και κοινωνικά.

Η λειτουργία της Σχολής ΚΕΛΕΟΣ έχει τη θέση της στην πολιτιστική και πνευματική ιστορία της Ελευσίνας. Ήταν ένα σχολείο που, εκτός των άλλων, καλλιέργησε και πολιτισμό και, οπωσδήποτε επέδρασε και πνευματικά.

Η εορτή του θερισμού

Η Ομοσπονδία Εκδρομικών Σωματείων Ελλάδας πρότεινε στην Κοινότητα Ελευσίνας την οργάνωση εορτών θερισμού, προτείνοντας ένα πρόγραμμα που είχε καταρτίσει. Η Κοινότητα αποδέχτηκε την πρόταση και ενέκρινε σχετική πίστωση που κάλυπτε όλα τα έξοδα (αποφ. 93/1937). Πρόκειται για την πρώτη ουσιαστική συμμετοχή της Κοινότητας σε πολιτιστική εκδήλωση.

Η επιτυχία ήταν τεράστια. Η συμμετοχή του κόσμου ήταν πρωτοφανής. Η Ομοσπονδία έφερε στην Ελευσίνα

χιλιάδες Αθηναίους. Όλα είχαν καταληφθεί από εκδρομείς απ' όλη την Ελλάδα. Το λαϊκό γλέντι στις πλατείες, στα μαγαζιά και στις γειτονιές, άδειασε βαρέλια κρασί μέχρι το πρωί.

Όλοι μιλούσαμε για θαύμα. Ήταν ό,τι έπρεπε για την Ελευσίνα. Όλοι είχαμε πιστεί ότι βρήκε την εορτή της η Ελευσίνα. Από την επόμενη αποφασίστηκε ν' αποτελέσει θεσμό η εορτή του θερισμού. Καταπιαστήκαμε αμέσως, σε συνεργασία με τους φίλους από την Ομοσπονδία στην κατάρτιση του προγράμματος για την επόμενη χρονιά. Ήταν μια εργασία με σύστημα. Σημειώθηκαν πρώτα τα λάθη της πρώτης εκδήλωσης, τα κενά και τα ανακόλουθα. Τελικά καταρτίστηκε ένας πλήρης φάκελος, που προέβλεπε και το ελάχιστο και πρακτικούς τρόπους, μέσα, ακόμα και τα πρόσωπα είχαν κατανεμηθεί κατά τομείς. Είχε βέβαια οριστεί και μικτή επιτροπή, η οποία συνεδρίαζε όλο το χρόνο, αφού είχε αποφασιστεί από την Κοινότητα να καταστεί θεσμός για την Ελευσίνα η εορτή του θερισμού.

Η Δικτατορία του Μεταξά, φορέας της αντίληψης ότι: *"Χάρις εις την Ε.Ο.Ν. η Ελλάς ευρίσκεται εις κατάστασιν μονίμου πολιτικής επιστρατεύσεως"*. Βλέποντας ότι της είχε ξεφύγει η γιορτή της προηγούμενης χρονιάς, θέλησε να την εντάξει στην Ε.Ο.Ν. Κανείς βέβαια από την οργανωτική επιτροπή δε δέχτηκε να γινόταν κάτι τέτοιο. Αυτοδιαλυθήκαμε.

Τι κρίμα! Είχε θεμελιωθεί σε σωστές βάσεις η Ελευσινιώτικη γιορτή που πήγαινε να αποτελέσει θεσμό, κάτι που ταίριαζε θαυμάσια στην ιστορική της καταγωγή.

Ναυτικός Όμιλος Ελευσίνος

Μεταπολεμική πολιτιστική κίνηση με πρωτοβουλία νέους της Ελευσίνας, γέννημα και αυτό μιας επιθυμίας για κάτι ωραιότερο, αποτελεί και η ίδρυση συλλόγου με τίτλο "Ναυτικός Όμιλος Ελευσίνος"

Κατά τα πρώτα του χρόνια σημείωσε εντυπωσιακή

πορεία με την καθιέρωση της "ναυτικής εβδομάδας". Η Ελευσίνα απόλαυσε μαγευτικές βραδιές με την εθελοντική συμμετοχή των ψαράδων. Οι βάρκες με χάρτινα χρωματιστά φαναράκια, πλέοντας ήρεμα στην περιοχή του λιμανιού έδιναν εικόνες, που θα τις ζήλευε και το Γκράντε Κανάλε της Βενετίας στις μεγάλες του γιορτές.

Εισφέρει ο Δήμος, εισφέρει το Λιμενικό Ταμείο. Ο αξέχαστος Σπύρος Γκίοκας διαθέτει το παραλιακό του κέντρο, στολισμένο ανάλογα για την εξυπηρέτηση της γιορτής. Το οικονομικό μέρος υπερκαλύπτεται. Παρουσιάστηκαν, ακόμα και ιδιωτικές προσφορές.

Όλα έλεγαν ότι, η ναυτική εβδομάδα καθιερώνεται πλέον σαν η παραλιακή ετήσια γιορτή της Ελευσίνας. Ένας λόγος πάρα πάνω ήταν η προσθήκη τιμών προς τον Ελευσινιώτη Βασίλη Λάσκο, που έκανε να παραμεριστεί ο όρος ναυτική εβδομάδα και να γίνει: "Λάσκεια". Βλέπουμε μια καλοφτιαγμένη πορεία που αγγίζει τις πιο ευαίσθητες χορδές της Ελευσίνας και γίνεται ουσία της.

Ο Ναυτικός Όμιλος έχει μπει στην καρδιά όλων. Έχει γίνει γενικά αποδεκτός και αδελφοποιός σε μια εποχή που ακόμα διατηρούσαν τον πυρετό τους οι πολιτικές αντιθέσεις.

Το Λιμενικό Ταμείο ήταν πλουσιότατο τότε. Τα "Λάσκεια" ήταν η γιορτή του. Σε μια απόφαση του Δήμου (134/1964) διαβάζουμε: "... προτείνεται όπως ο Δήμος συμπαρασταθεί δι όλων των μέσων εις τας προσπάθειάς του Ναυτικού Ομίλου Ελευσίνας".

Βρίσκω ακόμα από γραφτά στοιχεία του Δήμου (1977) να τονίζεται η λαμπρότητα της εορτής στην οποία μετείχε και ο Νομάρχης.

Οι πολιτικές αντιθέσεις δηλητηριάζουν κάθε πολιτιστική και πνευματική πρωτοβουλία όπου βάλουν το ποδάρι τους.

Στα 1979. Η Νομαρχία Αττικής, πιστός υπάλληλος της Κυβέρνησης, θεώρησε σαν περιουσιακό της στοιχείο τον Ναυτικό Όμιλο και συνεπώς μπορούσε να ορίζει αυτή το πώς θα γίνονταν οι εορτές, ακόμα και πού θα γίνονταν. Και όλα αυτά τα ανήκουστα και παλαβά, επειδή στα πράγματα του Δήμου, ο Δήμαρχος και η πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου δεν ήσαν της πολιτικής της αρεσκείας.

Ο πολιτικός φανατισμός τυφλώνει και αφαιρεί κάθε λογική. Μια τέτοια Νομαρχία λοιπόν, συνδέουσα τα ασύνδετα, διέταξε να γίνουν οι εορτές στο Μεγάλο Πεύκο και όχι στην "*κομμουνιστική Ελευσίνα*".

Το επανέλαβε και το 1980.

Σκότωσε έναν πολιτιστικό σύλλογο με λαμπρότατη πορεία. Ο λόγος που το έκανε ήταν ότι, ο σύλλογος ήταν Ελευσινιώτης. Η Ελευσίνα όμως, κατά την αρρωστημένη αντίληψη της πολιτικής ηγεσίας τότε, δεν της έκανε τα κέφια. Κι ένας λόγος ακόμα, ακατανόητος κι αυτός, ήταν, ότι ο Δήμαρχος και η πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου ήσαν κομμουνιστές. Έπρεπε λοιπόν να πάρει τον σύλλογο από την γενέτειρά του και να τον μεταφέρει αλλού "ίνα μη μianθεί". Τη χρονιά αυτή αντέδρασε ο Δήμος. Πραγματοποίησε τις γιορτές και στην Ελευσίνα (απόφ. 84/1980).

Το αποτέλεσμα ήταν ότι, ο πολιτικός φανατισμός, η πολιτική τύφλα μπορούν να σκοτώνουν χωρίς δέος.

Εκδρομισμός

Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, ύστερα από τα δεινά που γνώρισε η ανθρωπότητα και τα επισωρευμένα εσωτερικά μας, αναζητούσε ο άνθρωπος κάποια ψυχική ξεκούραση, ένα ξαλάφρωμα. Ιδανική διέξοδο βρήκε κοντά στη φύση, στην αρμονία της, στην σιωπή του δάσους που του μιλούσε. Του τραγουδούσε το ποτάμι τραγούδια χαράς και αισιοδοξίας. Στα κλαδιά των δένδρων χαϊρόσουν τους έρωτες

των πουλιών. Τα λουλούδια φορούσαν τα καλά τους γεμάτα αρώματα και μέλι περιμένοντας ανυπόμονο νάρθει το έντομο της καρποφορίας και του πολλαπλασιασμού.

Κι έτρεξε προς τη φύση τότε ο βασανισμένος κόσμος. Κι αυτή, σπάταλα του άνοιγε την καρδιά της, του χαμογελούσε ανυπόκριτα σαν ντροπαλή παρθένα σε μια ερωτική συνάντηση ομορφιάς, γαλήνης και ψυχικής ξεκούρασης.

Αυτός ήταν ο λόγος που φύτρωσαν παντού εκδρομικοί σύλλογοι αρκετοί δε πεζοπορικοί.

Τα μέσα μεταφοράς που μπορούσε να δώσει τότε η εποχή, ήταν ένα φορτηγό αυτοκίνητο με τρεις ξύλινους πάγκους για καθήμενους, κι άλλους τόσους ορθίους στα ενδιάμεσα.

Η Ελευσίνα δεν έλειψε από το κάλεσμα της φύσης. Μια ομάδα νέων ίδρυσε σύλλογο με την επωνυμία "*Ένωσις Φυσιολατρών Ελευσίνος*". Οι Ελευσινιώτες τότε, γνώρισαν όλες τις ομορφιές της Ελλάδας. Στα μοναστήρια βρήκαν οι εκδρομείς μια διανυκτέρευση, που ήταν απαραίτητη για τις πιο μακρινές εξορμήσεις και το σακίδιο εξασφάλιζε τα τρόφιμα που χρειάζονταν.

Και εδώ παρατηρήθηκε αθρόα συμμετοχή. Κάθε Κυριακή γινόταν κι από μία εκδρομή ημερήσια και κάθε απόγευμα Σαββάτου αναχωρούσε μια άλλη ομάδα που επιθυμούσε περισσότερα. Ο σύλλογος κατέστη συντελεστής προόδου και πολιτισμού στην Ελευσίνα με τρεις επιτυχίες σπουδαίας σημασίας.

Η πρώτη επιτυχία, την οποία θεωρώ σημαντική, ήταν ότι έφερε κοντά τους πολιτικούς εχθρούς. Μέχρι τότε ο ένας έβλεπε τόν άλλο με το ασπράδι του ματιού με ένα μίσος που ουσιαστικά δεν είχε την αιτία του. Η φύση μαλάκωσε τις ψυχές. Το κοινό τραγούδι οδεύοντας, το κοινό γεύμα κάτω από τη σκιά των αιωνόβιων ελάτων του δάσους και το όλο φυσικό περιβάλλον έκαναν τους "εχθρούς" να αισθάνονται φίλοι όπως

πρώτα. Εκεί είδαν ότι, το φυσικό μεγαλείο εξαφάνιζε τους εγωισμούς. Η αποκατάσταση των διαπροσωπικών σχέσεων εκτείνεται στον κοινωνικό χώρο. Οι Ελευσινιώτες ξαναβρίσκουν την αγάπη μεταξύ τους. Ήταν μια πολιτιστική πρόοδος. Μόνο σ' ένα χώρο με κοινωνική ηρεμία ανθίζει και αναπτύσσεται ο πολιτισμός.

Την δεύτερη επιτυχία της Ένωσης Φυσιολατρών Ελευσίνος, την τοποθετώ στο ότι μας έδωσε τη δυνατότητα να γνωρίσουμε τη χώρα μας πρόσωπο με πρόσωπο για να καταλάβουμε ότι είναι η πιο όμορφη χώρα του κόσμου.

Αυτός ο σύλλογος μας έκανε πολιτισμένους.

Και η τρίτη επιτυχία βρίσκεται στο γεγονός ότι, εκτός από τον εκδρομισμό, εντάσσονται στο ενεργητικό του και πολλές καλλιτεχνικές και πνευματικές εκδηλώσεις που οργάνωσε στην Ελευσίνα. Συνεστιάσεις με πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα, χοροί, εκθέσεις φωτογραφιών και άλλα είναι μερικά απ' όσα έγιναν, με αποκορύφωμα την εκδήλωση στον αρχαιολογικό χώρο, για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω. Ανεξάρτητα από την αποτυχία τότε, έδειξε ότι είχε το ανάστημα να φέρει εις πέρας σπουδαία πνευματικά και πολιτιστικά επιτεύγματα.

Η αγάπη προς τη φύση έγινε ανάγκη. Πολλοί αποζητούσαν βαθύτερες συγκινήσεις.

Από τον εκδρομισμό ξεπήδησε η ορειβασία. Η χαρά του βουνού, το προσκύνημα στον χώρο της αιωνιότητας άρχισε να τραβάει σαν μαγνήτης αρκετούς από τα μέλη του συλλόγου. Τα προγράμματα των εκδρομών άρχισαν να γίνονται μικτά για να ικανοποιείται και η ομάδα των ορειβατών. Με τον καιρό φάνηκε ότι δυσκόλευε το ζήτημα, τόσο που ξεχώρισαν οι ορειβάτες κι αποτέλεσαν την "ορειβατική ομάδα Ελευσίνος" ένα άτυπο όργανο χωρίς σωματειακή συγκρότηση. Δεν ξεπερνούσε τους εννέα, δέκα. Η

ορειβατική ομάδα είχε βρει τον εαυτό της. Κάθε Σαββατοκύριακο κι από ένα βουνό, κι από μία κορυφή, από ένα προσκύνημα στην απεραντοσύνη του ορίζοντα. Πάνω εκεί στα υψομετρικά σημεία, όπου μένει κανείς άφωνος, όπου αισθάνεται το φυσικό μεγαλείο, όπου θαυμάζει την αρμονία του σύμπαντος, όπου περιβάλλεται με τα βιαστικά σύννεφα και γίνεται ένα μαζί τους κι έγινε ενάρετος.

Τα δωδεκάρια πουλμανάκια μας πήγαιναν στους ιερούς φυσικούς χώρους. Το έμβλημά μας, ένα σακίδιο κι ένα μπαστούνι με ολόγραφο τίτλο: "*Ορειβατική Ομάδα Ελευσίνας*" έγινε γρήγορα γνωστό σ' όλον τον ορειβατικό κόσμο της χώρας. Το τραγούδι μας "*ανεβαινοντας στα ψηλά βουνά, η ζωή μας παίρνει δύναμη κι αέρα*" μαρτυρούσε σ' όλους εκεί ψηλά ότι είμαστε οι Ελευσινιώτες ορειβάτες.

Ο θαυμασμός της οργανωμένης ορειβασίας έγινε ζήλια. Εμείς, χωρίς συμβούλια και διαβούλια, χαιρόμαστε το βουνό, το τραγουδούσαμε. Δε θέλαμε τίποτ' άλλο.

Κάποτε, τα κατάφεραν τα ηχηρά ονόματα της οργανωμένης ορειβασίας της πρωτεύουσας. Οργανώθηκαν και ιδρύθηκε ο "*Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος, Τμήμα Ελευσίνος*".

Η ανεξάρτητη καταχαρούμενη ορειβατική ομάδα έγινε σύλλογος. Με καταστατικά, οργανωτικές διασυνδέσεις και τα τοιαύτα.

Αλλά, και σε τούτο το νέο στάδιο, ο ορειβατικός της Ελευσίνας σημείωσε λαμπρότατη πορεία. Έφτασε να γίνει γνωστός σ' όλη την Ελλάδα και κατείχε την πρώτη θέση μεταξύ των ορειβατικών συλλόγων της χώρας, μετείχε δε, με εκπρόσωπό του στο κεντρικό Συμβούλιο των ορειβατικών συλλόγων της χώρας. Αναλαμβάνει να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην διένεξη μεταξύ Αθήνας - Θεσσαλονίκης. Έχει γνώμη στα ορειβατικά ζητήματα και προτείνει λύσεις. Μετέχει στην κεντρική επιτροπή για την οργάνωση της εορτής για τα πενήντα χρόνια απ' όταν πρωτοπατήθηκε η κορυφή του

Ολύμπου με παγκόσμια συμμετοχή ορειβατών. Αυτό όμως που άφησε εποχή, ήταν ότι οδοσήμανε με τόξα πορείας τα περισσότερα μονοπάτια των βουνών καθιστώντας ασφαλή την πορεία, χωρίς κινδύνους να χαθεί κανείς. Το ότι, ο Ορειβατικός Ελευσίνας υπήρξε βασικό στέλεχος στην ορειβασία μαρτυράει και το ότι με εκπρόσωπό του επέβλεψε στην κατασκευή του ορειβατικού καταφυγίου "Βασιλεύς Παύλος" στον Όλυμπο.

Στον εσωτερικό χώρο, στάθηκε κοντά στους νέους οργανώνοντας ειδικές ορειβατικές εξορμήσεις για αρχάριους. Πολλοί μπολιάστηκαν και πήραν μέσα τους την αγάπη και την ευγένεια του βουνού.

Η προσφορά του προς την πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη της Ελευσίνας υπήρξε εξίσου σημαντική. Έφερε κοντά τις ομορφιές του βουνού σε σειρές φωτεινών διαφανειών με ανάλογη μουσική υπόκρουση και κατατοπιστική ομιλία καθώς και σειρά άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Σήμερα διαθέτει δικό του ορειβατικό καταφύγιο στον Κιθαιρώνα. Δυστυχώς δεν επιτελεί τον προορισμό του σαν έργο κοινής ωφέλειας αλλά σαν ιδιοκτησία κάποιας ομάδας οικογενειακού χαρακτήρα παρά το γεγονός ότι, ο Δήμος Ελευσίνος ενέκρινε σημαντική πίστωση για συντήρηση και επισκευές (απόφ. 278/94).

Δυστυχώς οι "διοικούντες" σήμερα τον Ορειβατικό της Ελευσίνας τον έχουν περιορίσει στα δικά τους μέτρα με το να τον διατηρούν σαν κλειστό σύλλογο.

Δεν έχουν καταλάβει μερικοί ότι, ο ορειβατικός της Ελευσίνας είναι δικό της γέννημα, ότι της ανήκει δικαιωματικά, ότι μόνον η Ελευσίνα δικαιούται να τον χαίρεται. Η ευθύνη εκείνων που τον έδωσαν σε ξένα χέρια είναι τεράστια.

Φιλόπτωχος Σύλλογος ο άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος

Στα 1919, ο σημερινός ναός του αγίου Ιωάννου ήταν ένα έρημο εκκλησάκι. Παλιότερα ήταν νεκροταφιακός ναός. Αυτή την εποχή παρουσιάστηκαν κάποιες κοπέλες της καλής κοινωνίας της Ελευσίνας, ξεχορτάρισαν γύρω, καθάρισαν μέσα το βασιλείο των αραχνών, άσπρισαν, άναψαν τα καντήλια και ζωντάνεψε το εκκλησάκι.

Πήγαιναν κάθε τόσο και έψελναν ύμνους προς την Παναγία. Απλώθηκαν περισσότερο οι κοπέλες: βοηθούσαν γέροντες, ορφανά παιδιά, φτωχούς, άρρωστους και μοναχικά πρόσωπα. Είχε δυστυχία τότε ο τόπος.

Το χωριό ενθουσιάστηκε. Τις αγκάλιασε και βοηθούσε στο φιλανθρωπικό τους έργο.

Δεν άργησαν να ιδρύσουν σύλλογο. Τον ονόμασαν: "Φιλόπτωχος Σύλλογος, ο άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος". Είχαν εγκαταστήσει εκεί τα γραφεία τους.

Το έργο τους αναπτύχθηκε σαν αγγελική παρουσία βοήθειας, παρηγοριάς και ελπίδας. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι ενισχύονταν καλά από τον κόσμο της Ελευσίνας.

Μεγάλωσαν οι κοπέλες του συλλόγου, πήραν τη θέση τους οι κόρες τους. Έβλεπαν οι μανάδες και καμάρωναν. Κι όταν οι κόρες έγιναν κι αυτές μανάδες, χαίρονταν περισσότερο οι ιδρύτριες και σκούπιζαν ένα δάκρυ ικανοποίησης.

Έπεσαν δύσκολα χρόνια: πόλεμοι, καταστροφές, προσφυγιά, ώσπου έφτασε η θανατηφόρα πείνα του μεγάλου πολέμου. Νέες καταστροφές, ορφάνιες και δυστυχία.

Ο φιλόπτωχος σύλλογος έδινε παντού το λυτρωτικό του παρών σαν άλλος Ερυθρός Σταυρός στην πρώτη γραμμή.

Η αναφορά σε τούτη την έρευνα κρίνεται απαραίτητη. Γιατί, φιλανθρωπία, βοήθεια, συμπαραστάση και παρηγοριά

είναι ουσιαστικά στοιχεία πολιτισμού και πνευματικότητας.

Στο κεφάλαιο φιλανθρωπία της ιστορικής πορείας της Ελευσίνας, ο σύλλογος αυτός κατέχει πρωτεύουσα θέση.

Γιατί, - ο θεός να μην το δώσει - ο φιλανθρωπικός αυτός σύλλογος θα βρεθεί πάλι στην πρώτη γραμμή αν το καλέσει η ανάγκη.

Αισθάνομαι χρέος να αναφερθώ στην σύζηγο του προέδρου της Κοινότητας, κυρίας Θανασουλοπούλου η οποία αγκαλιάζοντας το σύλλογο ανέπτυξε σπάνια φιλανθρωπική δραστηριότητα και επαγγελματική αποκατάσταση πολλών φτωχών κοριτσιών.

Σύλλογος Φοιτητών Αισχύλος

Με μεγάλο ενδιαφέρον είδε η Ελευσίνα την ίδρυση φοιτητικού συλλόγου. Πιστέψαμε τότε ότι γεννήθηκε ένας τρόπος ώστε να αναπτυχθεί πολιτιστικά και πνευματικά ο τόπος. Το ότι ο φοιτητής γίνεται επιστήμονας σήμαινε ότι, ο σύλλογος θα διέθετε ισχυρές βάσεις, αφού θα γίνανταν επιστήμονες τα μέλη του. Η συμμετοχή κάθε νέου φοιτητή στο σύλλογο έδειχνε, ότι εισαγόμενοι, και εξελθόντες παρουσίαζαν οργανωμένο σύνολο στο πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας. Ότι τα πνευματικά πράγματα είχαν βρει ιδανικό τρόπο προόδου κι επομένως, κατά την πορεία του, αναμένονταν εντυπωσιακές επιτυχίες οι οποίες θα ανέβαζαν μεν τον τόπο στο πνευματικό μέρος θα έπαιρναν όμως στο χέρι τους οι μετέπειτα επιστήμονες και τα όσα άλλα ζητήματα απασχολούσαν τον τόπο σαν συντελεστές ανάπτυξης. Η στροφή προς τον θησαυρό της αρχαίας μας κληρονομιάς άνοιγε προοπτικές ώστε να ακουστεί προς τα έξω η Ελευσίνα σαν ιδέα ακόμα και διεθνώς, αφού, άλλωστε το μαρτυρούσε και ο τίτλος του συλλόγου.

Ο ενθουσιασμός των επιστημόνων της εποχής της ίδρυσης του συλλόγου σε μια εποχή που είχαν καταλαγιάσει οι

πολιτικές αντιθέσεις (δεκαετία μεταξύ 1960-1970) ήταν κι αυτό θετικός συντελεστής προόδου, σπύσαμε λοιπόν να υποστηρίξουμε την κίνηση θέτοντας στη διάθεση του συλλόγου ό,τι θα μας ζητούσαν.

Ξεκίνησε θετικά. Όλα έδειχναν ότι έχουμε να κάνουμε με κάτι νέο που εγγυάται μια σταθερή ανάπτυξη σε όλο το φάσμα του πνευματικού βίου. Έγιναν ομιλίες γύρω από την αρχαία Ελευσίνα από ντόπιο δυναμικό, εορτές, εκθέσεις βιβλίου, προγραμματίστηκε δε και ίδρυση βιβλιοθήκης η οποία θα έπαιρνε το όνομα του ποιητή μας των αιώνων Αισχύλου.

Μια κακιά μοίρα συνοδεύει την Ελευσίνα. Απάνω που πάει να φανεί κάτι καλό, ξυπνάει το κακό, βάζει τα βρομερά πόδια του και το καταστρέφει όταν αρχίζει να μπουμπουκιάζει. Το κακό τώρα παρουσιάστηκε εκ των έσω: Οι φοιτητές μέλη, όταν έπαιρναν το πτυχίο τους, ξεχνούσαν τα περασμένα. Σαν να μην είχαν περάσει δηλαδή από τον φοιτητικό σύλλογο. Έτσι, λειτουργούσε με τους διατελούντες φοιτητές και ανανεωνόταν με τους νέους.

Οι προσδοκίες και τα οράματα που είχαμε οικοδομήσει δεν απέδωσαν. Ο φοιτητικός σύλλογος έμεινε φοιτητικός.

Έγινε όμως και κάτι πολύ χειρότερο: Μπήκε μέσα το δηλητήριο των πολιτικών αντιθέσεων. Ο σύλλογος χρησιμοποιήθηκε σαν μέσον για επιτυχία άλλων σκοπών, ή για την προβολή τους.

Το γνωρίσαμε και πιο πάνω με τον Ναυτικό Όμιλο. Εκεί, αναιδέστατα. Εδώ συγκεκαλυμμένα μεν αλλά με σαφή προσανατολισμό.

Ο πνευματικός και πολιτιστικός κόσμος είναι ένα λεπτότατο λουλούδι. Κι ένα ψυχρό αεράκι το μαραίνει. Πολύ περισσότερο όταν το ποτίζεις με καυστικά υγρά.

Ο σύλλογος φοιτητών Ελευσίνας ο Αισχύλος, εντάσσεται και αυτός στο σύνολο των προσπαθειών για

πνευματική ανάπτυξη. Ήταν μια σπάνια χαμένη ευκαιρία κοντά σε όσες γνωρίσαμε ως τώρα.

Αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι έχουμε να κάνουμε εδώ στην Ελευσίνα, με μια κατάσταση συνεχούς κυοφορίας, όπου, το βρέφος είναι καταδικασμένο να πεθάνει αμέσως μετά τη γέννησή του.

Προοδευτικός Μορφωτικός Σύλλογος Ελευσίνος

Θέλοντας η αριστερά να παρουσιάσει καλλιτεχνικό και πνευματικό έργο, οργάνωσε στη χώρα συλλόγους με σκοπό την πνευματική και πολιτική ανάπτυξη μέσα στην δεκαετία μεταξύ 1960-1970. Ιδρύθηκε και στην Ελευσίνα παρόμοιος σύλλογος ο οποίος εγγράφει στο ενεργητικό του αρκετές ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις. Είχε μπει βέβαια στη μύτη των άλλων πολιτικών παρατάξεων, όχι γιατί δεν ήταν σωστό το έργο του, αλλά μόνον σαν παρουσία.

Η πρώτη δουλειά της Χούντας, ήταν, να εφορμήσει στα γραφεία αυτών των συλλόγων, να καταστρέψει, να κατασχέσει “ένοχα” γραπτά στοιχεία, με όλα βέβαια τα επακόλουθα εναντίον των μελών αυτών των συλλόγων.

Παράρτημα Ελληνικού Ωδείου

Μέσα στην δεκαετία του 1930 απέκτησε η Ελευσίνα παράρτημα του Ελληνικού Ωδείου Αθηνών.

Κατάρτισε ανδρική χορωδία, η οποία με τις παρουσίες της τόσο στην Ελευσίνα, όσο και σε άλλες πόλεις της χώρας, με τις συναυλίες της, δημιουργούσε πολιτισμένο περιβάλλον, αλλά και έξω από την Ελευσίνα αποτέλεσε αιτία να δημιουργηθούν παρόμοιες προσπάθειες.

Σημειώνω μια συναυλία που παρουσιάστηκε στην Ελευσίνα στις 18 Σεπτεμβρίου 1937. Την θεωρώ κορυφαίο μουσικό γεγονός.

Συμμετείχαν η φιλαρμονική μας, η χορωδία και μουσικό συγκρότημα που πρόσφερε το Ωδείο.

Η συναυλία δόθηκε στον παραλιακό χώρο. Η Ελευσίνα ήταν παρούσα, ολόκληρη. Σκιρτούσε η καρδιά της από χαρά.

Η Κοινότητα έκανε τραπέζι στους μουσικούς (απόφ 146/37) στο παραλιακό κέντρο του Σπύρου Γκικόκα.

Ο πόλεμος απομάκρυνε το παράρτημα του Ωδείου από την Ελευσίνα.

Η ομάδα των πέντε

Μια συντροφιά από τρία άτομα με πνευματικές ανησυχίες, κουβεντιάζοντας διάφορα, έφεραν την κουβέντα και στο χρονίζον ζήτημα της πνευματικής ξηρασίας που διακρίνει μια πόλη σαν την Ελευσίνα με ένα τόσο πλούσιο πνευματικό θησαυρό.

Μετά από λίγες μέρες οι τρεις έγιναν πέντε να κουβεντιάζουν το ίδιο ζήτημα. Οι τρεις αναφέρθηκαν στην κουβέντα που είχαν κάνει, και προχώρησαν σε πιο συγκεκριμένα γύρω από πολιτιστικά, τα γράμματα, την τέχνη, κοινωνικά ζητήματα και άλλα παραπλήσια. Είδαν και οι πέντε την ανάγκη να κάνουν κάτι πέρα από τα λόγια.

Ήταν στα 1970. Συζητούσαν κάποιο ζήτημα, έβλεπαν αν υπήρχε δυνατότητα υλοποίησης, το αποφάσιζαν, το προγραμματίζαν νοικοκυρεμένα και προχωρούσαν. Στα 1975 ίδρυσαν σύλλογο τον ονόμασαν "Ομάς των πέντε" (Αποφ. πρωτ.ΑΘ 2948/1975)

Στεγιάστηκαν, άφησαν το έργο τους να μιλήσει γι' αυτούς. Ήταν νοικοκυρεμένο και οργανωμένο άρτια ό,τι παρουσίαζαν. Η θέση του συλλόγου στον κοινωνικό χώρο, παρουσίαζε σταθερή ανοδική πορεία εξαιτίας ακριβώς της σοβαρότητας του πνευματικού έργου που παρουσίαζε, με πρωταρχικό στόχο την νεότητα, που αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα αυτή την εποχή.

Οι πνευματικοί καρποί αυτών των ολίγων προικισμένων φίλων μας, με την απόλαυση της γεύσης από τον κόσμο της Ελευσίνας είναι γνωστοί. Είμαστε υποχρεωμένοι. Να τους θυμηθούμε. Κυρίως να τους γνωρίσουν τα νιάτα μας σήμερα, μπας και τους έρθει να κάνουν κάτι, όπως αυτοί οι πολύ λίγοι τότε: Στέλιος Βασιλάκης, Μύρων Μαραγκάκης, Πολέμαρχος Μπονατσος, Έλλη Λάσκου- Κωνσταντοπούλου και Στυλιανός Πανίδης.

Δημιούργησαν βιβλιοθήκη με δύο χιλιάδες βιβλία, στο τότε μικτό Γυμνάσιο Ελευσίνας. Ήταν ένας πραγματικός πνευματικός άθλος.

Καθιέρωσαν ετήσια έκθεση ζωγραφικής νέων της Ελευσίνας, σεμινάρια ζωγραφικής νέων, ατομικές εκθέσεις, χωρίς να παραλείπουν τον κύριο στόχο, την παιδική φροντίδα.

Ο θεσμός των υποτροφιών για παιδιά που σπούδαζαν αποτέλεσε το αποκορύφωμα της κοινωνικής προσφοράς για να δείξει ότι και τα δύσκολα του Δήμου ήσαν κατορθωτά από πέντε ανθρώπους.

Το φάσμα των δραστηριοτήτων του συλλόγου υπήρξε ευρύτατο. Η κεντρική πλατεία της Ελευσίνας απολάμβανε κάθε Μάιο ένα, ας το πούμε, λαογραφικό φεστιβάλ, όπου έπαιρναν μέρος τοπικά και άλλα χορευτικά συγκροτήματα απ' όλη τη χώρα.

Θαύμαζε εκεί κανείς την ομορφιά της παραδοσιακής φορεσιάς και την λεβεντιά του ελληνικού χορού με συντροφιά του, την αθάνατη δημοτική μουσική, του κλαρίνου, του σαντουριού και του ταουλιού.

Άφησαν εποχή αυτές οι λαογραφικές εκδηλώσεις στην πλατεία της Ελευσίνας. Γιατί συγκέντρωναν εκεί ολόκληρη την Ελλάδα να τραγουδάει στην ιστορική της πορεία στους αιώνες

Οφείλω να σημειώσω ότι από αυτή την συντροφιά ξεκίνησε την ιδέα για την κορυφαία πολιτιστική εκδήλωση της Ελευσίνας, τα Αισχύλεια. Θα πήγαινε σε μάκρος αν

αναφερόμουν σε ομιλίες, πνευματικούς διαγωνισμούς, αποκριάτικους χορούς και εκδρομές.

Να προσθέσω μόνον ότι, το λαογραφικό φεστιβάλ, το πήρε σαν κληρονομιά το Πνευματικό Κέντρο Ελευσίνας μετά την αποχώρηση του συλλόγου από τα πνευματικά δρώμενα της Ελευσίνας, το οποίο όμως, επειδή του έλλειπε η πνοή του συλλόγου μαράθηκε και δεν το ξαναείδαμε στην πλατεία.

Ο σύλλογος αυτός διαλύθηκε στα 1983.

Εάν σταθούμε στα πεπραγμένα αυτού του συλλόγου στα δεκατρία χρόνια της δραστηριότητάς του, παρατηρούμε ότι παρούσισε αυτό ακριβώς που επιζητούσε ο τόπος και δεν το έχει απολαύσει ίσαμε σήμερα. Το περιορισμένο της διάρκειας (ο πνευματικός κόσμος δεν έχει τέλος) δε χρειάζεται να μας οδηγήσει στο να βρούμε την αιτία του κακού. Μας δίδεται όμως η ευκαιρία να σημειώσουμε δύο σημεία: εάν είχε συστρατευθεί στο σύλλογο αυτό, το πνευματικό και καλλιτεχνικό δυναμικό της Ελευσίνας, και το δεύτερο επικουρικό, εάν έβρισκε ηθική και κάποια υλική υποστήριξη από το Δήμο, σήμερα θα μιλούσαμε για ανώτατα πνευματικά επιτεύγματα παγκόσμιας εμβέλειας.

Μέρος τρίτο

Νέα πνευματική πορεία

Νέα πορεία

Ο ευκαιριακός χαρακτήρας και οι προσωπικές ευαισθησίες, όσες σημειώθηκαν πιο πάνω, πείθουν ότι επικρατεί στην Ελευσίνα μια επιθυμία για πνευματικό και πολιτιστικό ανέβασμα. Αρκετές, όπως είδαμε, στόχεψαν σωστά. Μερικές δε φαντάστηκαν ότι θα μπορούσαν να στερεώσουν πολιτισμό. Και άλλες, που από την αρχή φάνηκε ότι θα έλυναν το πρόβλημα, είχαν την ατυχία να φυτρώσουν σε άγονη γη.

Αυτό που μένει να πούμε είναι ότι δεν έπαυσε αυτός ο τόπος να ερεθίζεται κάθε τόσο και να αισθάνεται αυτή την ανάγκη.

Ίσως η ενίσχυση των προσπαθειών από τον διοικητικό φορέα, αλλά και η αντίληψη ότι αποτελούσε μέρος της διοικητικής δραστηριότητας της Κοινότητας, του Δήμου, σαν έργο δηλαδή, να είχε δώσει κάποια άλλη τροπή. Το ότι σημειώθηκαν περιπτώσεις οικονομικής ενίσχυσης από το κοινοτικό και δημοτικό ταμείο δεν πρέπει να θεωρηθεί σαν ενεργός ουσιαστική συμμετοχή. Αυτός είναι ο λόγος που δεν καθιερώθηκε τίποτα με διάρκεια.

Τα πολιτιστικά και πνευματικά ενδιαφέροντα παρουσιάζουν νέα στροφή από την δημαρχία Μιχάλη Λεβέντη και ύστερα. Εδώ, η σύλληψη της ιδέας, η οργάνωση, η παρουσίαση και η οικονομική κάλυψη, καλύπτονται από τον Δήμο. Τώρα παρουσιάζεται ο Δήμος σαν και φορέας πολιτιστικής και πνευματικής ανάπτυξης, παράλληλα προς τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

Η νέα πορεία εντάσσεται στα θετικά της δημαρχίας Μιχάλη Λεβέντη. Η αναζήτηση της βαθύτερης αιτίας, αν και κάπως γνωστή, δεν αποτελεί αντικείμενο μελέτης, αν και λίαν ενδιαφέρουσα αφού, ο χαρακτήρας τούτης της έρευνας είναι ιστορικός.

Ήταν επόμενο ν' ακολουθήσουν τον δρόμο οι επόμενες δημαρχίες, γιατί είχαν δημιουργηθεί δεδομένα τα οποία ήταν αδύνατο ν' αγνοήσουν.

Θα παρακολουθήσουμε και χρονολογικά αυτή την πορεία, Το αποτέλεσμα θα μας απασχολήσει στο τέλος αυτού του κεφαλαίου.

Ορέστης Λάσκος

Στα 1976 σημειώνεται η πρώτη παρουσία του Δήμου, που σχετίζεται με πνευματικό ζήτημα.

Αντιγράφω απόσπασμα εισήγησης του προέδρου του δημοτικού συμβουλίου Δημητρίου Θεοδώρου όπως περιέχεται στην υπ' αριθμ. 31/1976 απόφαση:

" Ο πρόεδρος, εισηγούμενος το τρίτον θέμα της ημερησίας διατάξεως, εκθέτει ότι ο Δήμος επιθυμεί να αγοράσει αριθμόν αντιτύπων των βιβλίων: "Γυμνή μούσα" και "Αγριόχηνες" του συγγραφέως, ηθοποιού Ορέστη Λάσκου, άτινα εντέλει θέλει διαθέσει δια τον εμπλουτισμόν των βιβλιοθηκών, του Δήμου των Δημοτικών Σχολείων, του Γυμνασίου και των συλλόγων της πόλεως"

Εγκρίθηκε πίστωση 5.000 δρχ και τα βιβλία του Ελευσινιώτη ποιητή βρήκαν τη θέση τους εκεί που όριζε η απόφαση.

Παρουσιάζεται τώρα κάτι διαφορετικό, μια εναισθησία πρωτόγνωρη στην τοπική αυτοδιοίκηση. Μπορεί να μην έγινε αισθητή πιο πέρα από τα όρια του Δήμου, ή δεν της δόθηκε η δέουσα σημασία. Αποτελεί όμως αλλαγή πλευσης. Αναζητείται αυτό το κάτι. Τώρα πέρασε αυτό το κάτι από τους ιδιώτες στον Δήμο.

Από ό,τι έδειξαν τα πράγματα που ακολούθησαν, το πνευματικό σκουλήκι μετακόμισε στον Δήμο και από εκεί και πέρα ζητάει να βρει τον εαυτό του. Και εδώ διακρίνεται ένα διαρκές ψάξιμο στην αρχή για να στερεώσει κάπου η πνευματική πορεία του τόπου, όπως δείχνει η συνέχεια.

Διονύσιος Σαββόπουλος

Ο Δήμος κάλεσε τον μουσικοσυνθέτη Διονύσιο Σαββόπουλο κι έδωσε πλούσιο μουσικό πρόγραμμα στην κεντρική πλατεία της Ελευσίνας (31-5-1976).

Ολυμπιακή Φλόγα

Ο Δήμος υποδέχεται στις 15 Ιουλίου 1976 την ολυμπιακή φλόγα για τους ολυμπιακούς αγώνες στο Μόντρεαλ. Κι άλλες φορές στάθμευσε στην Ελευσίνα η ολυμπιακή φλόγα. Σημειώνω αυτήν γιατί δεν επρόκειτο για έναν σταθμό, αλλά γιατί ακολούθησε εορταστικό πρόγραμμα, κάτι που δεν γινόταν στο παρελθόν.

Χριστούγεννα 1976

Σε κινηματογράφο της πόλης οργανώθηκε από τον Δήμο πανηγυρική γιορτή για τα παιδιά των Σχολείων. Γύρω από το στολισμένο δένδρο τραγουδήθηκαν τα κάλαντα και μοιράστηκαν δώρα. Ο Δήμος συνεορτάζει με τα παιδιά.

Τιμή στη γυναίκα

Στις 23 Νοεμβρίου 1976 ο Δήμος οργανώνει εορταστική εκδήλωση στο κινηματοθέατρο "Δήμητρα" προς τιμή της γυναίκας με δημοτικούς χορούς και τραγούδια με την ευκαιρία απόφασης του Ο.Η.Ε. που αναγνώριζε επίσημα, ότι η συνέχιση της μη αναγνώρισης των νομικών και ουσιαστικών διακρίσεων αποτελεί παράβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Συνέδριο μεσογειακών πόλεων

Στο Ρίμινι της Ιταλίας συνήλθε συνέδριο της ενόσεως μεσογειακών πόλεων από 14-17 Ιουνίου 1978 για την προστασία των παραλιακών πόλεων της Μεσογείου. Ο Δήμος Ελευσίνας με επικεφαλής τον Δήμαρχο Αθηναίων μετείχε στο Συνέδριο σαν μέλος της Ένωσης.

Ο Δήμος ευαισθητοποιείται και για ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Τιμή σε προσωπικότητες

Ο Δήμος Ελευσίνος ανακηρύσσει επίτιμους δημότες Ελευσίνος τους διακεκριμένους επιστήμονες: τον καθηγητή πρόεδρο της Ακαδημίας Αθηνών Γεώργιο Μυλωνά και τον αρχιτέκτονα Ιωάννη Τραυλό. Οι δύο αυτοί επιστήμονες πρόσφεραν σημαντικές υπηρεσίες για την ανάδειξη και προβολή των αρχαιοτήτων Ελευσίνας.

Ειδική τελετή έγινε στις 24 Αυγούστου 1980 στην αίθουσα του Δ.Σ.

Ο Δήμος Ελευσίνας αναγνωρίζει, εκτιμά και βραβεύει αυτούς που βοηθούν στο να βρει η Ελευσίνα τον πνευματικό της δρόμο.

Η Ολυμπιακή Φλόγα

Στις 20 Ιουνίου 1980 έφτασε στην Ελευσίνα η ολυμπιακή φλόγα για τους ολυμπιακούς αγώνες στη Ρωσία ταξιδεύοντας για την Αθήνα.

Στην Ελευσίνα την περίμενε πλουσιότατο εορταστικό πρόγραμμα με εθνικούς χορούς και απαγγελίες. Η συμμετοχή του κόσμου ήταν εντυπωσιακή, με την παρουσία πολλών από τα γύρω χωριά και την Αθήνα. Οι αδελφωμένες σημαίες, το

ασπρογάλαζο της Ελλάδας και το κόκκινο αίμα με το σφυροδρέπανο κυμάτιζαν μαζί χαρούμενες χωρίς να λογαριάζουν μερικούς που έβλεπαν τη ρωσική σημαία με εχθρικό μάτι. Δεν μπορούσε να επιδράσει μέσα τους η ολυμπιακή ιδέα της συναδέλφωσης όλων των λαών του κόσμου. Η μικροψυχία είναι αθεράπευτη αρρώστια.

Για την οργάνωση της εορτής δαπανήθηκαν 100000 δρχ (απόφ.78/80).

Πρωτομαγιά 1982

Ο Δήμος Ελευσίνος οργάνωσε πανηγυρικό εορτασμό για την πρωτομαγιά του 1982. Η παρουσία του Γιάννη Ρίτσου με ποιήματά του, που απήγγειλε ο ίδιος, ενθουσίασε τον κόσμο.

Ο Δήμος ανακήρυξε επίτιμο δημότη Ελευσίνος τον μεγάλο ποιητή και του απένειμε το χρυσό μετάλλιο της πόλης.

Τιμή στον χαρακτή Τάσσο και τον Κάρολο Κουν

Με την ευκαιρία συμπλήρωσης πενήντα χρόνων καλλιτεχνικής ζωής των κορυφαίων καλλιτεχνών, του χαρακτή Τάσσου και του θεατράνθρωπου Κάρολου Κουν, συνήλθε σε έκτακτη συνεδρίαση το Δ.Σ Μετά την εισήγηση του Δημάρχου, που αναφέρθηκε στα τιμώμενα πρόσωπα, στο έργο τους και την σημασία του, πρότεινε και έγινε ομόφωνα αποδεκτή η πρότασή του να ανακηρυχθούν επίτιμοι δημότες Ελευσίνος και να τους απονεμηθεί το χρυσό μετάλλιο της πόλης.

Διεθνες Συνέδριο 1985

Ένα κορυφαίο πνευματικό γεγονός πραγματοποιήθηκε στην Ελευσίνα μεταξύ 6-8 Σεπτεμβρίου 1985 με οργανωτή τον Δήμο Ελευσίνας.

Πρόκειται για μια διεθνή συνάντηση, που ασχολήθηκε με το θέμα: Αρχαιότητες και πολιτιστική κληρονομιά της Ελευσίνας.

Παρέστησαν κι έκαναν ανακοινώσεις: Αρχαιολόγοι, ακαδημαϊκοί, καθηγητές πανεπιστημίων της χώρας μας και του εξωτερικού και πλήθος άλλοι των γραμμάτων και της τέχνης όπως ο καθένας αναφέρεται ονομαστικά στην υπ' αριθμ. 22/1985 απόφαση του Δ.Σ.

Οι ανακοινώσεις είναι κείμενα υψίστου επιστημονικού ενδιαφέροντος.

Το Συνέδριο εξέδωσε και ψήφισμα με πέντε σημεία τα οποία αφορούν την αναβάθμιση της Ελευσίνας με πρακτικά μέσα.

Η παρουσία και το ενδιαφέρον κορυφαίων επιστημόνων της χώρας μας και του εξωτερικού θεωρείται για την Ελευσίνα επίτευγμα πρώτου μεγέθους. Η Ελευσίνα εξασφάλισε υπερασπιστές που μπορούσαν να ταρακουνήσουν την οικουμένη και να την κάνουν κέντρο έρευνας παγκόσμιας ακτινοβολίας. Είχε γίνει το μέγιστο. Τα επόμενα βήματα ήσαν εύκολα αφού είχαν τεθεί οι βάσεις. Δυστυχώς δεν ακολούθησε τίποτα.

Αν είχε δοθεί συνέχεια με σκοπό την υλοποίηση των προτάσεων του διεθνούς Συνεδρίου, η Ελευσίνα σήμερα θα ήταν παγκόσμιο πνευματικό Κέντρο έρευνας της Αισχύλειας πνευματικής κληρονομιάς της Ελευσίνας, του μυστηριακού κόσμου και της Ελευσινιακής λατρείας.

Η θέση αυτή της Ελευσίνας θα είχε αποτρέψει τους πανταχόθεν βανδαλισμούς οι οποίοι την οδήγησαν μέχρι τα τείχη της αβύσσου και την διατηρούν σε διαρκή αγωνία για τη ύπαρξή της.

Και από την επόμενη, σιγή τάφου.

Ούτε τα πρακτικά τουλάχιστον δεν εκδόθηκαν καθώς έπρεπε. Και από τότε, ο ένας έπαιρνε την ευθύνη του και την φόρτωνε στη ράχη του επόμενου. Κάποτε το θυμήθηκε η δημαρχία Γ. Γεωργόπουλου και "αποφάσισε" την έκδοση των πρακτικών (απόφ. 126/95) έμεινε όμως στα χαρτιά.

Χρειάστηκε να περάσουν ακόμα πέντε χρόνια για να εκδοθούν τα περίφημα αυτά πρακτικά.

Το να βρίσκει ευκαιρία κάποιος να χρησιμοποιεί τρόπους διαφήμισης του εαυτού του δια μέσου σπουδαίων κειμένων όπως τα πρακτικά ενός επιστημονικού παγκόσμιου Συνεδρίου, προσβάλλει εαυτόν κατά την πλέον επιεική κρίση. Και σε τούτη τη μοναδική ευκαιρία φάνηκε ότι δεν είχε αποκτήσει ακόμα ο Δήμος συγκεκριμένη αντίληψη για τη λύση του πνευματικού προβλήματος της πόλης.

Συγγραφή βιβλίου για την Ελευσίνα

Δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί ότι έλλειπε τότε η πνευματική ανησυχία από τον Δήμο. Τα πιο πάνω μαρτυρούν για το ακριβώς αντίθετο, και ακόμα περισσότερο όταν με το παγκόσμιο Συνέδριο σαν αιχμή δόρατος μιας επιθετικής πνευματικής πολιτικής, μπορούσε εύκολα από εκεί και πέρα να καταστήσει πραγματικότητα το μεγάλο όνειρο.

Ήδη αποφασίζει να εκδοθεί σε βιβλίο η ιστορία της Ελευσίνας.

Ανατίθεται σε δύο συγγραφείς: Στην κυρία Πόλλυ Αλεξοπούλου-Μπάγια η αρχαία ιστορία και στον Πανεπιστημιακό καθηγητή κύριο Βασίλη Σφυρόερα η ιστορία της Ελευσίνας των νεότερων χρόνων.

Το βιβλίο εκδόθηκε σε δύο τόμους. Πρόκειται για μια εργασία που κοσμεί την βιβλιογραφία για την Ελευσίνα και μας δίνει πολύ από την ταυτότητά της (οι πληροφορίες από την

υπ' αριθμ. 112/85 απόφαση του Δ.Σ). Μακάρι να συνέχιζε ο Δήμος αυτό το εκδοτικό έργο. Είναι ένα ασφαλές μέσον διασφάλισης της ιστορικής πορείας της Ελευσίνας, που, όπως έδειξε ο Δήμος τότε, περιέχεται στο έργο και στην αποστολή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Γιατί, η σημασία του πνευματικού έργου είναι ίσως μεγαλύτερη αλλά και βασική προϋπόθεση για την αξιοποίηση των υλικών έργων.

Αυτή η κατά πάντα ορθή αντίληψη της αποστολής της τοπικής αυτοδιοίκησης, άφησε ασυγκίνητες τις επόμενες Δημαρχίες, οι οποίες δεν ακολούθησαν αυτά που είχαν προηγηθεί.

Λαογραφικά φεστιβάλ

Ο Δήμος οργάνωσε για μερικές χρονιές λαογραφικά φεστιβάλ στην κεντρική πλατεία, κάτι που δυστυχώς δε συνέχισαν οι επόμενες δημαρχίες. Η αναφορά τούτη περιέχεται και στην υπ' αριθμ. 140/1987 απόφαση του Δ.Σ.

Συμμετείχαν χορευτικά συγκροτήματα, από την "λέσχη πολιτισμού Ελευσίνας", το "εργαστήρι" και από τους τοπικούς Συλλόγους.

Η Ελευσίνα χαιρόταν όλους αυτούς που την διάλεξαν σαν δική τους κατοικία. Να χορέψουν και να τραγουδήσουν τα του τόπου τους. Να τους δουν, να χαρούν όλοι ένα αδελφωμα που ταιριάζει στην αιωνιότητα της Ελευσίνας.

Θεωρείται άκρως ενδιαφέρουσα πολιτιστική εκδήλωση ενότητας, ισότητας και ανάπτυξης αγάπης, η οποία, δυστυχώς δε συνεχίστηκε.

Ένα πολιτιστικό πρόγραμμα

Αντιγράφω από έγγραφο του Δήμου προς την Νομαρχία σε απάντηση εγγράφου της για την κατάρτιση του πολιτιστικού προγράμματος για το 1986. Ο πολιτισμός

αποτελεί πλέον μέλημα της τοπικής αυτοδιοίκησης:

Από το έγγραφο αυτό αντιγράφω τα επόμενα:

1. Εκδηλώσεις για τα παιδιά (πρωταρχικό)
2. Εορτή τριών Ιεραρχών
3. Δωρεές βιβλίων σε δασκάλους και μαθητές
4. Εορτή πρωτομαγιάς
5. Παγκόσμια ημέρα παιδιού
6. Βράβευση μαθητών
7. Ναυτική εβδομάδα
8. 25 Μαρτίου
9. Ενίσχυση εγχωρίου πνευματικού δυναμικού.

Αν και πρόκειται για πρόγραμμα που δεν στοχεύει εκεί που ταιριάζει μακροχρόνια στα ελευσινιακά πνευματικά οράματα της σημασίας της Ελευσίνας, το γεγονός ότι παρουσιάζεται ενδιαφέρον της Πολιτείας, δείχνει ότι κάτι πάει να αλλάξει. Πρόκειται για ένα βήμα προόδου. Εάν η Ελευσίνα πιαστεί από την ευκαιρία και στραφεί προς το δρόμο που της ταιριάζει, τότε, μπορεί να πιστέψει κανείς, ότι η πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη θα μπορέσει να γίνει πραγματικότητα.

Η δημόσια διοίκηση με το Ν.Δ. 25/20-1-1983 θέτει τις βάσεις για πνευματική ανάπτυξη. Με τον νόμο αυτό προβλέπεται σύσταση επιτροπών μελέτης και προγραμματισμού στις οποίες μετέχουν, εκτός από ειδικούς επιστήμονες και μελετητές Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού. Το προσωπικό της τοπικής αυτοδιοίκησης βοηθάει στην οργάνωση και παρουσίαση των εκδηλώσεων. Ο Δήμος Ελευσίνας μετέχει στο πρόγραμμα (αποφ. 50/1983).

Τα Αισχύλεια

Άφησα τελευταία την κορυφαία πολιτιστική εκδήλωση της Ελευσίνας. Την θεωρώ κορυφαία γιατί δεν παρουσιάστηκε στο παρελθόν κάποια άλλη, εκτός από κάποιες αναλαμπές που

γνωρίσαμε πιο πάνω, οι οποίες δυστυχώς ήσαν βραχύβιες μέχρι του σημείου να μην αφήσουν τίποτα στο πέρασμά τους εκτός από την ανανέωση της πνευματικής ανησυχίας.

Τα Αισχύλεια έχουν καθιερωθεί σαν θεσμός.

Ανεξάρτητα από αυτό, δημιούργησαν μια νέα αντίληψη από το γεγονός ότι αποτελούν μέλημα του Δήμου. Αυτό αποκλείει, ή δυσκολεύει στην ανάπτυξη ιδιωτικών πρωτοβουλιών όπως στο παρελθόν, αφού τα Αισχύλεια, στεγάζονται, τροφοδοτούνται και εκδηλώνονται μέσα από το πνευματικό κέντρο του Δήμου.

Τα Αισχύλεια ξεκίνησαν από έναν μικρό κύκλο Ελευσινίων, που μαζεύονταν στο γραφείο του Στέλιου Βασιλάκη, ο οποίος εξέδιδε επί σειρά ετών την τοπική εφημερίδα "ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ".

Όλα λένε ότι ήταν δική του ιδέα, να γιορταστούν τα 2500 χρόνια από τη γέννηση του Ελευσινιώτη ποιητή Αισχύλου και να κυκλοφορούσε κάποιο μετάλλιο με την προτομή του. Θα ήταν κι αυτό κάτι όπως τα περασμένα, ίσως μάλιστα με συνηθισμένο πέρασμα στα ιστορικά πνευματικά που είχαν σημειωθεί μέχρι τότε.

Η καλλιέργεια της αρχικής σκέψης, εκτός από το μετάλλιο, οδήγησε στο να δοθεί η λαμπρότητα που ταίριαζε στον μεγάλο μας ποιητή. Έτσι, οδηγήθηκε η ομάδα στη σκέψη, ότι μια τέτοια ελευσινιακή γιορτή έπρεπε να πάρει και την επισημότητα του Δήμου.

Ανακοινώθηκε στο Δήμο η ιδέα της ομάδας και το τι είχε αποφασιστεί. Ο Δήμος είδε ότι πρόκειται για κάτι μεγαλειώδες και αντί για συμπαραστάτης, πήρε το ζήτημα στα χέρια του.

Όρισε αμέσως οργανωτική επιτροπή στην οποία μετείχαν, εκτός από την ομάδα, και αρκετά άλλα πρόσωπα, τα οποία ήσαν της δικής του επιλογής με πρόεδρο της επιτροπής τον πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου.

Έτσι, από τη μια στιγμή στην άλλη, μεταπήδησε η ιδέα, από τα χέρια της ομάδας στα χέρια του Δήμου.

Ο Βασιλάκης το θεώρησε αρπαγή και δεν πήρε μέρος στην επιτροπή που συγκρότησε ο Δήμος.

Αυτό είναι το ιστορικό της ίδρυσης των Αισχυλείων.

Η οργανωτική επιτροπή συστήθηκε με την υπ' αριθμ. 41/1975 απόφαση του Δ.Σ απ' όπου φαίνεται καθαρά ότι επρόκειτο για ζήτημα εξολοκλήρου δημοτικό.

Το μετάλλιο με προτομή του Αισχύλου, με δική μου φροντίδα, είναι έργο του εκλεκτού γλύπτη και Ελευσινιώτη Κώστα Κλουβάτου, ο οποίος χάρισε την τέχνη του στον Δήμο, κυκλοφόρησε δε σε χάλκινα και χρυσά αντίτυπα.

Η πρώτη γιορτή που έγινε στο Τελεστήριο, αποτέλεσε ένα από τα λαμπρότερα πνευματικά γεγονότα στην πνευματική ιστορία της Ελευσίνας με πρώτο έργο, χοροδράμα της Ραλούς Μάνου.

Η όλη οργάνωση ήταν άψογη. Παρέστησαν προσωπικότητες απ' όλη τη χώρα αποκομίζοντας άριστες εντυπώσεις.

Στο οργανωτικό πρόγραμμα προβλέφτηκε και η πρόσκληση του Δήμου Γέλας. Πήραν μαζί τους και ελευσινιακό χόμα για να το αποθέσουν στον τάφο του ποιητή που βρίσκεται εκεί.

Ο Δήμος αποφάσισε να ονομαστεί ένας δρόμος της Ελευσίνας σε οδό Γέλας και κήρυξε τους επισκέπτες επίτιμους δημότες Ελευσίνας, ανάλαβε δε να φιλοξενήσει δέκα από τους καλύτερους μαθητές του Λυκείου "Αισχύλος" της Γέλας σε παιδικές κατασκηνώσεις της χώρας μας επί 15 ημέρες.

Το 1985, με την ευκαιρία της θεμελίωσης στη Γέλα του "Κέντρο Σπουδών Αισχύλος" ο Δήμος Γέλας κάλεσε τον Δήμο Ελευσίνας να παραστεί στην εορτή (αποφ.30,31/1895).

Την πρώτη επιμέλεια των "Αισχυλείων" είχε αναλάβει οκταμελής επιτροπή από εξωδημοτικούς, στην οποία μετείχε σαν πρόεδρος, ο πρόεδρος του Δ..Σ.

Ο απολογισμός του έργου της επιτροπής απόσπασε τα συγχαρητήρια του Δήμου και παραγόντων του τόπου, έφτασαν δε και συγχαρητήριες επιστολές από το Γραφείο Τουρισμού και εξέχουσες προσωπικότητες του επιστημονικού και πνευματικού κόσμου της χώρας, τους οποίους είχε φροντίσει να καλέσει η επιτροπή.

Ο οικονομικός απολογισμός άφησε εντυπωσιακό πλεόνασμα. Ήσαν χρήματα που προήλθαν από τον πολιτισμό και ο τόπος τους ήταν να διατεθούν για τον πολιτισμό. Έτσι, αποφασίστηκε η ίδρυση "Ασχυλείου Βιβλιοθήκης" (θα ασχοληθούμε πιο κάτω.) και να ανατεθεί η φιλοτέχνηση του αγάλματος του Αισχύλου.

Τα Αισχύλεια κατέστησαν θεσμός. Οι δημαρχίες διαδέχονται η μία την άλλη και προσπαθούν να εμπλουτίσουν όσο γίνεται καλύτερα την κορυφαία ελευσινιακή γιορτή.

Θα μπορούσε, σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν, να σχηματιστεί ένα ενημερωτικό λεύκωμα, που να παρουσιάζει τις εκδηλώσεις των "Αισχυλείων" χρόνο με το χρόνο, έτσι ώστε να φαίνεται η όλη πορεία, απαρχής ίσαμε σήμερα, αλλά και να προκύψουν στοιχεία που να δείχνουν τα θετικά και αρνητικά που παρουσιάζονται ώστε να αποτελέσουν σωστούς οδηγούς πορείας στο μέλλον.

Η έρευνά μας μπορεί να κάνει τις πιο κάτω γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τα Αισχύλεια σήμερα:

1. Πρόκειται για ένα σπουδαίο πνευματικό γεγονός, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ορόσημο στην πνευματική ιστορία της Ελευσίνας, με την έννοια ότι μετατοπίζεται πλέον το πνευματικό ενδιαφέρον, και, από τις ιδιωτικές

πρωτοβουλίες , τοποθετείται εξολοκλήρου στα μελήματα και στην αποστολή του Δήμου.

2. Η ιστορική πορεία των "Ασχυλείων" παρουσίασε από τα πρώτα χρόνια και μετά, ανοδική πορεία. Το αποκορύφωμά της σημειώνεται στα 1993, οπότε εκτείνονται στο χώρο οι εορταστικές εκδηλώσεις με εμπλουτισμένα προγράμματα, που φιλοξενούνται στο χώρο του παλιού σαπωνοποιείου. Τώρα τα "Αισχύλεια" ξεπερνούν τα όρια της Ελευσίνας και προκαλούν ευρύτερο ενδιαφέρον. Υπήρξαν αρκετές εκδηλώσεις, κατά τις οποίες το ξένο στοιχείο υπερερεύσε αισθητά από το ντόπιο.

3. Η άνεση του χώρου, ίσως και κάποια νέα νοοτροπία, έκαναν ώστε να μετέχουν στα εορταστικά προγράμματα και εγχώριες πνευματικές δημιουργίες. Άξιες σημείωσης ήσαν: η έκθεση βιβλίων ελευσινίων συγγραφέων, η οποία πληροφορούσε τους ξένους επισκέπτες για το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας, περισσότερο όμως για το ότι γινόνταν γνωστή και ευρύτερα..

Σημειώνω επίσης και δύο δημιουργίες που συγκίνησαν βαθύτατα, κυρίως όμως μας έδωσαν την διαβεβαίωση ότι μπορούν εδώ να δημιουργηθούν θαύματα . Πρόκειται για μια εκδήλωση, έργο του Ωδείου της Ευαγγελίας Παπανικολάου, σχετική με τον ελευσινιώτη ήρωα Βασίλη Λάσκο και μια άλλη από το Ωδείο της Έλλης Κωνσταντινίδου, σχετική με το Θριάσιο.

Εάν αναπτύσσονταν αυτές οι παρεμβάσεις μέχρι το σημείο που να κάλυπταν το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος , και γιατί όλο; τότε θα μιλούσαμε για ελευσινιακή πνευματική ολοκλήρωση.

4. Η μη συμμετοχή του πνευματικού δυναμικού στις επιτροπές κατάρτισης των προγραμμάτων αποτέλεσε αρνητικό στοιχείο στην πρόοδο και στην ποιότητα των εκδηλώσεων. Η

αντίληψη ότι μπορούσαν να δημιουργήσουν πνευματικά προγράμματα πρόσωπα αρκετά επιτυχημένα σε άλλους τομείς, ήταν εντελώς εσφαλμένη. Αυτό επέδρασε αρνητικά. Αποτέλεσμα ήταν να σημειωθεί ποιοτική μετριότητα και κατ' επέκταση και κάμψη των στόχων.

Σήμερα οδεύουμε αυτό το δρόμο. Απαιτείται ανασυγκρότηση των δυνάμεων με μοναδική στροφή προς την ενεργό συμμετοχή της εγχώριας πνευματικής παρακαταθήκης. Οι εγωισμοί και οι μικροπολιτικές σκοτώνουν την πνευματική ανάπτυξη.

Τα "Αισχύλεια" ξεκίνησαν πανηγυρικά. Έδειξαν ότι μπορούσαν να παρουσιάσουν το ακριβές πρόσωπο της Ελευσίνας με κάποιες ακόμα παρεμβάσεις. Σήμερα ακολουθούν δρόμο προς τα κάτω. Είναι πάντα καιρός να ανακάμψουμε. Αρκεί να νοιώσουμε το συμφέρον της Ελευσίνας.

5. Στα πλαίσια των Αισχυλείων 1992 έλαβε χώρα ημερίδα με θέμα "*Το πολιτιστικό και πνευματικό πρόβλημα της Ελευσίνας*". Ακούστηκαν πολύ ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις, οι οποίες κάλυψαν όλο το φάσμα .

Επεξεργάστηκε τα πρακτικά τριμελής επιτροπή, η οποία κατέληξε σ' ένα οργανόγραμμα με συγκεκριμένους άξονες. Το τρίτο βήμα ήταν η μελέτη των τρόπων υλοποίησης των αξόνων και η κατάρτιση σχετικών προγραμμάτων.

Το οργανόγραμμα υποβλήθηκε στην Διοίκηση του Πνευματικού Κέντρου, ώστε ν' αποτελέσει τρόπο πλεύσης.

Η φιλοσοφία της ημερίδας ήταν να συσταθεί σχετικό όργανο, που θα μελετά τρόπους πολιτιστικής και πνευματικής ανάπτυξης. Θα τους θέτει υπ' όψη του Πνευματικού Κέντρου, το οποίο, αποφασίζοντας για το χρόνο υλοποίησης, θα ανέθετε στην επιτροπή την κατάρτιση του σχετικού προγράμματος.

Η επιτροπή λοιπόν θα ήταν το όργανο που μελετούσε και προγραμμάτιζε, και το Πνευματικό Κέντρο θα υλοποιούσε.

Ήταν ο ιδανικότερος τρόπος για να αναπτυχθεί σωστά

η Ελευσίνα. Δυστυχώς, και εδώ, έμεινε όλο αυτό το επίτευγμα στα χαρτιά.

Συγγραφή ιστορίας του Νοσοκομείου

Στον πρώην Δήμαρχο κ. Μιχάλη Λεβέντη ανατέθηκε από το Δήμο η συγγραφή του ιστορικού της ίδρυσης του Νοσοκομείου της Ελευσίνας. Ο συγγραφέας πρόσφερε στον Δήμο τα συγγραφικά του δικαιώματα.

Η εισήγηση για την έγκριση της έκδοσης συνάντησε διαφορά απόψεων από την μειοψηφία του Συμβουλίου και έγινε δεκτή, όπως αναφέρεται στην υπ' αριθμόν 127/1995 απόφαση.

Η κάλυψη του ιστορικού μέρους των γεγονότων στην Ελευσίνα είναι θετική προσφορά, αφού εξασφαλίζει από ιστορικά κενά.

Τιμή στον καθηγητή Β. Σφυρόερα

Στην πανελλήνια εκδήλωση τιμής για την πολιτιστική και οικονομική συμβολή του μικρασιατικού στοιχείου στη χώρα μετείχε και η Ελευσίνα.

Σε ειδική τελετή τιμήθηκε ο κεντρικός ομιλητής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κύριος Βασίλειος Σφυρόερας, τον οποίο ανακήρυξε ο Δήμος Επίτιμο Δημότη και του απένειμε το χρυσό μετάλλιο της πόλης. (απόφαση 177/1995).

Σε μας ανήκει η υποχρέωση να σημειώσουμε ότι ο σεβαστός καθηγητής παρακολουθεί με ενδιαφέρον κι από κοντά την πνευματική πορεία της Ελευσίνας, προσφέροντας κάθε τόσο, με την παρουσία του και έμπρακτα, πολυτιμότες υπηρεσίες στον τομέα της πνευματικής ανάπτυξης.

Η Αισχύλειος Βιβλιοθήκη

Η ίδρυση βιβλιοθήκης δεν είχε περυσιάσει Κοινοτικό ή Δημοτικό ενδιαφέρον μέχρι το 1975.

Επί δημαρχίας Ηρακλή Τάχα τίγεται για πρώτη φορά το ζήτημα. Μέχρι τότε υπήρχαν υποτυπώδεις βιβλιοθήκες, στο Εργατικό Κέντρο, στα σχολεία, θα τις έλεγε κανείς διακοσμητικές εκτός από μια προσπάθεια του συλλόγου "Ομάδα των πέντε", η οποία κάπως λειτουργούσε.

Η Αισχύλειος Βιβλιοθήκη είναι γέννημα των Ασχυλείων. Το περίσσευμα που παρουσίασαν τα Αισχύλεια την πρώτη χρονιά αποτέλεσε την πρώτη οικονομική προσφορά για την υλοποίηση του σκοπού.

Να μη δοθεί η εντύπωση ότι το αρχικό ποσό από τα Αισχύλεια έκανε, ώστε να στραφεί το ενδιαφέρον προς την ίδρυση βιβλιοθήκης. Δεν μπορούσε δηλαδή να απουσιάζει σαν σκοπός, δεδομένου του ενδιαφέροντος του Δήμου για τα πνευματικά ζητήματα.

Πρέπει να θεωρηθεί, ότι μια βιβλιοθήκη, λειτουργούσα σε μια πόλη, αποτελεί βασική προϋπόθεση για πνευματική ανάπτυξη. Η ίδρυση όμως, δεν συμπίπτει χρονολογικά με κάποια πνευματικά δρώμενα, για το λόγο ότι, αυτά μεν απαιτούν λίγο χρόνο για την οργάνωση και παρουσία τους, ενώ, μια βιβλιοθήκη απαιτεί μακροχρόνια προσπάθεια ώσπου να παρουσιαστεί λειτουργήσει.

Αρχικά εγκαταστάθηκε στο ισόγειο του κτιρίου δωρεάς Παπαδημητρίου επί της οδού Γ. Νικολαΐδου.

Ήταν βέβαια κάτι θετικό και απαραίτητο να υπήρχε μια πνευματική εστία. Από εκεί και πέρα πρέπει να της δώσει πνοή, ώστε να μην είναι αποθήκη υλικού, αλλά ζωντανή πνευματική παρουσία και συντελεστής δημιουργίας ευκαιριών που να φέρνουν κοντά στο βιβλίο.

Δεν μπορούμε εξάλλου να μετράμε την αξία μιας

βιβλιοθήκης από τον αριθμό των βιβλίων, αλλά, κυρίως, από τον αριθμό αυτών που την επισκέπτονται.

Εάν κρίνουμε τη βιβλιοθήκη της Ελευσίνας από τον αριθμό των αναγνωστών της, θα την θεωρήσουμε υπολειτουργούσα.

Δεν μπορούμε να λέμε "έχουμε δημοτική βιβλιοθήκη" και να αισθανόμαστε ότι τακτοποιήσαμε κάτι. Γιατί εκτός από το μεράκι που πρέπει να διακρίνει όσους την φροντίζουν και την υπηρετούν, απαιτείται να βγεί προς τα έξω τόσο, ώστε να καταστεί συντελεστής ζωής.

Ο τεχνολογικός πολιτισμός σήμερα πάει να δημιουργήσει αμφιβολίες για την σκοπιμότητα του βιβλίου. Η κασέτα δεν πρόφτασε να καθιερωθεί και την τοποθέτησε στην άκρη το cd. Από κοντά βλέπουμε το Internet να επικαλύπτει τον κόσμο. Δεν μπορούμε λοιπόν να μιλάμε για βιβλιοθήκη, όταν στερείται τα παραπάνω και δεν λειτουργεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του σήμερα.

Ανεξάρτητα από αυτά δεν παρατηρείται κάποια δραστηριότητα έτσι ώστε να προκαλέσει το ενδιαφέρον, κυρίως της νεότητας.

Στα 1976 ενισχύεται από το ταμείο του Δήμου με 50000 δρχ (απόφαση 123/76).

Στα 1983 έγινε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και αριθμεί σήμερα περίπου 8500 τόμους βιβλίων, όπως μου δηλώθηκε από υπάλληλο της βιβλιοθήκης.

Το άγαλμα του Αισχύλου

Μεταξύ αυτών που αποφασίστηκαν με την έναρξη των Αισχυλείων ήταν και το να αποκτήσει επιτέλους η Ελευσίνα τον ελευσινιώτη ποιητή της. Ήταν μια επιθυμία που κρατούσε από τότε που έγινε Κοινότητα η Ελευσίνα, του ίδιου

ενδιαφέροντος, όπως και η απόκτηση μνημείου ηρώων.

Από τότε ένοιωθαν το κενό οι παππούδες μας. Κυκλοφορούσε σαν επιθυμητή ιδέα. Έμενε στάσιμη. Δε σημειώθηκε τότε τίποτα που να γίνει το δεύτερο βήμα.

Στα 1937, με την εορτή του θερισμού, η ομάδα νέων που μετείχαν στον προγραμματισμό για την καθιέρωση της γιορτής σαν θεσμού, δημιουργήθηκαν δύο σκέλη στο πρόγραμμα : το λαογραφικό μέρος και το ιστορικοφιλοσοφικό. Καλό το ελευσινιώτικο πανηγύρι στο Θριάσιο, αλλά ας μην ξεχνάμε ποτέ και την κληρονομιά μας. Τότε αποφασίστηκε να αποκτήσει η Ελευσίνα τον Αισχύλο της, προχώρησε μάλιστα και στην εξέταση των τρόπων υλοποίησης.

Ο Μεταξάς έθεσε όλα αυτά στη σκιά. Ο πόλεμος, η κατοχή, τα μεταπολεμικά δύσκολα χρόνια είχαν δημιουργήσει καταστάσεις που δε βοηθούσαν να αναβιώσει η παλιά επιθυμία.

Στα 1975, με την υπ' αριθμόν 157/75 απόφαση του Δ.Σ. εγκρίθηκε πίστωση 300000 δρχ για την κατασκευή αγάλματος του Αισχύλου. Ανατέθηκε το έργο σε γνωστόν γλύπτη από τα πρώτα ονόματα.

Η εργασία προχώρησε. Δυστυχώς όμως δεν τελεσφόρησε.

Βρισκόμαστε σε εποχή που δεν επιδέχεται τέτοια εμπόδια. Το έργο ανατίθεται σε άλλον καλλιτέχνη.

Στα Αισχύλεια 1977 έγιναν μαζί και τα αποκαλυπτήρια του αγάλματος του Αισχύλου ύστερα από αναμονή και κυοφορία 63 χρόνων.

Η εορτή ήταν λαμπρότατη. Η αποκάλυψη έγινε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Τσάτσο στον οποίο απονεμήθηκε το χρυσό μετάλλιο της πόλης κι έγινε

επίτιμος Δημότης Ελευσίνας (αποφ. 132/1977)

Η Ελευσίνα, όπως και το άγαλμα του Αισχύλου, αναζητάει από το 1964 και το δεύτερο ιερό στοιχείο της ταυτότητάς της, την θεά Δήμητρα, που ακόμα και οι χριστιανικές γενιές θεωρούσαν προστάτιδα τους. Είναι κάτι, που αν και άκρως απαραίτητο, ούτε κουβεντιάζεται, ούτε βασανίζει τη σκέψη, έστω και ολίγων .

Ας ευχηθούμε , κάποτε να θυμηθούμε οι Ελευσινώτες ότι μας λείπει η θεά μας.

Πνευματικό Κέντρο Ελευσίνας

Μετά τις επιτυχίες των "Αισχυλείων", της βιβλιοθήκης και του αγάλματος του Αισχύλου δημιουργείται η επιθυμία της λειτουργίας ενός οργάνου, που θα κάλυπτε ολόκληρο το πολιτιστικό και πνευματικό φάσμα. Άλλωστε υπήρχε και νομικό υπόβαθρο, όπως σημειώθηκε πιο πάνω.

Τότε είδε σωστά η δημοτική αρχή: Ότι το πνευματικό έργο είναι αυτό που δίνει αξία στο υλικό. Γιατί, μόνον τότε αποκτούν ουσία τα δημοτικά έργα, όταν τα ζουν άτομα που εκτιμούν το καλό και το ωραίο.

Ο Δήμος αποφάσισε την ίδρυση Πνευματικού Κέντρου. Αρχικά ήταν γνωστό σαν "Λέσχη πολιτισμού". Απαρχής ξεκίνησε ένα φιλόδοξο σχέδιο, αρκετά τολμηρό, ίσως τόσο που δεν το άντεχαν οι ώμοι του Δήμου. Ωστόσο όμως το προχώρησε. Επισημάνθηκαν δύο νεοκλασικά κτίρια επί της οδού Ηρώων Πολυτεχνείου. Το ένα ιδιοκτησίας κληρονόμων Μορφόπουλου και το άλλο, κληρονόμων Χρήστου Παπά . Ήταν ιδεώδης τόπος που θα αποτελούσε ενιαίο σύνολο με το Δημοτικό μέγαρο.

Ο Δήμος ζήτησε από το αρμόδιο Υπουργείο, να εκδώσει διάταγμα αναστολής οικοδομικών εργασιών για ένα

χρόνο (Σεπτέμβριος 1982) ο οποίος ήταν απαραίτητος για την ολοκλήρωση της διαδικασίας αναγκαστικής απαλλοτριώσης.

Η μειοψηφία στο Συμβούλιο υποστήριξε ότι ένα τέτοιο έργο απαιτούσε πολλά εκατομμύρια. Ο Δήμος δεν κάμπτεται, εκδίδει τη υπ' αριθμ.115/1982 απόφαση με το αιτιολογικό: "Όταν οι ανάγκες της πόλεως το απαιτούν επιβάλλεται η λήψις επαχθών μέτρων εις βάρος της ατομικής ιδιοκτησίας".

Βέβαια, αντέδρασαν έντονα οι ιδιοκτήτες των ακινήτων. Κατά την εκδίκαση των ενστάσεών τους (2-11-82), ακούστηκαν βαριές φράσεις. Τότε αναβλήθηκε η συζήτηση. Από κει και πέρα δε βρήκα στοιχεία που να πληροφορούν για κάποια συνέχεια.

Φαίνεται ότι σταμάτησε το ζήτημα σ'αυτό το σημείο, ή να εκδόθηκε κάποια απορριπτική απόφαση από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Αυτά τα θεωρώ πιθανολογούμενα αφού δεν έχω στοιχεία.

Με την υπ' αριθμ. 84/1983 του Δ.Σ. το Πνευματικό Κέντρο αποτελεί νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και στεγάζεται σε κατάλληλο κτίριο.

Από απολογιστικά στοιχεία (18-2-1986) πληροφορούμαστε την μέχρι τότε πορεία του και στόχους για το μέλλον απ' όπου ποριζόμαστε τα εξής:

Υπάρχει ανοδική πορεία στην παιδική δημοτική βιβλιοθήκη. Ότι πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια. Να υποστηριχθεί η μορφή ερασιτεχνικής δημιουργίας στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στην φωτογραφία, στα εικαστικά, στην μουσική και στον χορό. Να ιδρυθεί Δημοτικό Ωδείο. Να αποκτηθεί ιδιόκτητο κτίριο Πνευματικού Κέντρου και Φιλαρμονικής.

Έχει μισθωθεί κατάλληλο κτίριο από το 1983 όπου στεγάζεται το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ελευσίνας και από τότε αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (αποφ. 84/1983)

Η μέχρι σήμερα πορεία του πνευματικού οργάνου της Ελευσίνας έχει σχεδόν μονοπωλήσει τα πνευματικά δρώμενα. Υπάρχουν όμως και εστίες που εξακολουθούν να δημιουργούν πνευματικό έργο, κυρίως μουσική, μπαλέτο, χορό κλπ.

Ως προς τον τύπο, δεν εκδίδεται σχετικό έντυπο όπως και δεν ασχολείται με έρευνα, μελέτες και εκδόσεις.

Αν θελήσει να δει κανείς το Πνευματικό Κέντρο σαν μοναδικό φορέα πολιτισμού, παρατηρεί τα εξής σημεία: Το πνευματικό πρόβλημα της Ελευσίνας δεν έχει βρει ακόμα το δρόμο που να του ταιριάζει. Από τότε που ιδρύθηκε η Κοινότητα Ελευσίνος ίσαμε την ίδρυση του Πνευματικού Κέντρου, παρατηρείται μια διαρκής αναζήτηση, ένα ψάξιμο με αγωνία, από άτομα και ομάδες. Όλες αυτές οι προσπάθειες και πρωτοβουλίες, διακόπτονται απάνω που πάει κάτι να γίνει, εξαιτίας γεγονότων που είναι ανεξάρτητα από την θέληση των δημιουργών.

Οι βάσεις απάνω στις οποίες στηρίζεται το Πνευματικό Κέντρο σαν φορέας και δημιουργός πολιτισμού, δεν υπόσχονται πνευματικό έργο που να ταιριάζει στην Ελευσίνα, έτσι ώστε να την ανεβάσει πνευματικά και να καταστεί γνωστή στον ευρύτερο χώρο. Το δεύτερο που παρατηρείται είναι ότι, ο πνευματικός προσανατολισμός του Πνευματικού Κέντρου είναι απαρχής λαθεμένος με το να πιστεύει ότι, μόνο σαν διοικητική υπηρεσία μπορεί να παράγει πολιτισμό.

Η πνευματική δημιουργία δε γεννιέται μέσα στα γραφεία, δεν μπορείς να την βάλεις σε καλούπι και ούτε εκφράζεται με δοσμένο τρόπο. Η ουσία του στοχασμού είναι ανεξάρτητο όραμα όπως βγαίνει από την ψυχή του δημιουργού, πολύ περισσότερο, δεν είναι έργο κατά παραγγελία.

Η διοίκηση των πνευματικών ιδρυμάτων είναι απαραίτητο να απαρτίζεται από πρόσωπα με πνευματικές ανησυχίες, ικανά να δημιουργούν πνευματικό έργο και να μπορούν να το προβάλλουν προς τα έξω.

Απαιτείται διαρκής έρευνα περί του τρόπου παροχής της πνευματικής τροφής. Οι ερευνητές πρέπει να καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα, μέχρι την οργάνωση και την παρουσίαση ειδικότερα για την Ελευσίνα, η οποία είναι και ένας από τους μοναδικούς τόπους στον κόσμο όπου γεννήθηκε, καλλιεργήθηκε και αναπτύχθηκε η φιλοσοφία της αιώνιας ζωής, είναι πρωταρχικής σημασίας η ύπαρξη και λειτουργία ειδικού κέντρου έρευνας. Πρέπει, στο σημείο αυτό, να σημειώσω ότι αποτέλεσε ιστορικό γεγονός η οργάνωση του παγκόσμιου Συνεδρίου στην Ελευσίνα το 1985 και εγκληματική αμέλεια το να μη συνεχισθεί σαν θεσμός από τότε.

Απαιτείται ριζική αλλαγή νοοτροπίας. Το Πνευματικό Κέντρο, για να θεωρηθεί παράγων πολιτισμού, υποχρεούται να επιστρατεύσει όλο το πνευματικό δυναμικό που διαθέτει η πόλη και να του ανατεθεί εξ'ολοκλήρου πνευματικό έργο και έρευνα.

Αναφερόμενος στο πολιτιστικό πρόγραμμα που κατάρτισε ο Δήμος στα 1986, όπως είναι σημειωμένο πιο πάνω, ξεχωρίζω τον ένατο στόχο "*ενίσχυση εγχώριου πνευματικού δυναμικού*".

Ήταν ένας από τους επιτυχήστερους στόχους. Το όραμα που λείπει από τούτη την πόλη.

Απαιτείται οργάνωση των πνευματικών εκδηλώσεων έτσι ώστε να παρουσιαστεί το πνευματικό έργο και να επιδράσει.

Είναι αποκαρδιωτικό για τον πνευματικό δημιουργό να παρουσιάζεται μπροστά σε άδεια καθίσματα.

Απαιτείται ενθάρρυνση, προβολή του έργου του. Είναι υποχρέωση του Πνευματικού Κέντρου αυτό.

Υπήρξαν ενδιαφέρουσες πολιτιστικές εκδηλώσεις απ' όσες είδαμε ίσαμε σήμερα που έκανε το Πνευματικό μας Κέντρο. Θα τις έλεγε κανείς θαυμάσιες από άποψη περιεχομένου, παρουσίας αλλά και πληρότητας. Έλλειπε η συμμετοχή της ανθρώπινης παρουσίας. Αυτό είναι σημαντικό σημείο, όταν δεχτούμε ότι στον άνθρωπο απευθύνονταν και για χάρη του γίνεται ό,τι γίνεται.

Ας ελπίσουμε ότι κάποτε θα βρει τον πνευματικό της δρόμο η Ελευσίνα.

Σήμερα, στο Πνευματικό Κέντρο Ελευσίνας εργάζονται έξι διοικητικοί υπάλληλοι και τέσσερις δάσκαλοι μουσικής, οι μαθητές υπολογίζονται στους τριακοσίους. (Τα πιο πάνω στοιχεία μου δόθηκαν από το Πν. Κέντρο).

Ανεξάρτητες εστίες πολιτισμού

Παρά το γεγονός ότι λειτουργεί στην Ελευσίνα το Πνευματικό Κέντρο και η Βιβλιοθήκη, εντούτοις παρατηρείται παράλληλη δραστηριότητα σε όλους σχεδόν τους τομείς πολιτισμού και πνευματικής ανάπτυξης και μάλιστα κατά τρόπο ποιοτικά, αρκετά υψηλότερο.

Πρέπει, για την πληρότητα τούτης της έρευνας, να αναφερθούν οι εστίες αυτές πολιτισμού τόσο για να φανεί η ποιοτική διαφορά, όσο εν πάσει περιπτώσει, και τα πρόσωπα που τον παράγουν. Γιατί, είτε το θέλουμε είτε όχι, συμβάλλουν θετικά στο πνευματικό και πολιτιστικό ανέβασμα της Ελευσίνας.

Θριάσιος Μουσική Σχολή

Η Ευαγγελία Γ. Παπανικολάου λειτουργεί και διευθύνει από το 1985 την "Θριάσιο Μουσική Σχολή" όπου διδάσκεται μουσική, τραγούδι, χορός. Αυτό όμως που την εντάσσει στους δημιουργούς πολιτισμού είναι οι παράλληλες πολιτιστικές και πνευματικές εκδηλώσεις, που όλες φέρουν τη σφραγίδα της τελειότητας. Όλα αυτά "ανοιχτά στο κοινό της Ελευσίνας" όπως διαβάζω σ' ένα ενημερωτικό σημείωμα που είχε την καλοσύνη να μου δώσει. Εκεί μένει να θαυμάζει κανείς τις εκδηλώσεις πέρα βέβαια από το σχολικό πλαίσιο, με την αρτιότητα και το υψηλό επίπεδο που τις διακρίνει.

Καλλιτεχνικό Εργαστήρι Ελευσίνας

Στα 1999 μια ομάδα ανθρώπων με μεράκι, που αγαπούν την τέχνη και την πολιτιστική δράση, ίδρυσαν σύλλογο με τον τίτλο "Καλλιτεχνικό Εργαστήρι Ελευσίνας". Σκοπός τους είναι, να προσφέρουν τέχνη και πολιτιστική δράση, γιατί αγαπούν την Ελευσίνα. Θα περιοριστώ μόνο στους τίτλους των εκδηλώσεων που έχουν πραγματοποιήσει ίσαμε σήμερα: "Στα πλαίσια της ημέρας του παιδιού: "Αγαπητέ μου κόσμε". Χριστούγεννα 1999: "Τα θαύματα θυμώνουν όταν δεν τα πιστεύεις".

Δύο φορές το μήνα φιλοξενεί επώνυμους συγγραφείς και ποιητές αφιερώνοντας στο κοινό και μουσική βραδιά. Ο τίτλος των εκδηλώσεων είναι: "Με τη φωνή του συγγραφέα". Και συνεχίζεται η πνευματική ανησυχία.

Σχολή Μουσικών Σπουδών

Θυμάμαι τότε που ήταν νεαρά δεσποινίδα η ήδη κυρία Έλλη Λιάσκου-Κωσταντοπούλου. Τότε, στα 1956 που είχα στείλει τις κόρες μου για μαθήματα πιάνου και ρυθμικής που λειτουργούσε παράρτημα του Ωδείου Αθηνών η ίδια. Κυβέλη μουσικής έγινε το "Ωδείο της Έλλης" όπως το βάφτισε η Ελευσίνα.

Στα 1973 έγινε ανεξάρτητο Ωδείο όπου διδάσκεται ό,τι έχει σχέση με την μουσική, το χορό κλπ.

Η κόρη της η Βασιλική μετά τη Γυμναστική Ακαδημία έγινε δασκάλα χορού. Ο γιος της ο Φώτης σπούδασε μουσικολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Μια οικογένεια ενσωματώνει στο ίδιο αντικείμενο τις καλλιτεχνικές γνώσεις. Το βελτιώνει και προσθέτει τα νέα δεδομένα της τέχνης.

Αυτό που ενδιαφέρει την παρούσα έρευνα δεν είναι τόσο η σχολική δραστηριότητα του Ωδείου, αλλά ένα πνευματικό ξάπλωμα προς τα έξω, με πνευματικές εκδηλώσεις

ελευσινιακού κυρίως ενδιαφέροντος τόσο στο Ωδείο, όσο και έξω απ' αυτό. Από αυτή την άποψη έχουμε να κάνουμε με ένα σοβαρό συντελεστή πνευματικής ανάπτυξης, που κι αυτός πηγάζει, όπως και οι αμέσως προηγούμενες δραστηριότητες από μια ανησυχία αγάπης προς τον τόπο.

Η οικογένεια Καλομενίδη

Έτσι ονομάζει την προσπάθειά του ο Ιωάννης Καλομενίδης. Εγώ τον ονομάζω "συλλεκτικόν τέρας του πνευματικού θησαυρού της Ελευσίνας". Από μικρός άρχισε να μαζεύει γραμματόσημα. Στα 1979 εγκαταστάθηκε στην Ελευσίνα. Από τότε έπεσε στο ψάξιμο βιβλίων που σχετίζονταν με την Ελευσίνα καθώς και Ελευσινίων συγγραφέων.

Σήμερα το αρχείο του περιέχει: 61 Ελευσίνιους συγγραφείς με 360 τίτλους βιβλίων. Δέκα συγγραφείς με 45 τίτλους βιβλίων οι οποίοι έμειναν κάποιο διάστημα στην Ελευσίνα. Έχει καταγράψει 101 συγγραφείς με 141 τίτλους βιβλίων που αναφέρονται στην Ελευσίνα και 151 συγγραφείς με 257 τίτλους βιβλίων σε ξένες γλώσσες. Για όλον αυτό τον σπάνιο πλούτο υπάρχουν έντυποι κατάλογοι ανά κατηγορίες βιβλίων. Από το 1994 κάνει ανατυπώσεις σπάνιων βιβλίων με περιεχόμενο πάντοτε την Ελευσίνα. Δεν είναι πέρα από τα ενδιαφέροντά του οι μουσικές παραγωγές Ελευσινίων δημιουργών και μουσικών έργων που σχετίζονται με την Ελευσίνα. Το φωτογραφικό του αρχείο είναι πλουσιότατο.

Μέχρι σήμερα έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από ογδόντα εκδόσεις και επανεκδόσεις αναφερόμενες στην Ελευσίνα και στους Ελευσίνιους. Όλος αυτός ο αρχειακός θησαυρός βρίσκεται στη διάθεση των ερευνητών.

Εάν αναλογιστεί κανείς το μέγεθος της προσφοράς Ι. Καλομενίδη και υπήρχε κάποια ευαισθησία μεταξύ των αρμοδίων φορέων γύρω από τα πολιτιστικά και πνευματικά πράγματα της Ελευσίνας, έφτανε μόνον αυτός ο φωτισμένος

άνθρωπος να έπιανε το τιμόνι, οπότε θα έβρισκε η Ελευσίνα το δρόμο προς την πνευματική και πολιτιστική της ανάπτυξη για τον οποίο ψάχνει επί εκατό συνεχή χρόνια και δεν μπορεί να τον βρει ίσαμε σήμερα.

Εάν συνέπιπταν οι τέσσερις πιο πάνω ανεξάρτητες καλλιτεχνικές και πνευματικές δραστηριότητες, θα είχε καταστεί η Ελευσίνα κέντρο ακτινοβολίας Ελευσινιακού πολιτισμού.

Κινηματογραφική Λέσχη Ελευσίνιας

Αρκετά χρόνια πριν από το 1981, μια ομάδα νέων πίστευαν ότι θα μπορούσε να προσφέρει ο κινηματογράφος σαν φορέας πολιτισμού. Στα 1981 ιδρύεται σύλλογος με την επωνυμία "Κινηματογραφική Λέσχη Ελευσίνος".

Άρχισαν με ταινίες μικρού μήκους. Απόκτησαν κάποια πείρα και συνέχισαν με ταινίες μεγάλου μήκους κάθε Κυριακή, στον κινηματογράφο "ΕΛΕΥΣΙΣ" του Σταμάτη Μαμαλούκου, ο οποίος πρόσφερε τα τεχνικά μέσα συμβάλλοντας στην προσπάθεια του Συλλόγου. Ουσιαστική βοήθεια γνώρισε ο σύλλογος και από την "ταινιοθήκη της Ελλάδος".

Η λέσχη εκτείνεται και σε παράλληλες εκδηλώσεις (μουσική βραδιά με τον Μάνο Χατζηδάκη κλπ.).

Στα 1985 παραχωρείται από το Λιμενικό Ταμείο ένας κινηματογράφος στην παραλιακή ζώνη που, τον χρησιμοποιούσε μια αμερικανική βάση όσο λιμενιζόταν στην Ελευσίνα.

Η λέσχη, από τότε απολάμβανε την επιτυχία των στόχων της κατά τους θερινούς μήνες προσφέροντας ταινίες μορφωτικές και ποιότητας.

Η προσφορά της επί είκοσι χρόνια είναι σημαντική. Αξίζει έπαινος σ' αυτούς τους νέους. Δυστυχώς επί δύο συνεχείς δεκαετίες δε συγκινήθηκε η τοπική αυτοδιοίκηση να έπαιρνε υπό την προστασία της μια οργανωμένη πνευματική δραστηριότητα, τροφοδοτούμενη από εθελοντές νέους με μεράκι.

Τοπικοί Σύλλογοι

Κάτι ακόμα που θα μπορούσε να δημιουργήσει εστία πολιτισμού στην Ελευσίνα είναι οι τοπικοί Σύλλογοι, οι οποίοι υπερβαίνουν τους δέκα, όσους μπόρεσα και εντόπισα:

- "Ένωση Δωδεκανησίων Ελευσίνας",
- "Σύλλογος Ηπειρωτών Θριασίου"
- "Ένωση Θεσσαλών Ελευσίνος",
- "Σύλλογος Πελοποννησίων Ελευσίνος"
- "Σύλλογος Ποντίων Ελευσίνος",
- "Σύλλογος Συμιακών Ελευσίνος"
- "Χιακή Ένωση Ελευσίνος",
- "Σύλλογος Κρητών Ελευσίνος"
- "Σύλλογος Αστών Προσφύγων",
- "Κερκυραϊκή Ένωση"
- "Σύλλογος Ρωμανιωτών Λάκας, Σουλίου, Ιωαννίνων"

Θα μπορούσε να φανταστεί κανείς ότι γίνονται "πράματα και θάματα" στην Ελευσίνα μ' αυτούς τους συλλόγους. Είναι εντελώς εύλογο. Συμβαίνει όμως το εντελώς αντίθετο. Πληροφορίες για την ύπαρξή τους πορίζομαστε από τις παρελάσεις στις εθνικές γιορτές με την παρουσία του συλλόγου και τοπικές ενδυμασίες στις γιορτές.

Εάν είχαν δραστηριοποιηθεί αυτοί οι σύλλογοι, όπως μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Ένωση Κρητών Ελευσίνας που έφτασε να αποκτήσει και ιδιόκτητη στέγη, εκτός από τη γιορτή της τσικουδιάς που αποτελεί γεγονός για την πόλη, τότε, και μόνον μ' αυτούς τους συλλόγους, θα έφτανε να πάρει άλλο πρόσωπο η Ελευσίνα.

Ο τύπος στην Ελευσίνα

Η περιοχή της Ελευσίνας δε γνώρισε επαρχιακή εφημερίδα, ούτε περιοδικό μέχρι τα προπολεμικά χρόνια. Για πρώτη φορά παρουσιάζεται να κυκλοφορεί έντυπο στην Ελευσίνα αμέσως μετά τον μεγάλο πόλεμο, εξακολουθεί δε ίσαμε σήμερα.

Τα στοιχεία για τον περιοδικό τύπο στην Ελευσίνα, τα πορίζομαι από το αρχείο Καλομενίδη, που είναι το μοναδικό εδώ στην περιοχή, αλλά και το αρτιότερα λειτουργούν.

Πρόκειται για έρευνα με αρκετούς τομείς που καλύπτουν ολόκληρο το καλλιτεχνικό και πνευματικό φάσμα, η οποία συνεχίζεται και εμπλουτίζεται συνεχώς με νέα στοιχεία.

Τούτο σημαίνει ότι δεν αποκλείεται να υπάρχουν άγνωστα σημεία, ή, και λεπτομερειακά στα υπάρχοντα. Γι' αυτό συνεχίζεται η έρευνα: Να πλησιάσει, όσο γίνεται, στην πλήρη ενημέρωση. Είναι μια επαινετή προσπάθεια που αποδίδει συνεχώς.

Σκοπός της είναι η ενημέρωση, όσο γίνεται πληρέστερη. Δεν διεκδικεί το αλάθητο και είναι πρόθυμη προς κάθε σχόλιο, κρίση, υποδείξεις και διορθώσεις σφαλμάτων.

Στα 1945 για πρώτη φορά κυκλοφορεί η τοπική εφημερίδα "ΕΛΕΥΣΙΣ" του Νικ. Καμπούρη, ο οποίος ήταν τότε επόπτης εργασίας.

Στα 1952 ο Νικ. Παυλόπουλος εκδίδει την εφημερίδα "Η ΕΛΕΥΣΙΣ".

Στα 1957 ο Στέλιος Βασιλάκης κυκλοφορεί την εφημερίδα με τίτλο "ΝΕΑ ΕΛΕΥΣΙΣ" για την οποία δεν υπάρχουν λεπτομερέστερα στοιχεία.

Στα 1959 ο πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Πυρουνάκης εκδίδει το περιοδικό "ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ" που διανέμεται δωρεάν και γνωρίζει αρκετές εκδόσεις. Συνεχίζονται μέχρι το 1989 και έχουμε τα περιοδικά: "ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ μικρά αγωνιστικά φύλλα", "ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ εκκλησιαστικά κοινωνικά", "ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Κίνηση για την νεότητα" και ΘΡΟΪΣΜΑ από τις κατασκηνώσεις "Χαρούμενα παιδιά, χαρούμενα νιάτα". Πρόκειται για ένα αρκετά σοβαρό εκδοτικό έργο που επέδρασε θετικά στον κόσμο της Ελευσίνας και στην νεότητά.

Στα 1960 βλέπει το φως της δημοσιότητας το περιοδικό "ΦΩΣ" που εκδίδει ο "Μορφωτικός Σύλλογος Ελευσίνος".

1964 κυκλοφορεί το "ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΟ ΘΑΡΡΟΣ" του Στέλιου Βασιλάκη. Επέζησε στη χούντα και για όλα αυτά τα χρόνια αποτελούσε την εφημερίδα της Ελευσίνας με ποικιλία ύλης και ευαισθησία γύρω από την πνευματική κίνηση. Κυκλοφόρησε επίσης και την "ΝΕΑ ΕΛΕΥΣΙΣ".

Στα 1975 μια ομάδα νέων που πήγαινε να προχωρήσει σε μορφωτικό σύλλογο υπό τον καθηγητή Γυμνασίου Πέτρο Λιάσκο ξεκίνησε με την εφημερίδα "Η ΕΛΕΥΣΙΝΑ" χωρίς να παρουσιάσει παρά μόνον μικρό αριθμό φύλλων.

Στα 1976 ο πολιτικός μηχανικός Γιώργος Μαρούγκας, εκδίδει το περιοδικό "ΔΙΑΛΟΓΟΙ" με ποικιλία ύλης, ευαισθησία στα κοινά της πόλης και αγωνιστικότητα η οποία ανάγκασε αρκετούς τότε να αποτραπούν αρκετές φορές από αυθαιρεσίες. Οι έρευνες ιστορικού, λαογραφικού και άλλων περιεχομένων, παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον.

Στα 1980 ο "Σύλλογος φοιτητών Ελευσίνος" εκδίδει το περιοδικό "ΑΙΣΧΥΛΟΣ". Ένας σύλλογος που ξεκίνησε υπό άριστους οιονούς, δεν μπόρεσε να διατηρηθεί επί πολύ εξαιτίας επιρροών που ήσαν ξένες προς τους σκοπούς του.

Στα 1982 ο Τάσος Καραίσκος εκδίδει το "ΑΥΡΙΟ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ" για το οποίο δεν υπάρχουν στοιχεία, φαίνεται όμως ότι κυκλοφόρησε σε πολύ λίγα φύλλα.

Στα 1983 παρατηρείται ομαδική έφοδος. Σημειώνονται: "ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΝΕΑ" που εκδίδει ο Γιώργος Αμπατζόγλου. Από τα μέχρι σήμερα στοιχεία προκύπτει ότι έφτασε στον αριθμό 49. Ήταν ένα έντυπο προσκείμενο στην τότε πλειοψηφία στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Ο Μελ. Παπασιδερής κυκλοφορεί εφημερίδα με τίτλο "ΕΛΕΥΣΙΣ" χωρίς να παρουσιάσει αξιόλογη συνέχεια.

Το "ΘΡΙΑΣΙΟ ΚΑΙ ΜΕΓΑΡΙΔΑ" εκδίδεται από τον Νελ. Κουτσουμπέλη, που κι αυτή δεν παρουσίασε συνέχεια (ίσως περισσότερα από τα πέντε).

Ο Αντώνης Καραχάλιος κυκλοφορεί τα "ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ". Τα στοιχεία λένε ότι, ίσως, μετά το πρώτο φύλλο να κυκλοφόρησαν ένα - δύο ακόμα, ή κανένα. Το 1984 περνάει μόνο με την "ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ" για την οποία δεν είναι μέχρι σήμερα γνωστός ο εκδότης, παρά μόνον ότι ίσως να εκάλυψε τον αριθμό τρία στην κυκλοφορία του.

1985 παρουσιάζεται πλούσιο: Η "Οικολογική Κίνηση Ελευσίνας" εκδίδει την "ΠΟΛΗ". Η Αναστασία Μαρούγκα μας έδωσε ένα φύλλο με τίτλο "ΚΟΝΤΡΑ". Δυστυχώς δεν το συνέχισε αν και έδειχνε αξιόλογο. Η Τίνα Τριλίκη εκδίδει τα "ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΑ ΝΕΑ". Κυκλοφορούν τα "ΝΕΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ" χωρίς να έχουμε στοιχεία και η Εταιρεία τιμέντων ΤΙΤΑΝ, το καλαίσθητο περιοδικό "ΤΙΤΑΝΕΣ" το οποίο εξακολουθεί να κυκλοφορεί ίσαμε σήμερα. Μνημονεύεται τόσο σαν εκδοτικό γεγονός, αλλά και, γιατί περιέχει στοιχεία που αναφέρονται στην Ελευσίνα, άξια ν' αποτελούν μέρος της ιστορικής πορείας του τόπου και της περιοχής.

1986. Ο Μελ. Κουτσομπέλης εκδίδει τον "ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΟ ΛΟΓΟ" ο οποίος δεν παρουσίασε κάποιον χρόνο ζωής.

1988. Ο Χρ. Χαλαζίας κυκλοφορεί τον "ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ". Κι αυτός δεν παρουσίασε χρονική διάρκεια.

Οι Λαμπρινή και Μαρία Αναστασοπούλου εκδίδουν "ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΓΟΡΑΣ". Φαίνεται ότι δεν έπιασε. Άντεξε, ίσως μέχρι το δέκατο φύλλο.

1990. Ο Αχιλλέας Ράγιος εκδίδει το περιοδικό "ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ" το οποίο, βελτιούμενο συνεχώς, παρουσιάζεται σαν αρκετά καλό εργαλείο ενημέρωσης και κυκλοφορεί ίσαμε σήμερα με αρκετή επιτυχία και ενδιαφέρον.

1991. Ο Ν. Τσοπελάκης κυκλοφορεί την "ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ". Δεν παρουσίασε συνέχεια. Ίσως κάλυψε το τέταρτο φύλλο.

1993. Το Β' Κ.Α.Π.Η. του Δήμου Ελευσίνας εκδίδει την εφημερίδα "ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ". Πρόκειται για αξιόλογη προσπάθεια η οποία παρουσίασε αρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με την ιστορική πορεία της Ελευσίνας, και βραβεύτηκε σαν το καλύτερο έντυπο των Κ.Α.Π.Η. της Ελλάδας. Δυστυχώς δεν κάλυψε χρόνο ζωής. Η έκδοσή του σταμάτησε, ίσως στο 13ο τεύχος.

Με την ευκαιρία, πρέπει να σημειωθεί ότι εγγράφεται στα θετικά των ηλικιωμένων η έκδοση και κυκλοφορία ενός βιβλίου με παραμύθια, αρκετά επιτυχημένου (επιμέλεια Βαγγέλη Λιάπη).

Την ίδια χρονιά γνωρίσαμε και την "ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ" έκδοση του Εργατικού Κέντρου Ελευσίνας, κάτι πολύ αξιόλογο. Δεν παρουσίασε όμως τη συνέχεια που του ταίριαζε, ώστε ν' αποτελέσει επίσημο όργανο της εργατιάς, όπου θα γνωρίζαμε τον εσωτερικό παλμό των κόπων των εργαζομένων, σε μια μεγάλη εργατούπολη όπως η Ελευσίνα, κάτι που ήταν εντελώς απαραίτητο, αφού είναι ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια της ζωής της.

1994. Ο Αντώνης Καραχάλιος εκδίδει το "EURO-POINT" κάτι για το οποίο δε διαθέτουμε στοιχεία.

Κυκλοφορεί το "ΣΤΑΧΥ" από την οικολογική κίνηση με ζωή μέχρι το 1998.

Ο Χρήστος Χαλαζίας εκδίδει το "ΘΡΙΑΣΙΟ". Κάλυψε ίσως δύο τεύχη.

Η "ΕΛΕΥΣΙΝΑ ΣΗΜΕΡΑ" κάλυψε ίσως οκτώ τεύχη.

Το Α΄ Κ.Α.Π.Η. του Δήμου Ελευσίνας εκδίδει το περιοδικό "ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ" που κυκλοφορεί ίσαμε σήμερα. Πρόκειται για μια βραβευμένη δουλειά που κυκλοφορεί στα ΚΑΠΗ όλης της χώρας και απλώνει, με το περιεχόμενό της το πνεύμα της αισιοδοξίας και της χαρούμενης όψης της ζωής (γενική επιμέλεια Βαγγέλη Λιάπη). Στο ενεργητικό του Α΄ ΚΑΠΗ Ελευσίνας πρέπει να εγγραφεί και η έκδοση ενός βιβλίου με τίτλο: "Παιδικά παραδοσιακά παιχνίδια" που είχε την καλοσύνη να του χαρίσει τα συγγραφικά του δικαιώματα ο συγγραφέας - λαογράφος Βαγγέλης Λιάπης και γνώρισε εντυπωσιακή αποδοχή και κυκλοφορία.

1995. Ο Ισίδωρος Λεγάτος κυκλοφορεί την "ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ" η οποία παρουσίασε βραχύβια διάρκεια. Ίσως τέσσερα τεύχη.

Η "ΓΝΩΜΗ" του Τάσου Κουρκούτα, καλύπτει, ένα-δύο τεύχη.

Ο "ΔΗΜΟΤΗΣ" του Αντώνη Καραχάλιου ο οποίος κάλυψε 16 τεύχη περίπου.

Ο "ΤΡΟΥΠΙΤΗΣ" του Επαμεινώνδα Καλόξυλου, μπήκε με αξιώσεις στα Ελευσινιακά πράγματα, καλύπτει ευρύ φάσμα δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος, διακρίνεται από πνευματικές ανησυχίες και κυκλοφορεί ίσαμε σήμερα.

1996. Ο Αντώνης Πισσάς κυκλοφορεί σε καλαίσθητη έκδοση, το περιοδικό "ΑΝΑΤΑΣΗ" το οποίο κάλυψε εννέα περίπου τεύχη.

Ο Μελέτης Παπασιδέρης κυκλοφορεί καθημερινή εφημερίδα με τίτλο "ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ" η οποία κυκλοφορεί μέχρι σήμερα.

1997. Ο Ιωάννης Μπουκουβάλας κυκλοφορεί τα "ΔΥΤΙΚΑ ΝΕΑ". Μας έδωσαν ενδιαφέρουσες εργασίες σχετικά με την Ελευσίνα. Κυκλοφορεί μέχρι σήμερα.

Η "ΕΛΕΥΣΙΝΑ" του Πέτρου Λαζάρου κάλυψε μόνον ένα τεύχος.

Οι "ΜΑΤΙΕΣ" της Νίκης Παπασιδέρη παρουσιάζονται μέχρι τον Ιανουάριο 2000.

1998. Η Αλεξάνδρα Μελιώτη εκδίδει την "ΕΠΙΛΟΓΗ ΧΩΡΙΣ ΟΡΙΑ" εντυπωσιακός ο τίτλος, αλλά δημοσιεύτηκαν λιγότερα από πέντε φύλλα. Κυκλοφορεί τον "ΑΙΣΧΥΛΟ" ο Νικ. Κοροπούλης. Λίγα τεύχη μέχρι την επόμενη χρονιά.

Οι "ΕΥΡΥΠΙΔΕΣ" του Βασίλη Καμπόλη έφτασαν στο 13ο τεύχος.

"ΓΕΓΟΝΟΤΑ" MEDIA PRESS ένδεκα τεύχη.

"ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ - ΕΛΕΥΣΙΝΑ". Έτσι μετονομάζει την εφημερίδα του ο Βαγγέλης Λιάκος, η οποία έφτασε ίσως ίσαμε το 24ο τεύχος.

1999. Κυκλοφορεί το "ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ" από τον Γιώργο Τσουκαλά. Έχει γίνει αποδεκτό από το ελευσινιακό κοινό, παρουσιάζει δε και μια νέα κοινωνικοπνευματική συμπεριφορά με ανθρώπινο χαρακτήρα. Άρεσε πολύ σ' αυτούς που αισθάνονται δύσκολα στη γύμνια των ανθρωπίνων σχέσεων. Κυκλοφορεί σήμερα.

Ο "ΕΠΙΒΑΤΗΣ" του Επαμεινώνδα Καλόξυλου φαίνεται ότι μετά το δεύτερο τεύχος του, θα παρουσιάσει συνέχεια. Πρόκειται για ένα περιοδικό ποικίλης ύλης, που υπόσχεται αρκετά καλή θέση στον έντυπο κόσμο της πόλης μας.

Το "ΜΑΝΤΑΤΟ" του Βαγγέλη Κουκούλογλου παρουσιάζεται σαν ελεύθερη και ανεξάρτητη φωνή που βάζει χέρι στα κακώς κείμενα. Γνώρισε καλή υποδοχή. Είναι κάτι που το θέλει ο τόπος. Έχει φτάσει στο 15ο τεύχος και όλα λένε ότι θα συνεχίσει.

Ο "ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ" του Επαμεινώνδα Καλόξυλου, μπήκε για τα καλά σαν δημοσιογραφικό όργανο ποιότητας.

Έχει καλύψει τον αριθμό 38 και δείχνει ότι δεν του λείπει το κουράγιο να κρατάει τη θέση του στα κυκλοφορούντα έντυπα της Ελευσίνας.

"ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΣΙΝΑ" από την εταιρεία Πετρόλα σε πέντε τεύχη.

"ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ" από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση Δ. Αττικής σε τέσσερα τεύχη.

2000. Εκδίδεται ένα τεύχος με τον εντυπωσιακό τίτλο "SOS" από τον Νικ. Κοροπούλη.

Και εντελώς πρόσφατα κυκλοφορεί το ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ με αρκετά καλές προοπτικές.

Μόλις πριν λίγες μέρες κυκλοφόρησε το περιοδικό με τίτλο "ΠΟΣΙΜΟΝ ΥΔΩΡ", από ομάδα νέων. Η έρευνα εύχεται καλή σταδιοδρομία. Τέτοιες παρουσίες τις έχει ανάγκη ο τόπος.

Η παράθεση των πιο πάνω εντύπων μας οδηγεί στη σκέψη, ότι υπάρχει αυτό το κάτι που το επιθυμεί ο τόπος μας αλλά δεν το βρίσκει. Και εδώ μας συνοδεύει η ίδια μοίρα: Η συμβολή του έντυπου λόγου, όπως τον γνωρίσαμε πιο πάνω, ενώ κατά τα άλλα παρουσιάζει μια δημοσιογραφική βίωση σταθερής διάρκειας, δεν αναπτύχθηκε στο βαθμό του να φτάσει σε πνευματική έξαρση, έτσι ώστε να κλιμακώσει ανάλογη κατάσταση. Θα μπορούσε δηλαδή, σαν τέταρτη εξουσία, εκτός από την ενημέρωση, να δημιουργούσε μορφή συμπεριφοράς, ώστε να παγιωθεί σταθερή πνευματική ανάπτυξη.

Από τα πιο πάνω έντυπα δεν είδαμε κανένα με πνευματικούς και καλλιτεχνικούς προσανατολισμούς, με μια ώθηση προς τα εκεί. Εκτός από σποραδικές περιπτώσεις, που δε βρέθηκε κανείς να συλλάβει το νόημά τους.

Σχολικές εκδόσεις

Ένα αρκετά ενθαρρυντικό σημείο παρουσιάζουν οι σχολικές εκδόσεις. Οι πρωτοβουλίες και οι μικροί αρθρογράφοι υπόσχονται ευρύ μέλλον. Το φωτεινό φαινόμενο παρουσιάζεται στα μεταπολεμικά χρόνια.

Στα 1965 το Λύκειο Ελευσίνας εξέδωσε 4 τεύχη με τίτλο "ΦΟΙΒΟΣ".

1982. Το ίδιο Λύκειο εκδίδει την "ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ" σε τρία τεύχη.

1984. Οι μαθητές του 1ου Δημοτικού Σχολείου (Ε' τάξη) εκδίδουν τις "ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ" σε τρία τεύχη.

1994. Η ΣΤ' τάξη του 6ου Δημοτικού Σχολείου εκδίδει την εργασία ΜΕΛΕΤΗ ΑΚΤΗΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ "ΒΡΑΧΑΚΙΑ" ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ και τέσσερα τεύχη με τίτλο "ΕΞ ΑΠΑΛΩΝ ΟΝΥΧΩΝ".

Η ΣΤ' τάξη του 11ου Δημοτικού Σχολείου εκδίδει ένα τεύχος με τίτλο "ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΕΛΕΥΣΙΝΑ".

1996-97. Ε' τάξη 1ου Δημοτικού Σχολείου εκδίδει μια εργασία με τίτλο "ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ, ΕΧΘΡΟΣ Ή ΦΙΛΟΣ".

1997. Η ΣΤ' τάξη του 2ου Δημοτικού Σχολείου εκδίδει πέντε τεύχη με τίτλο "ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΕΣ".

Η ΣΤ' τάξη του 11ου Δημοτικού Σχολείου εκδίδει δύο τεύχη με τίτλο "ΤΙΤΙΒΙΣΜΑΤΑ".

1997-98. Η Ε' και ΣΤ' εργασία με τίτλο "ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΤΗΣ" και άλλη μία με τίτλο "ΤΟ ΚΥΛΙΚΕΙΟ".

1999. Η Ένωση Γονέων Μαθητών Δήμου Ελευσίνας εκδίδει τρία τεύχη με τίτλο "ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ".

Οι τίτλοι, η θεματολογία, κυρίως όμως, οι ανησυχίες των παιδιών και οι πρωτοβουλίες τους, οδηγούν στη σκέψη ότι κάτι νέο ανατέλλει στον εκπαιδευτικό μας ορίζοντα.

Πρέπει να τονίσει κανείς την παρουσία του δασκάλου.

Σπέρνει σε χωράφι που βλασταίνει, αναπτύσσει και καρποφορεί για να μας δώσει τη βεβαιότητα ότι ακολουθούν μονάδες οι οποίες υπόσχονται ότι θα αποδώσουν αργότερα πνευματικό έργο.

Αυτό το "εξ απαλών ονύχων" μας ενθαρρύνει πολύ. Και εδώ πρόκειται για ένα φαινόμενο ύψιστης σημασίας, που όμως, αφήνεται να περπατάει μόνο του. Εδώ χρειάζονται ενθαρρύνσεις και προτροπές, το ίδιο όπως ο κλειστός χώρος του θερμοκηπίου. Μια ειδική καλλιέργεια, ώστε να δημιουργηθούν κατάλληλες συνθήκες ανάπτυξης. Το ότι απουσιάζει εντελώς η συνέχεια κατά τον χρόνο που πέρασε πάει να δείξει έλλειψη κινήτρων για τη συνέχιση της προσπάθειας. Οποσδήποτε πρόκειται για κάτι λίαν σημαντικό, το οποίο δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο. Οι δάσκαλοι των Δημοτικών Σχολείων, ας υιοθετήσουν την ιεραποστολική ιδέα. Θα τους οπλίσει με ζήλο προς κάτι ανώτερο. Θα παρασύρει και τους ίδιους σε ανώτερες σφαίρες όπου βασιλεύουν: η αλήθεια και η πίστη προς ανώτερα ιδεώδη.

Το βιβλίο και η Ελευσίνα

Ο κόσμος του βιβλίου περιέχει δικό του τρόπο πνευματικής καλλιέργειας. Η επαφή με τον αναγνώστη έχει αραιώσει αισθητά κατά τα μεταπολεμικά χρόνια, εξαιτίας των νέων μέσων ενημέρωσης και ψυχαγωγίας. Παρόλα αυτά δεν έχει πάψει να συντροφεύει τον άνθρωπο, γιατί περιέχει έναν τρόπο μυστηριακής επικοινωνίας που δεν μπορεί να την υποσκελίσει ο σημερινός τεχνολογικός πολιτισμός.

Σχετικά με την Ελευσίνα, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα εντυπωσιακό φαινόμενο. Προκαταβολικά σημειώνω ότι, η Ελευσίνα, σε σχέση με τον πληθυσμό της και τα βιβλία που έχουν δώσει μέχρι σήμερα, Ελευσινιώτες συγγραφείς, έρχεται πρώτη, απ' όλες τις επαρχιακές πόλεις της χώρας (κάποτε ισοβαθμούσε στην πρωτιά με το Βόλο στα ποδήλατα).

Ο αριθμός των βιβλίων που κυκλοφορούν μας δίνει το εντυπωσιακό νούμερο τριακόσια τριάντα εννέα (339) από Ελευσινιώτες συγγραφείς. Από τον πίνακα των βιβλίων όπου περιέχονται: ο τίτλος, ο συγγραφέας, το περιεχόμενο και ο χρόνος κυκλοφορίας εξάγονται τα ακόλουθα στοιχεία που μας δίνουν σαφέστερη εικόνα γύρω από την πνευματική ανάπτυξη.

1. Χρονολογικά, το πρώτο βιβλίο με τίτλο "Εγχειρίδιον αρμενιστού" και συγγραφέα τον ναύαρχο Αλέξανδρο Σακελλαρίου φέρει χρονολογία κυκλοφορίας 1915.
2. Τριάντα περίπου τίτλοι περιέχουν ιστορικά στοιχεία που αναφέρονται στην Ελευσίνα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα
3. Πενήντα δύο τίτλοι είναι ποιητικές συλλογές.
4. Εξήντα τρία λογοτεχνικά (μυθιστόρημα, δοκίμιο, παιδικό βιβλίο, κλπ.).
5. Εκατόν είκοσι τρεις τίτλοι για σχολικά βοηθήματα και επιστημονικές μελέτες σε ελληνική γλώσσα και αρκετά ξενόγλωσσα.
6. Είκοσι τρεις τίτλοι λαογραφίας.
7. Σαραντα οκτώ τίτλοι που καλύπτουν διάφορα θέματα .

Κάτι ακόμα που μπορεί να μας οδηγήσει σε κάποια συμπεράσματα, έστω ασθενή, είναι ο αριθμός των τίτλων που δημοσιεύτηκαν σε κάθε χρονιά: Από τα μέχρι σήμερα στοιχεία προκύπτει ο ποιο κάτω πίνακας:

1915	μέχρι	1940	τίτλοι	9
1941	μέχρι	1950	τίτλοι	15
1951	μέχρι	1960	τίτλοι	10
1961	μέχρι	1970	τίτλοι	15
1971	μέχρι	1980	τίτλοι	28
1981	μέχρι	1990	τίτλοι	70
1999	μέχρι	2000	τίτλοι	172

Ο πίνακας μας δείχνει ότι όσα βιβλία κυκλοφόρησαν από την πρώτη δεκαετία του αιώνα που πέρασε, ίσαμε τη δεκαετία 1981-1990 δηλαδή μέσα σε ογδόντα χρόνια, άλλα τόσα εκδόθηκαν σε μια μόνο δεκαετία 1999-2000.

Αυτή η εντελώς κάθετη άνοδος είναι ένα σημείο που δίδεται στα χέρια ειδικών ερευνών.

Πρέπει ακόμα να πούμε ότι, η παρούσα έρευνα, καλύπτει το χρονικό διάστημα μέχρι τον Οκτώβριο 2000, επομένως δεν περιέχονται βιβλία που κυκλοφόρησαν από εκεί και μετά.

Το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας

Με στοιχεία μέχρι το 1997 η έρευνα Ι. Καλομενίδη έχει καταγράψει το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας ονομαστικά και κατά επιστήμη απ' όπου ποριζόμαστε τα ακόλουθα:

Ποιητές 13, Δάσκαλοι 19, Μουσικοί 20, Δικηγόροι 23, Συγγραφείς 24, Ηθοποιοί-Σκηνοθέτες 27, Δημοσιογράφοι-Εκδότες 29, Ζωγράφοι-Γλύπτες 31, Αρχιτέκτονες-Πολιτικοί μηχανικοί 40, Γιατροί 79 και Καθηγητές 91.

Ο συνολικός αριθμός των Ελευσινίων επιστημόνων πλησίαζε τους τετρακοσίους πριν από τέσσερα χρόνια.

Όσο εντυπωσιακοί είναι οι αριθμοί (θετικό στοιχείο), άλλο τόσο αντίστοιχα καταλαμβάνεται κανείς από απελπισία όταν βλέπει ότι δεν παράγει πολιτισμό ο τόπος.

Εάν αναζητήσουμε τα αίτια, δε θα τα βρούμε στους επιστήμονες και τους καλλιτέχνες όπως αριθμητικά τους γνωρίσαμε. Το σημειώνω σε υπερβολικό βαθμό: Κάποια κινητήρια δύναμη πρέπει να δώσει κίνηση σ' αυτό το εντυπωσιακό φωτεινό μέγεθος. Μόνον αυτό χρειάζεται. Γιατί, από εκεί και πέρα όλα θα βαδίσουν μόνα τους. Η επισήμανση της αιτίας του κακού είναι λεπτή και δύσκολη αποστολή. Αν την αναζητήσουμε στην έλλειψη πρωτοβουλίας εκ μέρους της

τοπικής αυτοδιοίκησης - που μάλλον προς τα εκεί πρέπει να στραφούμε - τότε είναι τεράστιες οι ευθύνες και φθάνουν να γίνουν εγκληματικές όταν δε χρειάζεται παρά μόνον ένας χειρισμός.

Δε θέλω ποτέ να φανταστώ ότι το γνωρίζουν και δεν το πράττουν, γιατί τότε θα ήσαν ένοχοι έσχατης προδοσίας εναντίον εντός τόπου με παγκόσμια ιερή παρακαταθήκη. Απόβλητοι και επικίνδυνοι. Τρομάζω και να το φανταστώ. Ας το καταλάβουμε κάποτε. Ας απαλλαχτούμε από μικρόψυχους ιδεολογισμούς και το σύνδρομο της παντογνωσίας.

Να κληθεί το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας και να του ανατεθεί το έργο της πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Να συγκροτηθεί ένα διαρκές όργανο μελέτης και έρευνας. Να υποβάλλει μελέτες, πρωτότυπες εργασίες σχετικές με την ιστορική πορεία της Ελευσίνας δια μέσου των αιώνων σε ανώτερο επιστημονικό επίπεδο. Η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να το διατηρεί εν λειτουργία, να το στεγάσει και να το ενισχύει, αυτή δε να είναι το εκτελεστικό όργανο. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος έστω κι αν ιδρυθούν κι άλλα Πνευματικά Κέντρα και Βιβλιοθήκες.

Ο υλικός κόσμος ομορφαίνει, μόνον όταν τον κατοικούν πολιτισμένα άτομα. Ο τόπος αγαπιέται, μόνον όταν τον γνωρίσεις εσωτερικά. Έχει πολλά να μας πει η Ελευσίνα που φώτισε την οικουμένη. Ο τόπος μας, με τις ιδέες που ανάπτυξε, μας φέρνει σιμά στο Θεό.

Ας το πράξουμε επιτέλους. Είναι τεράστιο το μέγεθος της ευθύνης μας. Για να μη μας καταριούνται οι γενιές που έρχονται.

Τέλος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	σελ. 7
Σκέψεις - Θέσεις.....	σελ. 8
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ Παραδοσιακά του πνευματικού	
βίου.....	σελ. 15
Πολιτιστικά στα παλιά χρόνια	σελ. 17
Στο πανηγύρι του άγιου Γιώργη.....	σελ. 18
Αποκρίες στην Ελευσίνα.....	σελ. 24
Θέατρο Καλουτά.....	σελ. 28
Το καζίνο.....	σελ. 29
Εκδηλώσεις στον αρχαιολογικό χώρο.....	σελ. 30
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ Πνευματικά φτερουγίσματα.....	
Δεκαετία 1930-1940. Στου Σπύρου Γκιάκα.....	σελ. 35
Γιώργος Δομέστοιχος.....	σελ. 37
Όμιλος αντισφαιρήσεως Ελευσίνος.....	σελ. 37
Μουσική - Αθλητισμός.....	σελ. 38
α. Φιλαρμονική Ελευσίνας.....	σελ. 39
β. Πανελευσινιακός.....	σελ. 40
Νυκτερινή Σχολή Μηχανικών ΚΕΛΕΟΣ.....	σελ. 41
Η εορτή του θερισμού.....	σελ. 42
Ναυτικός Όμιλος Ελευσίνος.....	σελ. 43
Εκδρομισμός	σελ. 45
Φιλόπτωχος Σύλλογος ο άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος	σελ. 50
Σύλλογος Φοιτητών Αισχύλος.....	σελ. 51
Προοδευτικός Μορφωτικός Σύλλογος Ελευσίνος.....	σελ. 53
Παράρτημα Ελληνικού Ωδείου.....	σελ. 53
Η ομάδα των πέντε.....	σελ. 54
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ Νέα πνευματική πορεία.....	
Νέα πορεία.....	σελ. 59
Ορέστης Λάσκος.....	σελ. 60
Διονύσιος Σαββόπουλος.....	σελ. 61
Ολυμπιακή Φλόγα.....	σελ. 61
Χριστούγεννα 1976.....	σελ. 61
Τιμή στη γυναίκα	σελ. 61

Συνέδριο μεσογειακών πόλεων.....	σελ. 62
Τιμή σε προσωπικότητες.....	σελ. 62
Η Ολυμπιακή Φλόγα.....	σελ. 62
Πρωτομαγιά 1982.....	σελ. 63
Τιμή στον χαρακτή Τάσσο και τον Κάρολο Κουν.....	σελ. 63
Διεθνές Συνέδριο 1985.....	σελ. 64
Συγγραφή βιβλίου για την Ελευσίνα.....	σελ. 65
Λαογραφικά φεστιβάλ.....	σελ. 66
Ένα πολιτιστικό πρόγραμμα.....	σελ. 66
Τα Αισχύλεια.....	σελ. 67
Συγγραφή ιστορίας του Νοσοκομείου.....	σελ. 73
Τιμή στον καθηγητή Β. Σφυρόερα.....	σελ. 73
Η Αισχύλειος Βιβλιοθήκη.....	σελ. 74
Το άγαλμα του Αισχύλου.....	σελ. 75
Πνευματικό Κέντρο Ελευσίνας.....	σελ. 77
Ανεξάρτητες εστίες πολιτισμού.....	σελ. 82
Θριάσιος Μουσική Σχολή.....	σελ. 82
Καλλιτεχνικό Εργαστήρι Ελευσίνας.....	σελ. 83
Σχολή Μουσικών Σπουδών.....	σελ. 83
Η οικογένεια Καλομενίδη.....	σελ. 84
Κινηματογραφική Λέσχη Ελευσίνας.....	σελ. 85
Τοπικοί Σύλλογοι.....	σελ. 86
Ο τύπος στην Ελευσίνα.....	σελ. 87
Σχολικές εκδόσεις.....	σελ. 94
Το βιβλίο και η Ελευσίνα.....	σελ. 96
Το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας.....	σελ. 98

Κάθε τόσο ένα πνευματικό αγίασμα ανεβαίνει στην επιφάνεια και αρωματίζει γύρω το χώρο της Ελευσίνας εδώ και εκατό χρόνια. Κι απάνω που πιάνει να λουλουδίζει ο τόπος από παραγωγικές διπλές παπαρούνες της θεάς μας για να καρπίσουν απλώνοντας το αρχαίο μοσχολίβανο του μυστηριακού κόσμου της γνώσης της ζωής, πέφτει παγωνιά και τα ξεραίνει όλα. Κι αυτό γίνεται ως τα σήμερα.

Αναλαμπές πνευματικής παρουσίας καταγράφει το ερευνητικό δαιμόνιο του συγγραφέα στις σελίδες τούτου του βιβλίου. Διαπιστώνει ότι έχει πέσει ένα κακό ριζικό σε τούτο τον τόπο, που δεν αφήνει να προκόψει κάτι που συνεχώς αναδύεται. Κάτι δουλεύει ψεύτικα κάθε φορά, που δεν αφήνει να βρει τον πνευματικό της δρόμο η Ελευσίνα. Αγωνιά. Πότε θα φτάσει η άγια μέρα να πάρει στα χέρια του σαν ύψιστο χρέος, το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας και να αναδειχτεί σαν πύρινο πνευματικό μεθύσι;

Με νεανικό πάθος σχεδόν επαναστατικό, προτρέπει ο ακούραστος συγγραφέας, το πνευματικό δυναμικό της Ελευσίνας να προχωρήσει στο δρόμο του χρέους του. **"Είναι κακό να παραχωρείς τη θέση σου στην ανικανότητα. Το δικό σου δεν ανήκει στον άλλον. Εσύ μόνον έχεις τη δύναμη να αναδείξεις την Ελευσίνα στο ύψος που της ανήκει. Γιατί είσαι παιδί από τα σπλάχνα της. Γιατί είναι η μάνα σου."**

Ο εραστής της Ελευσίνας κ. Βαγγέλης Π. Λιάπης μας δείχνει το δρόμο του ιερού χρέους σαν διάταξη της διαθήκης του. Σαν τελευταία βούληση.

Αγωνιά ο συγγραφέας της Ελευσίνας που είναι ατελείωτη, σαν πνευματική παρουσία, η ιστορία της αιώνιας πόλης μας. Φωνές αγωνίας εκπέμπονται από τις σελίδες αυτού του βιβλίου, από έναν Ελευσινιώτη, που κατέγραψε όσο κανένας άλλος την ιστορική πορεία της Ελευσίνας.